

Pruskie

Księga

seu

Protocollo

In negotio pretenfionis
Ordinis Theutonici ad
Prussiam, Livoniam et alias

N° 7mo

1713

1029

6308

20 Biblioteka sp. J. K. Szaniawskiego.

Protocollo

In Negotio Pretensionis Ordinis Theutonici
ad Prusiam, ^{Curlandiam} Livoniam & alias.

in quo continentur:

Representatio Aulae Berolinensis facta Sereniss^{mo}
Regi & Reip^{ae} Poloniarum.

Representatio facta Ablegato Caesareo à ministris
Stat^{us} Regni pol^{ae}.

Lr^a Regis Poloniae ad Regem Prusiae.

Copia Memorialis porrecti Sa^{ae} Caes^{ae} m^{aj}st^{ae} in hoc Negotio
d^{ie} 9. maij. 1714. Luxemburgi.

Informatio de Prussia, eius statu ac juribus.

Informatio de Ducibus Curlandiae

Informatio de Livonia

Elenchus variarum Transactionum in Prussia
& Livonia.

List^{us} fr^{at}u^m P^{ro}st^{ra}burgico W^{il}h^{el}m^o utq^{ue} interepie.

Privilegium Capitulationis perpetuae in Comitib^{us} Ratisbonens^{ibus}
in fauorem Ord^{inis} Theutonici tum &

Instantiae Regis Prusiae pro abolenda ead^{em} Capitulatione

Lr^a Regis Prusiae quibus retunditur rumor sparsus,
quasi aliquid hostile meditaretur contra
Poloniam.

Rescriptum eiusq^{ue} Regis contra Catholicos qui in suis
P^{ro}uinc^{is} manent.

Lra Euerz. Regis Prussia ad Legem & Temp. Pol-
ratione Coronationis, iud. & homagij
Reip^a debiti.

Responsum ad hanc literas.

Proiect. Ordⁱ Theutonici precium Ducum Berolin^u
Uesp^{ot} & Responsem na mego.

Huc pertinet Liber intitulatus: —

Examinator Brief

Von Fürstlichen Abfall

und Was wegen würcklichen Execution der Fürstlichen
Aufschrückung fibror gesandt ist worden

Mit vorgesehender Prefation, und wts,
verordigen Erinnerung.

gedruckt in der Fürstl. Hauptst. Hauptst. Mainz
Jung Hermann Merck. Im Jahr 1627.

In quo continentur varia Transmutationes ad Cruciferis.

2

Ex tractum Rescripti c. Regis Electoris Prussiae
ad Abbatem suum Extraordinarium de
Löthoffel ad Aulam S. R. E. electis Poloniae
residentem.

Notum Vobis erit, qualiter in Comitibus Imperii Augs-
purgensibus jam ab aliquo tempore circa for-
mandam perpetuam Electionis Capitulationem desu-
detur, quam omnes futuri Imperatores post
Electionem suam, antequam actualem Imperii
Administrationem suscipere possint, Corporali ju-
ramento firmare tenebuntur, quod etiam pro lege
pragmatica & Constitutione Imperii in perpetuum
validura haberi debet. Huius Capitulationi
jam inter alia etiam talem articulum inse-
rere student, cujus vigore quicvis Imperatorum
obligari debeat omnes Provincias olim ab Ordine
Teuthonico possessas ubicunque sitae, vel quacunque
tandem ratione ab ipso Ordine alienatae vel
avulsae fuerint eidem recuperare. Quam-
doquidem vero sub illis Provinciis etiam Prussia
intelligatur, huius articulo hucusque fortiter
contradiximus, jamque ne ille in Capitulationibus
ultimis Josephi & Caroli Imperatorum stabi-
liretur, impedivimus. Quo tamen non ob-
stante idem in Comitibus Conatus majori ardore
resumitur, ut Articulus ille, quem in ultimariis
duabus Capitulationibus temporalibus eliminari
fecimus, jam presenti Capitulationi perpetuae
absolute inseratur, Ipseque pro aeterna Imperii
lege stabilitur. Quod ergo hoc Negotium non
minus Regnum Poloniae, quam Nos Ipsos tangat
quandoquidem Polonia, non solum alteram Prussiae
partem actu possideat, sed etiam ratione partis
alterius a Nobis possessae, jus Successionis eventualis
Ipsi reservatum sit, prolixiori demonstratione non in-
digeat.

diget. Regia Majestas sua Polonia id etiam hucusque
optime cognovit, eaq[ue] propter non minus, quam
Nos ipsi, memorato Article in famitijs fortiter se
opposuit, quod verò Nostra Communia studia in
presenti effectum desideratum producere nondum
volunt, quinimo omnes Nostra remonstrations,
quas tam in famitijs ipsis, quam etiam peculiariter
in Aula Casarea desuper facere iussimus,
hucusq[ue] frustraneas fuerunt, nullusq[ue] ipsis locus
datus, ita, ut multa cum ratione verendum
sit, si non Interfusa partes subvertendo illi
præjudicioso Article, non singularia efficacioraq[ue]
media arripimus, ille absq[ue] dubio vim Leges
perpetue Imperij obtinebit. Non dubita-
mus equidem Regiam Majestatem suam Polonia
ob peculiare rationes suas, similesq[ue] quas in
Saxonia ab Ordine illo possessiones habet, quam
etiam pro tuendis Reip[ublice] Polonæ possessionibus
de juribus seria efficaciq[ue] studia sua pro aver-
tendo communi malo ulterius continuaturam
nihilominus cum hæc causa Reip[ublicam] Poloniæ
tam propè tangat, Nos etiam ex re judicamus, ut
Ipsa etiam de hoc emergenti periculo, informetur
atq[ue] ideo vobis gratiose ~~com~~mandamus, tum ipsi
Regie Majestati sue, quam etiam Ministerio Rei
publicæ presentem rei verum statum accuratim
exponere, ne momenta pereant communi illi præ-
judicio tempestive adhuc subvertendo, quamvis
jam singulari vigore undiq[ue] agendum veniet, ut in
iusta Nostra causa contra fortis, quæ jam formantur
adversariorum partes succumbere intendimus, atq[ue]
inter alia necessum erit, ut et Reip[ublicæ] Romaniæ
solennis tam Viennæ, quam in famitijs Imperij
contra perniciosam illam Legem protestatio
precedat. SSS.

Representatio facta Ablegato Capensis.
a Ministris Status Regni Pol. 1713.

Secum ipse statuerat Sereniss.
Rex Orbes Nri Olimus ante huius
um Varsavia Discessum longum
institueret cum Illmo Vro
Ablegato Extraordinario A
Serarca Mstis Sermonem de in-
tentionibus ijs quibus nonnulli
novitatem cupidi quod in Ge-
neralibus Imperij Comitij in-
rito jam antea conatu ten-
tauerant iterum aggredien-
tur, ut videlicet novae perpetuae
capitulationi, quam profutu-
ris Romanorum Imperatorum
Electionibus ipsi Sacri Romani
Imperij Ordines meditantur, ta-
lis etiam inseratur Articulus
quo Imperatores in posterum
eligendi iuramenti religione
cogantur ad recuperandas Pro-
vincias omnes olim a Theuto-
nico Ordine quovis jure pos-
sephas, ubiuis locorum sint, vel
quacumq tandem ratione ab
Ordine ipso alienatas & avul-
sas largi Eadem Ordini restituen-
das. Verum cum Regia Msta
Sua alijs distracta curis &
celeris itineris necessitate
pressa id exequi non valuerit
inter ea, quae in ipso limine
discessus huius Fidei ac Zelo Mini-
strorum Status Republicae, qui
ad latus ipsius erant pro publica

Regni Sphære commendatum re-
liquit, id præcipue eorum cura
& Solicitudini commisit, ut ea,
quæ par est maturitate per-
pendentes rei gravitatem me-
moratum Illrimum Dñum Abbe-
gatum suo & totius Reipbæ, no-
mine alloquerentur, eidemq; ami-
ca, ac ingenua, qualem inter fe-
deratas ac vicinas Potentias decet,
insinuatione, maximam, quæ ea
protracti Articuli novitate, Regno
huic irrogaretur, injuriam capro-
nerent. Quamobrem iidem Status
Ministri, ut Serenissimi Regis sui
mandatis, ac una simul munera
quo Patriæ ac Reipbæ obstricti
sunt debito faviant satis Illrmo
Dño Ablegato, Significandum im-
primis docuunt, se de Summa Ma-
joræ Cæsaris Mjstis æquitate ac
justitia tam altè sentire, ut ve-
rendum nullatenus videatur, ne
quod nova capitulationi inseri vo-
leat, quo evidentissima Serenissi-
morum Poloniæ Regum, totiusq;
Reipbæ in Prussia, Livonia,
Curlandiæ cum Piltino, Provinciis
Jura novis fluctuationibus cap-
nantur, & in dubium, vel minimè
voventur. Undequaq; profecto
Provincias has, earumq; Statum
Spectare lubeat, multiplex un-
dè sese offert titulus, quo Re-
ipbica Jura super illas firma-
tur. Vel enim respicere

vel

adum aspernentibus, verum &
conciliantibus, ac promoventibus
Augustis Romanorum Impera-
toribus, ipsiusq; etiam summis
Pontificibus, qui sane concors
Sacerdotij & Imperij sensus, ac
unanimes supremarum in Ter-
ris potestatum concursus no-
vum tractatibus his pondus
addere, maximamq; eisdem apud
Gentes omnes conciliare debet
reverentiam.

Hæc plurimæ alia, quæ bre-
vitatæ studium in medium
proferre vetat, quemadmodum
Poloniæ jus in Præsulæ Surlan-
dia cum Peltino & Lincio ad
Provincijs tot stabilitum titu-
lis, ac nominibus, tantaq; quæ
sola sufficeret, seculorum accepi-
one firmatum luculentissime
apparet, & in tuto contra
omnia molimina ponunt po-
nunt si nequaquam patien-
tur, ut Serrus Rex, & Respu-
blica tremendum sibi existi-
meat, ne illud contra fas &
quæcumq; omne per novam
capitulationem sub Romano-
rum Imperatore omnium
dignissimo formandam con-
vellatur, neve sacrum Roma-
num Imperium, quod san-
ctas vicinitatis amicitias, per-
petuq; cum Polonia Fœderis

leges religiose custodire confue-
rit, easdem nunc violari per-
mittat; Verum cum Regnum
hoc nostrum imperatis quibus
premitur satis edoctum cala-
mitatibus, ea etiam jam didi-
cerit mala vereri, quod recto
rerum cursu spectanda
timenda, minime forent, pu-
blicè boni ratio id a Nobis
exigat, ut remotioribus etiam
periculis occurramus, idcirco
ministerium Polonicum nomi-
ne Serenissimi Regis sui, totiusq[ue]
Reipublice Illustrissimum Dominum
Abbatem Casareum imperi-
se requirit, ut Augustissimo
Imperatori hæc omnia fideliter
velit exponere. Fir-
missimam siquidem tenetur
Polonia Respublica spe, quod
Sacra Casarea Majestas
gloriosis Invictissimorum Pre-
decessorum suorum vestigijs
insistens inverti non sinet,
quod sua illi auctoritate pro-
barunt, sed imò Theutonico
ordinem a suscepto omnia
turbandi consilio retrahet
omnesq[ue] Sacri Romani Impe-
rii Principes, quia exemplo
quæ auctoritate exortabit
ad rejiciendum communica-
culo, a Capitulatione Articuli.
Cum

velimus primariam, ac veluti ori-
 ginariam illarum conditionem,
 & omnibus debet esse perispectum
 Prusiam; ut ab hoc veluti pro-
 ximo incipiamus; per pri-
 mos Poloniam Duces, ac Principes
 pleno jure possessionem, eorum
 Filij ac Successores ex Pater-
 na dispositione, vel sanguinis jure
 obtinere, ac alternis non semel
 vicibus in eundem Poloniam
 Ducum ac Regum possessionem
 rediisse, donec hi adscitis voca-
 tionibus in auxilium contra fini-
 timos Christiani, quæ ac Polo-
 niæ hominis Hostes Cruciaveris
 seu Ordinis Theutonicum mili-
 tibus jus aliquod, tam ad Prusi-
 am, quam ad alias superius
 recensitas Provincias, quæ vel
 eodem, vel parum impari titulo
 Poloniam suberant, liberaliter in
 eundem Cruciaveros transfuderunt.
 Si vero spectare malimus mu-
 tatam cursu temporum naturam
 harum Regionum naturam, quæ
 ipsorummet Cruciaverorum seu
 Theutonicorum Indolem, qui ex
 hospitibus facti sunt Hostes in-
 sensipimi; & arma quæ ad
 fines Fidis, Regniq; hujus defensionem
 duntaxat sumere debuissent, in
 non ipsos converterunt, nullus
 est sane, quem lateat, quot diu-
 turnorum, ac acerrimorum Bel-
 lorum vicibus, quantagium Chris-
 tiani sanguinis effusione Polo-
 niæ pristinum super Prusiam

aliasq; memoratas Ditiones jus
sibi tandem vindicavit, & eas
jure Belli novo iterum titulo
subditas sibi fecerit.

Acceperunt Tractatus ac Con-
ventiones, & quidem multiplices
cum Theutonicis, ipsorumq; in
Prussia ac Livonia Magistris
inita, ac Fœderis cum iisdem
Pacta, firmatumq; toties solen-
ni juris-jurandi Sacramento,
ac unanimi Liberiq; totius
Ordinis consensione, vel plenu
& absolutum Polonorum Regu
Dominium in ea memorataru
Provinciarum parte, quæ Polo-
nia jam restituta, vel supre-
mum directumq; jus super
Partem illam, quæ Ordini Theu-
tonico, certis tamen regenda
legibus relicta fuit, quamq; Ordo
ipse Polonia protectioni subiecit,
ac reddidit vestigalem.

Horum proinde Pactorum re-
ligione, sicut ipsum Armerum
jus consecratum, quodam mo-
do sit, & in pacis vinculum
transiit, ita et eorundem præ-
sidio Poloni Reges, suam super
Provincias has potestatem, longa
dein armorum, ac temporum
serie stabilitam, nullo jam re-
sultante viderunt.

Et ne quid prædictorum Pacto-
rum, ac Fœderum firmitati
desideraretur, ea inita fuisse

lum Poloniae semper federata,
Semperq. amica, jurebus quam
maxime injuriam, ad aver-
tendam Itali Pacts uberem
nimis contentionum ac dissi-
diorum materiem eandem
dubio procul dimanaturam.

Extraculus Lituanicus, Brandenburgi Regis
Poloniae ad Regem Borussiae, id est
Germanico datarum Lipsiae 12
Januarii 1714.

Ten list cape
dyowany
chancella
ryi Hil.
mi elney.

Te hithe A. 1714 repofue
w topu vaku D. Carolus Henry
Imperiali

Ante omnia Majestati Vrae
debitas agimus gratias pro
benignitate in causa tam
ardua communicatione reg
V. M. pari fiducia amili
tia stare volumus. quod
non ratione Regi poteri &
Reipublicae Poloniae facti fu
erimus exiliores, plane li
verum esse statum Boru
sid Poloniae & alium Boru
rum in Lithuania & Pru
ssia sitore ab Ordine
Teutonico olim acquiretorum
quoniam Ducatus Borussiae
nunc a premium Domini
Christiani Vestri deo gra
viora memoria per Pleba
publica consensum est.
Siquidem Borussiae Prussiae
his quod Christianus regnante
cum rebus nominatis Or
dis Teutonici Grais magna
perpetua fuit mutationem
Regis Poloniae. prout ex
Historia constat. ita fuit
puncta, ut reg. Carolus
Imperium, nec Ardo Teuto
nicus, ad minimum milia

specimen 260. Annorum
ullum per in istam Rep
nem praeponderant, aut
praeponderare poterint; Ex
quo sua sponte manat, ne
Nostra, nec Reipublica Ro
na ullo modo intempte, reg
ullam causam
ter cedendi in Comitium Ger
manicus, sive in Romanum
Imperatoris Capitulum
perpetua Ordinis Teutonic
ii & obligationis de prom
vendam bonorum restitutione
nem mentio fuit, sive
clausula omissionem, cum
nullum praeiudicium ex
tum in maiestati
Vestrae Chancero
sint antiqua Diplomatica
praeiudicium vero pax illa
tua inter duos
Reges Casimirum & Gene
ralem Ordinis Teutonic
Magistrum, qui tunc tem
poris rerum suarum sa
tagebat, Ludovicum ab
Lichhausen, Pontifici Paulo
secundo per Legatum
episcopalem Mediatorem
partes sustinente, Thoma
Die 19. Octobris 1466. con
posita, necnon alia
Co

Documenta, ex quibus cono-
 sci possit, quia ratione Roma-
 nus Imperator Iustitiam
 populi Christiani bene agnosce-
 rit, atq; erga Christianos
 nostros Reges Poloniam plus
 vice simplici testatus fue-
 rit. Negari equidem non
 potest, quod Albertus Mar-
 chio Brandeburgicus loco
 Varsaviensis, quod Regno Polo-
 niam propter Orientalem
 Partem Prussiae Ordini Teu-
 tonicis per istum Tracta-
 tum titulo Feudi concessam
 prestare ei Pacti teneba-
 tur, gladium obtulerit, atq;
 auxilium Caesaris Imperatoris
 necnon ipsius Pontificis
 enixissime efflagitaverit
 neq; sine eorum Principum
 indignatione, quon implora-
 verat, arma erga Romanum
 suum dirigeret.
 Sed tamen deceptio huius
 fidelitatis adeo non muta-
 vit ipsum obligationis ne-
 xum, neq; aliquid adire
 Imperio Germanico potuit
 quin potius universum
 Imperium Romano Germa-
 nicum, Imperialis Imperis

Fridericus III. elector
anul. et Carolus V. su-
perius electores istorum
temporum serio commone-
fuerunt, ut Regno te-
ræ eidem servarent
rentq. Et hæc de Borussia
Pobrica, quatenus
indistinctus, Orien-
tali autem Parti Borussia
quæ ad majestatis vest-
Dominium pertinet, post
multa Christiani-
quis effusionem, alia
facis suscepit. Ordine enim
Teutonico extincto per
Pacta inter Regem Polonia
& Albertum Brandenburgensem
provincie titulus
& qualitas feudalis co-
ta fuisse, eoque ipso
verso secularatum fuit,
Communi Polonia nec quicquam
Juris in hunc feudalem
suum Ducatum Romano-
Germanico Imperio per-
mittere nec relinquere
voluisse, prout evidentissi-
me patet ex Comitibus
Imperij alijsq. Actis publi-
is, præcipue ex istis
tionibus, quas hæc

Augustus

0 9
Augustus in Comitibus Chur-
gunde Vindelicorum anno
1548. habitis, per Legatum
suum propriam innuanti
curavit, quoniam a Ca-
sare & Imperio ab isto
tempore, adeoque intra 166.
annos nihil fuerit respon-
sum, adeoque tacite con-
sens de praescriptis
secularis et quod ex-
rit pro titulo iusto &
certo haberi debeant, &
si nullus validior aut
antiquior titulus pro-
prietatis Poloniae prod-
esset, deseruit excolere
Teutonicus Imperator pro
derelicto etiam Germania
habuit quascunque posses-
siones suas; Si quare olim
quod tamen nunquam
potuit demonstrari, ali-
qua in bona Ordinis
in Polonia, Livonia, Cur-
landia & reliquis sibi af-
ferere valeret. Atque
haec ratio et Status Ducatus
in familia Principum
Brandenburgicorum confir-
matus nec non proce-

Are Simulacra Inverta-
tura in Majestatis
Domum Elito ralem trans-
latus & quiete possessus
fuit. Duce Augustum per
per valida Pacta publica
ceram facile totius Europae
ne missi tante quidem bre-
dine cooperante vero Im-
peratore & Imperio ob-
venit. His ita compen-
tis, Non Regnum Nor-
Polonium acquiescere fa-
cile possumus, licet Impe-
rium Romanum capsa-
lationem perpetuam vel
sub clausula recuperatio-
rum praediorum Ordinis
convenire. Atamen
cum fide Nor-
sterium Regium salutari-
ter cognoverit, unctis me-
liminibus, & eloquibus
etiam apparenti pericu-
lo invigilandum est, ob-
eamque vel deinde infest-
ponendam industria sub
convincere putant. Minus
Parvo Carvibus con-
vanti per supremum
qui Nor-
Statum negotij distincte

exponere puncto petito ut
in Aula Caesaria eo res
dirigatur, quo articulus in
bona. Primis Teutonici con-
cernens respectu Regni
Polonis, Curlandis, & Litu-
niae ad evitandam exasio-
nem metus periculi & mu-
ltorum malorum, quod exinde
tanquam ex turbida fonte
saturum possint, prorsus
debeat et expungetur.

Sacra Casarea Majestas

10

Coniuncta de memorata
Contra Præteritione
Ord. Teutonici

Statim ac Reverendissimo Poloniae Regi Dno meo
Clementissimo, Indulg. Polona Republica delat-
tum est Ordinis Teutonici milites solâ Novanda-
rum rerum cupidine actos omnem movere lapidem
ut novae perpetuae Capitulationi, quae in futuris
Ramarorum Imperatoribus per Sacri Romani Impe-
rij Ordines ceditur, inseratur Articulus, quô Impe-
ratores in posterum eligendi iure jurando sese ob-
stringant ad recuperandas Prouincias omnes olim
ab eodem Teutonico Ordine quousque iure possessas
et quacunque de causa ab eo auulsas, et in alteris
potestatem habitas, easque eidem ordini restituen-
das; Illico Reverendissimus Rex meus, Totâ Respu-
bica, quâ pateret maturitate providere perpen-
derunt molimina hec, uti iustitiae ac religio-
nis faciem aliquam praesensere viderentur, in-
eum tamen re ipsâ scopum unice collimare,
ut turbando Sacri Romani Imperij, vicinarumque
potentiarum concordia facilis nimium Alimatur
via, Servataque haecenus inter finitimas, fœde-
rataque Prouincias pax et tranquillitas pericu-
lulis collisionibus exponatur. Capropter per
Ministros nostri Regni Status representare non
pretermiserunt Dno Ablegato Mitis Gæ Præ-
in Aula Regia redidente summam admiratio-
nem, quâ ex imperatoe Novitatis huius tenta-
mine corripiebantur, iustamque amantudinem
quam ex futurorum malorum metu, jam ex
nunc animo præconcepere debuissent, nî maxi-
ma Præ Mitis Viri Sapientia, ac ille recte
iustique amor, quô suis suum unicuique tribuli
Servatamque vult Regnum nostrum, hoc metu
solueret, firmiterque nos sperare juberet fore
ut sub Suprema Casarea auctoritatis presi-
dio, ipsâque præeunte communi omnium Sacri
Romani Imperij Principum voto ab elidenda
Capitulatione rejiciatur, seu expurgatur me-
moratus Articulus, quô Polonia jura super
Rusie, Livonia, ac Curlandiae Prouincias
per Teutonicum Ordinem cortis olim legibus
ipsâ Polonâ Republicâ uel concedente vel
permittente possessas impeti nunc quoquo mo-
do possent, atque turbari. Et si veni dubitan-
dum minimè sit, quin eodem Dno Ablegato
omnia

qua par erat.

omnia hac candidè, fideliterq; Casareæ Ma-
jestati Vre retulerit, nihilominus Serenissimus
Rex ac Respublica in mandatis mihi dederunt, ut
repetita significacione eadem Mti Vre iteratim
atq; fidelitè exponam.

Parcendum profecto est gravissimis curis, quibus
altissima Mti Vre Cræmens in totius Christi-
ani Orbis rem ac commodum detinetur: illæ si-
dem nequaquam patiuntur, ut longā, effusāq; ne-
mis narratione ipsam defatigem, ea nunc in medi-
um proferendo, quibus primarum ac veluti rati-
cale Poloniae super ~~relinquitas~~ Provincias suas
ac dominium firmari popes, ac stabiliri, et ex
quibus dilucide popes ostendi quidquid juris
Teutonicus Ordo ad illas unquam habuit, id
totum in ipsum ex Polonorum Regum concepisse
hunc derivatum fuisse, atq; transgissum, cum
Crucigeri seu Teutonici milites ad repellendos
hostes Christiani nominis, eosq; debellandos in
auxilium vocati fuissent. Eadem vitandi moti-
onis sermoris ratio me cogit, ut levi pede præ-
cedam, quæ dein temporum et seculorum successu
sine evenire, quando ipsimet Crucigeri debili-
tati Poloniae obstricti erant, pariter memores
arma sua in illam tali impetu converterunt, ut
Reges nostri repetitis eorum defectionibus la-
cepiti, vi armorum, ac jure belli illos subdere
et antiquum jus iterum multo sanguine suo
Regnūq; Poloniae asperere coacti fuissent. Et
eo quidem libentius ab his referendis marum
removeo, quò gravius mihi foret et perquam no-
lestum obducti jam vulneris infandum renovare
dolorem, ac præteritorum malorum enumera-
tione evincere. Filios Matris nostræ pugna-
re contra nos, ac eos, qui debebant Patres nostros
magnificasse sup nos supplicationes. Dignū
in presentiarum innuere sufficiat ostentatū
diuturnaq; bella, post clades immanissimas, pro
lachrymabilem Christiani sanguinis effusionem
eo rem deductam fuisse, ut seniori consilio Cru-
cigeri ad antiquas Subjectionis leges redierint
agnitūq; solemnium plurium pactorum confessionem
Poloniae jus iteratim non semel juramento sacra-
mento firmaverint. Dum autem multiplicem
horum tractatum atq; pactorum, quæ Ordo Teu-
tonicus nobiscum pepigit seriem commemoravi, ut
ceat mihi unum saltem ex tractatib; ipsis sel-
gere.

[illegible]

19 - *signatus* at *signatus* in *signatus*

Datus est Confessio ad Divos et ad sanctos
 Henricus Rectoris Episcopi
 in diebus suis
 Petrus et Johannes de
 Gress in Confessione

moribus Salutaribus Teutonicus Ordo à turbantibus reuocatus
 consilijs, factusq; sapienter destitit tandem. Gloria jurata
 bare, ^{munus talens} pactorum, quæ nobiscum scribant, atq; religione
 observantibus colunt.
 Quæ uero temporis cursu mutata, una cum religione rari
 facie in Ducatibus Ruripie ac in Sueuicia ac Curlandia Gouern
 euentis, nimis perspecta sunt, quæ ut necessarium existimen
 ea hic recensere. Neminem obuiens latere potest, quib; deca
 tio amissio per Teutonicum Ordinem omni, quod habebat sup
 preuentas eandem iure, etq; potentia uell occupantem, bel
 vadentium in prædam relictis Polonice Reges ab ex debito
 in Domini sui eâ, quâ tot inter tumultus poterant uia, illam
 Salute consulerent, coacti fuerint, rogam in illis regimino
 qua auctoritate sua inducere, quæ per aliorum vim, interuen
 probare, ac post multas rerum inaptitudines solenniter uita
 atq; pactorum robore ac fide firmare, quæ cum publicè inita
 sint toto Christiano orbe teste, ac missitante quidem Ordine
 Teutonico, ipsis uero Romanis Imperatoribus cum Uniuerso
 Imperio, ac dum identibus sedes conuocantibus mirum sane
 oper debet, si quæ præclarum Præuinciarum statum ac uolunt
 nem ita mutare ualuerint, ut solutis vinculis ips, quibus an
 Teutonico Ordini eodem mancipabantur, in aliorum potestate
 legitime translata fuerint accedente potissimum subsequenti,
 dictiora firmissima possessione, quæ mutationem hanc quid
 modo consecrabit. Nec uelut se sit satis ut Cæsar
 perspicacissima auguste mentis acie statim conijcias, quæ nam
 spiritus agatur alius Teutonicus Ordo, si prout rumor fert, e
 uestigis antiquitatis uidentibus aliquam ad sepe dices.
 uindictas iam iam amissum, et planè obliteratum. Sero uini
 limine repetere tentat. Perspicuum etenim est. Maxima
 nas in eum singi fidem, ut sapienter tot fœderum atq; pact
 S. S. leges per calcata tot iuramentorum religionem, per
 scripta tot Rectorum Cæsarum morita, omnia subq; de
 centur dantur. Antimonum et fœderatorum, Præuinciarum
 quin et ipsius Sani Imperij tranquillitas grauiorib; exp
 iactationibus, ac denum per illas, quam Cæsaritas præ
 re orbi tot laboribus, tot thesauris, tantis sanguine auspici
 tissime comparauit, et cuius dulcedine summa iam lactata
 funditur, per noua hæc bellorum semina lenti certius turbetur
 igitur accendatur diffidatque quæ extinguendus. Quæ ob
 S. S. Rex meus et Roscia Polona exili regant. Cæsaritas
 ut uincularis hinc Teutonici Ordinis auctoritas. In p
 thortatis clypeum opportune agret ostendere, per uati
 ut inter cetera capitulacionis articulos relegimus rep
 quæ ualere possit in lapidem offensionis ac Petram
 Siquis injuriam non ipse sibi reddens, nisi illata para
 quidq; uindicta, habet in Regibus Rectoribus, p
 Supremi Domini intellectus, quos uindicta ipse
 igitur docet, nec de se ipso uincat aperienda man
 Præuinciarum hinc in ca solatio esse debet, quæ
 meliores, cum talia moliantur, in optimam aquam ac

incidere (Græci, qui dum gloriosissimum
 Anteforum, quorum Augusto sanguine pri-
 gratus est, amulatur virtutes, vestigia con-
 etiam sequi sibi laudi ducet, nec minori, ac
 illi benivolentia erga Poloniam documento
 Teutonici Ordinis ^{antiquitatem} repræsentet. Hoc
 a Summa Mitis Duce pietatis Regium sibi
 nostrum confidentissime pollicetur, hoc expat-
 et si diceret fas est, meretur indens illud stu-
 dium, quod semper vicinitates, amicitie, per-
 petuis cum domo Augustina, totq; Imperio
 fœderis leges, ac jura Polonia diligentissi-
 me custodit. Ego uero dum cunctis hæc
 significatione Scripsimus Regis mei et Rei
 publicæ Polonæ mandata impleo, Sarran-
 Cesarem, Regiam Mitem Duce, profun-
 distime veneror cultum.

aura Casarea Regiaq Majestas Catholica.

Statim ac Serenissimo Regi Domino meo Clementissimo, Totique
Reipublica Poloniarum delatum est, Ordinis Teutonici milites
animò ~~et~~ Novandarum rerum cupidine ~~et~~ omnem movere lapidem,
ut Nova perpetua Capitulationi, quæ pro futuris Romanorum
Imperatoribus per sacri Romani Imperij Ordines audiretur, insera-
tur Articulus, quò Imperatores in posterum eligendi jure juran-
do se obstringant ad recuperandas Provincias omnes, olim ab
eodem Teutonico Ordine quovis jure possessas, & quacumq; de causa
ab eò avulsas, & in alterius potestatem traditas, easq; eidem Or-
dini restituendas; Illicò Serenissimus Rex meus, Totaque
Reipublica, eà, quæ par erat, maturitate providè perpenderunt,
molimina hæc in eum scopum unice collimare, ut turbando

2
Sacri Romani Imperij, Vicinarumq; Potentiarum Concordia
sternatur via, servataq; hactenus inter finitimas federatasq;
Provincias pax & tranquillitas periculosis collisionibus expo-
natur. Ea propter per Ministros Nostri Regni. statim re-
presentare non pretermiserunt Domino Ablegato Majesta-
tis Vestrae Caesarea in Aula Regia Residenti summam Admira-
tionem, quā ex insperatae Novitatis huius tentamine corripie-
bantur, justamq; amaritudinem, quam ex futurorum malorum
representatione, jam ex nunc animo praevincipere debuissent,
ni maxima^q Caesareae Majestatis Vestrae Sapientia, ac ille recti,
justiq; Amor, quo jus suum unicuiq; tributum servatumq; vult,
Regnum Nostrum hac apprehensione solveret, firmiterq; Nos spe-
rare juberet, fore, ut sub Suprema Caesarea Authoritatis pro-
sidio, ipsaq; praevincipiente, Communi Omnium Sacri Romani Imperij
Principum voto, ab edenda Capitulatione rejiciatur memoratus
Articulus, quō Polonia jura super Prussia, Livonia, & Curlan-
dia Provincias, per Teutonicum Ordinem certis olim Legibus, i-
psā Polonā Republicā vel concedente vel permittente, possedas,
impeti nunc quoquo modo possent, atq; turbari. Etsi verō
minimē dubitandum sit, quin idem Dominus Ablegatus
omnia haec candidē, fideliterq; Caesareae Majestati Vestrae

retulit

retulerit, nihilominus Serenissimus Rex ac Respublica in
 mandatis mihi dederunt, ut repetita Significatione eadem
 Majestati Vestrae iterato atq; fidentius exponam. —
 Parandum profecto est gravissimis curis, quibus Altissima
 Majestatis Vestrae Caesaris Mens in totius Christiani Orbis
 rem, ac commodum detinetur: illa siquidem nequaquam
 patiuntur, ut longā effusāq; nimis narratione ipsam defa-
 tigem, ea nunc in medium proferendo, quibus primarum
 ac veluti radicale Polonia super praedominatas Provincias Jus,
 ac Dominium firmari posset, ac stabiliri, & ex quibus dilucide
 posset ostendi, quidquid Juris Teutonicus Ordo ad illas unquam
 habuit, id totum in ipsum ex Polonorum Regum Conceptione tunc
 derivatum fuisse, atq; transfusum, cum Crucigeri seu Teutonici Mi-
 lites ad repellendos hostes Christiani Nomine, ~~atq; debellandos~~
 in Auxilium vocati fuere. Eadem vitandi prolixionis sermonis
 ratio me cogit, ut Levi pede pateam, quae dein temporum &
 saeculorum successione evenire, quando ipsimet Crucigeri debiti,
 quo Polonia obstricti erant, parum memores, arma sua in
 illam tali impetu converterent, ut Reges Nostri repetitis eorum
 defectionibus laeserit, vi Armorum, ac jure Belli illos subdere,
 & antiquum jus iterum multo sanguine sibi, Regnaq; Polonia

asserere coacti fuerint. Et eò quidem libentiùs ab his referen-
dis manum removeo, quo gravius mihi foret & perquam me-
lestum obducti jam vulneris infandum renovare dolorem, ac
pratentorum malorum enumeratione evincere, Filios. Matris
Nostrae pugnasse contra Nos, ac eos, qui edebant panes Nostror-
um magnificasse super Nos supplantationes. Si igitur in presentia,
rum innuisse sufficiat, post cruenta diuturnaq' bella, post Clades
immanissimas, post lachrymabilem Christiani sanguinis effu-
sionem, eò rem deductam fuisse, ut saniori Consilio Crucigeri ad
antiquas subjectionis Leger. redierint, agnitumq' solenni plurium
Pastorum Confessione Polonia Jus iteratò non semel Juramenti
sacramento firmaverint. Dum autem multiplicem horum
Tractatum atq' Pastorum, quos Ordo Teutonicus Nobiscum pepigit
seriem commemoravi, liceat mihi unam saltem ex Tractatibus ipso-
rum eligere, Sublimi Majestatis Vestre Caesaris Judicio subijciendum,
quem videlicet Thorunij Anno à reparata salute 1466. Univernus
ipse Ordo sub Generali suo Magistro Ludovico de Herlikhausen
cum Sever^{ono} Casimiro Polonia Rege, totiq' Regno inivit.
Hujus siquidem Tractatus pactionibus & Universa Prussia, quae
nunc Regalis vocatur, Polonia restituitur perpetuò & irrevocabiliter
possidenda, & Ordo Teutonicus cum omnibus suis Vasallis, Subditis,

Terris, ex nunc possessis, & in posterum possidendis, conquisitis
 & conquirendis, ubicumq; locorum etiam in terris Paganorum
 ac extra Prusiam, Regibus Regnoq; Polonia ita subditur, & s: ut
 ipsius Tractatus verba reensem. ¶ connectitur, jungitur, atq; inveni-
 scatur, ut cum Regno eodem unum & individuum Corpus, una
 Gens ac unus Populus deinceps censi debeat, nullumq; alium
 post Summum Pontificem, quam prefatum Dominum Casimirum
 Regem, & Successores suos Reges Polonia pro Capite & Superiore
 suo agnoscendos fateatur. Per ejusdem autem fœderis Pacta
 ipse vivipim Supremus Teutonicorum Magister in Regni Nostri
 Principem & Consiliarium perpetuum constituitur, Ordo vero
 Universus in Regni ipsius protectionem, subjectionem, ac defen-
 sionem perpetuo duraturam asperitur. Thoruniensis huius Paxis
 sancita idcò paulò latius exponenda, ac ipsamet Tractatus ver-
 ba referenda Majestati Vestra Cesarea censui, non solum
 quia unanimi totius Ordinis sensu ea stabilita sunt, ac præstito
 per prefatum Generalem Magistrum debita Regibus, Regnoq;
 Polonia fidelitatis juramento plenaria Executioni demandata,
 ac postea per ejus Successorem Henricum Richtenberg Anno 1470.
 die 20. Novembris Petricovis novò juramento cum ratificatione
 eorundem Pactorum Thorunensium roborata; Verum etiam

quia Pontificia Auctoritatis, quam pariter Sacer Ordo nunc
revertitur ac colit, acceptione firmata fuere, cum Paulus Secundus
qui Petri Cathedram tunc temporis tenebat, pacis hujus Negotium
per Legatum suum Episcopum Laventinum, paternâ sollicitu-
dine promoveret, illiq' suâ Confirmationis robur adiecit.
Nec defuit ad eam firmis, constabiliendam Imperialis etiam
Approbationis momentum & pondus, adeo ut redeuntibus
quandoq' Teutonicis Militibus ad pristinas, quas ejuraverant,
novandarum rerum Meditationes, Augustissimi Caesares Friede-
ricus Tertius, Maximilianus primus, & Carolus Quintus
Eisdem in Officio continerint, seniq' monuerint, ut initæ pacis
leges religiosius servarent, ac debitum Regibus Polonia obse-
quium nullatenus detrectarent. His porro Monitis salutari-
bus Teutonicus Ordo à turbandis revocatus Consilijs, ~~factusq' sapienter~~
~~sapienter~~, desistit tandem Polonia jura turbare, ipsamque
pactorum immunitatem, quæ Nobiscum fenerat, atq' Reli-
gionem observantius coluit.

Quæ verò temporis cursu mutata, unâ cum Religione, rerum
facie, in Ducalis Prussia, Livonia, ac Curlandia Provincijs eveni-
re, nimis perspecta sunt, quàm ut necessarium existimem ea
huc recensere. Neminem equidem latere potest, quibus de

causis

causis amissō per Teutonicum Ordinem omni, quod habebat
 super Provincias easdem, jure, ^{ipsq;} potentia vel occupantium,
 vel invadentium in pradam relictis, Polonici Reges, ut ex debito
 Supremi Dominij sui cā, quā tot inter tumultus poterant
 viā, illarum saluti consulere, coacti fuerint Novam in
 illis Regiminis formam, quā Auctoritate suā inducere,
 quā per aliorum vim introducta probare, ac post multas
 rerum vicissitudines Solennium Tractatum atq; Pactorum
 robore, ac fide firmare; quod cum publicē inita sint, toto
 Christiano Orbe teste, nē suspitante quidem Ordine Teutonico,
 ipsis verō Romanis Imperatoribus cum Universo Sacro Im-
 perio, nē dum videntibus, sed & conciliantibus, mirum sane
 esse non debet, si quod praetactarum Provinciarum Statum
 ac conditionem ita mutare valuerint, ut solutis vinculis ijs,
 quibus antea Teutonico Ordini eadem manipabantur, in aliorum
 potestatem ~~legitimā~~ translate fuerint, accedente potissimum
 subsequenti, eāq; diuturnā, firmissimā possessione, quod mu-
 tationem hanc quodammodo consecravit.

Hæc Delibare sit satis, ut Sacra Casarea Regiag' Majestas
 vestra perspicacissimā Augustæ Mentis acie statim conijciat,
 quoniam ^{nova hanc} spiritu agatur ^{Teutonici} ^{Ordinis} ^{Regis} ^{ant} ^{Concilia} Teutonicus Ordo, si, prout rumor

Fert, è per vetusta antiquitatis videribus aliquod ad sepe Ir-
ctas Provincias ^{dudum} jus jam amissum, & ~~plene~~ ^{plene} ~~oblitteratum~~, serò ⁿⁱ⁻
mis post liminò repetere tentat. <sup>possent enim hae vi-
periculum etenim est,</sup>
~~Mastrinationes has in eum duci finem, ut per eversas tot fa-~~
derum, atq; Pactorum sanctissimas Leges, per calcatam tot jura-
mentorum Religionem, per spreta tot Praedecessorum Caesarum
monita, omnia susque deque confundantur; ^{even} Finitimarum
& federatarum Provinciarum, quin & ipsius Sacri Imperij
tranquillitas gravioribus exponatur ^{ne} iactationibus; ac demum
Pax illa, quam Caesarea Majestas Vestra Christiano Orbi
tot laboribus, tot Thesauris, tantog; sanguine auspiciatissime
comparavit, & cuius dulcedine Europa jam ^{ferè tota} ~~tota~~ perfunditur,
per nova hae bellorum semina certò certius turbetur, ignisq;
^{esse} immiscui accendatur difficillimè dein extinguendus.

Quamobrem Serenissimus Rex meus & Respublica Polona
enixe ^{atq; vnicuique} à Majestate Vestra Caesarea contendunt, ut periculo,
ris hinc Teutonici Ordinis comatibus Imperialis Auctoritatis
Glypeum opportunè dignetur obtendere, ne patiatur, ut inter
cedende Capitulationis Articulos tale quid ineptat, quod eva-
dere possit in lapidem offensionis, ac Petram scandali. —
Praegrandi interea solatio Nobis esse debet, quòd Teutonici Milites,

Dum

Dum talia moliuntur, in optimum deque ac Maximum inci-
derint Caesarem, qui dum Gloriosissimorum Antecessorum,
quorum Augusto sanguine progenitus est, emulatur Virtutes,
vestigia eorum etiam sequi sibi laudi duet, nec minori, ac
illi, benevolentiae erga Poloniam Documentō, Teutonici
Ordinis tentamina reprimet.

Hoc à Summā Majestatis Vestrae justitiā Regnum sibi
Nostrum confidentissime pollicetur, hoc exposuit, & si dicere
fas est, meretur ardens illud Studium, quō semper Vicinitatis,
amicitiae, perpetuū cum Vobis Augustissima, Totius Impe-
rii fœderis, Leges ac jura Polonia diligentissime custodivit.
Ego vero dum demissā hāc significatione Serenissimi Regis
mei & Reipublicae Polonae mandata impleo, Sacram Ec-
clesiam Regiamq; Majestatem Vestram profundissimo
veneror cultu.

Sacrae Caesaris Regisq; Majestatis Vestrae
Catholice

Lublini 9. Maj.
1714.

humillimus ex Obsequiosissimus
Servus

Episcopus Anton. de Stupow fecit bek
Episcopus Leonis de B. knez
Episcopus Leonis de B. knez
Episcopus Leonis de B. knez

Ad
Caesarem Caesaris Regiam
Majestatem Catholicam

Prussia a Prusso Fratre Lesco.

Lesco tertius Dux et Monarcha Polonia post Interregnum Palatinorum ante Priate tempora viginti et unius annis suis terras maritimas nempe Pomeraniam, Cassubiam, Pomeraniam, Polesiam, Gorytiam nunc Braniburgum, Mithoboren, quae nunc est Meidenburgum, Limam nunc Linburgum, Lubeciam, Chokelburgum, etc. et Prussiam est paratus quod quicquid et alij omnes Reges in Polonia et saepe et libere perierunt usque ad tempus quo Marianus magnus ex Hispanijs pulsus in utriusque illius Provincia adierunt, ut fideliter contra infideles eis supplicia perirent. Tamen ob non servatam debitam fidem Regibus Polonia ordinis Crucigerorum imo post illam ab eodem ordine sacris continuis tot cruenta bella, Reges Poloniae sui sui antiquum ac Hereditarium in Prussia ferro vindicarunt et recuperaverunt, praevius tamen solennibus tractatibus cum Magistris et Ordinis auctoritate tum Romani Pontificis et mediante tum Imperatorum refragis et Magistris eiusdem Ordinis ab eadem servatam in Regibus Polonia hortantur: et si autem probant Tractatus. Anno.

Priviligium pacis et concordiae per Ludovicum Joannem is tum Polonia et per Henricum Hungaria Regem et Boleslavum facta cum Paulo de Rusdorff Magistro Prussiae Anno Domini 1435 per Magistro Dux Lithuaniae Sigismundum eius filio et herede idem Duxibus Poloniarum et Masovia et multis etc. etc. Quo privilegio Reges Poloniae limites inter Poloniae et notos fluvios inter Poloniae Regni sui et Ordinis in Prussia constituta sunt. Item Masovia et alia multa etc. etc. Quam pacem perpetuo tenere et Magistro et Ordinis circa suum et eorum Corporale servare his formalibus

se se et suos successores obligavit:
Nos Frater Paulus de Rufford O. S. A.
B. M. Domus Teutonicorum Aienso-
larum Magister Gualdus Rignificamus
nove p[re]sent[is] quib[us] expedit universis
Quia r[ati]onem nos nec Successores N[ost]ri de
p[re]sent[is] et d[omi]no d[omi]no Vladislao Regi au-
Regne sue Polonie guerras movebimus
aut bella, sed pacem perpetuam et con-
cordiam inter p[re]dictum Regem Regni
et adhaerentes suos a Princeps, nos On-
nem et adherentes nostros ab alio p[ar]te
tibus. Anno d[omi]ni 1436. In vigilia
circumcisionis d[omi]ni in civitate Praga
concepim[us] et firmam custodimus, et
curabimus inconcussis in omnib[us]
articulis atq[ue] p[re]sent[is] promittimus
Sine ullo Successores N[ost]ri p[ar]te lin-
pae perpetua subsero. Nos aut d[omi]no
quo Polonia velle us aut coram
limi guerras aut bella movere no-
debent nobis subditi N[ost]ri consente-
nec in hoc obedire aut parere, quin
curant ab oib[us] nostris homagis. Suram-
tis et subiectionib[us] liberi et soluti
nec in hoc casu nos et Successores N[ost]ri
in observacionem pacis perpetue re-
vertemur, quos in hoc casu asso-
vinus ab oib[us] homagis prom-
onibus et surameris N[ost]ris gactis
ut p[re]sent[is] ipso facto per p[re]sent[is].
cuius rei testimonium et firmam
rem sigilli N[ost]ri appendi p[re]sent[is] p[re]sent[is]
communiri. Latt[er] p[re]sent[is] p[re]sent[is] d[omi]no
burgi d[omi]nam Latave et d[omi]ni 1436
Quem ap[er]ten id Privilegium pacis mi-
ne ab Ordine Teutonico obsequare
recreavit iterum bellum, et p[re]sent[is]
de iustis armis p[re]sent[is] p[re]sent[is]
Regis Polonie de novo ad tractatum
pacis perpetue Ordinem Teutonice
adactus cum Magister epis[co]p[us] d[omi]ni
n[ost]ri Ludovicus de H. chausen cum
p[re]sent[is] Rege p[re]sent[is] fecit mediocris
authoritate Summi Pontificis Pauli

Hoc autem Tractatu totam Prusiam
 qua nunc Regalis vocatur Regi et Re-
 gno Polonia Ordo Teuthonicus in per-
 petuum reddidit et omni iure suo re-
 nuntiavit, uti abunde et specificie in
 contextu dicti tractatus constat.
 Cuius renuntiationis in Tractatu tenor
 est talis: Nos quocumque Magister Sado-
 vicus Commendatores et Conventus dicti
 pro nobis et nostris Successoribus, Capitulis,
 Prioribus, Oppidis, Insulis, Lacubus
 piscaturis, &c. Camerariis, et Officiis
 predictis et illorum Districtibus et Villis
 perpetua et irrevocabili renuntiatione
 de certa et expressa scientia, Iurique
 sortis proprietate, titulo, et Dominio
 quocumque et ex qualicunque causa ne-
 bis acquisito et tradito ac Commenda-
 toribus totius in partibus nostris, scilicet
 tibus, oppidis, insulis, lacubus, piscatu-
 ris, et villis predictis competit, et compe-
 tere poterit in statum servum D.
 Maximilian Regem Rectoris Rectoris et Re-
 gnum Poloniam transsumimus et appli-
 camus, Militibusque Nobilibus Vasillis
 Terrigenis, Rectoribus, et quolibet Subditis
 Ecclesiasticis Secularibus, pfectorum
 Districtuum, Terrarum, Civitatum
 et locorum ab omni fidelitate Juramen-
 to, homagio, Subjectione, et qualibet
 pensioe pfectiore absolvimus
 dimittimus et relaxamus. Eodem Tra-
 ctatu Magister de Prussia, Rector et Or-
 dinem suum in Prussia pfectum Re-
 gibus Poloniae Subiecit, et Regno incor-
 poravit, quod sequens articulus pro-
 bat: P. lere tali: Reverendissimo
 Minus Rector nos Fratrem Sado-
 vicum, Commendatores et Ordines
 pfectos in Prussia omnesque neque in
 ipsos in Prussia et in Polonia
 Principem, Prussianum perpetuum
 Commendatores vero Principales
 quos nos Magister et Sado-
 vicus pro tempore duxerimus deputamus

in Consiliarios suos et Regi Poloniae
et in suam et Regni Poloniae prole
nem subiectionem et defensionem per
petuo duraturam assumpsit. Polli
nobis in verbo suo Regio et sub
pstiti iuramenti pro se et suis suc
cibus suis Regibus et Regno Poloniae
quod nos statum ciliagistrum, Commer
datores, et Ordinem, Praelatos, Milites
Vasallos et Subditos rursus in Ru
nostros, et ceteros affectione Regis
tracta sit, honorabit et diliget. Nosq;
gistrum, Commerdatores et Ordinem su
cisorumq; Regibus, Nobilibus, Rides, Subdi
tos et terras nostras, velut Principis
Consiliarij et unitorum suorum in
nostris iuribus et libertatibus, privi
legijs, munimentis et limitibus, qu
presenti unioni fideri aut eis articu
lis et conditionibus non contrariante
conservabit: ab universis quoq; hosti
bus nostris vexatoribus, et expropria
toribus in totis viribus suis et
Prohibebit et defendet. Item
quoque nos suboritur ciliagistrum
et quilibet Successor noster in officio
um ciliagistrum assumptus et deso
mendus, post se veniens, ab omni
ptionis in Magistrium statuto Per
Casimiro Regi et suis Successoribus
Regibus Poloniae, personarum reprae
sentari, et illis pro nobis commenda
ribus, et Terris quas habemus in
sua sibi et Successoribus suis Regibus
et Regi Poloniae, praestare cetera fa
litas et de observanda presenti
ce et nunquam petenda absolutio
ne relaxatione iuramenti, nec con
sa uti aut concedenda. Iuramentu
ac in fidei Domini Casimiri Regis
suorumq; Successorum Regum Poloniae
sinistra parte primum habenda
lectum et Sessionem. Cui quidem
Casimiro Regi Successoribus suis Regibus

Regna Polonia nos nostrosq; Iuvenes
 Commendatores, Praelatos, milites
 nobiles et subditos, terrasq; omnes no-
 stras a nobis nunc p[ro]p[ri]as et in-
 posterum p[ro]p[ri]as. conquistadas et
 conquirituras etiam in Terris Sagar-
 rum extra terras Russias. Cuncto D[omi]no
 Casimiro Regi et Regno Polonia p[ro]p[ri]e
 tuo connectimus, iungimus, unimus, o-
 et inuisceramus, ea conditione et re-
 spectu ut nos, filii Ludovici Magistri
 nostri Succores, Commendatores, et
 Conventus Praelati Barones milites
 et quicquid, et persona singula tam
 Ecclesiastica quam secularis et omnes
 terra nostra atq; homines in illis de-
 gentes in p[re]sentem Amus amplius et
 de cetero cum filio p[re]sentis D[omi]ni Ca-
 simiro Rege, Succoribusq; eius Regi-
 bus et Regno Polonia, unum et indi-
 viduum corpus, una gens, unus po-
 pulus in amicitia, fovere et unione,
 nullum alium post summum Pontifi-
 cem quam p[re]sentem D[omi]num Casimirum
 Regem et Succores suos Reges Poli-
 niae p[ro] nostro capite et superiore re-
 cognitum: ita ut teneamur et simus
 obligati nos, Succoresq; nostri Praefato
 Casimiro Regem et Succores suos
 Reges et Regnum Polonia, sive in
 prosperis sive in adversis nunquam
 deservere: sed sibi et Succoribus suis
 Regibus et Regno Polonia contra
 omnes hostes, et adversarios suos
 regni sui Polonia non alioquin
 Principum, Praelatorum Baronum
 Regni Polonia atq; Henr[ic]i, eiusq; in go-
 vernis et in administrationibus h[uius]modi
 potentis adjuvare consiliis, auxiliis
 et subagiis opportunis, Nec sine suo
 et Succorum suorum Regno Polonia
 ipsi quoque sine nostro et Consiliario

Commendatorum Prelatorum et Ma-
 tum nostrorum Prussia speciali et ex-
 presso consilio, voluntate, et consen-
 su cum quibuscumque personis, quacumque
 praevaldeant dignitate celebrabimus.
 Statuimus, affirmabimus: aliqua
 littera, inscriptiones vel contractus pu-
 blii vel occulte, per se vel submissa
 personas: sed nec nos Magister et Com-
 matores nostrorum, succores, bellis aliquibus
 contra catholicos, sive Hanc Dni, ad-
 ni Regis et Succorum suorum Regni
 lonia speciali movebimus consensu.
 Tum et Juramentum corporale quod
 ipse praestitit et Sacramento eiusdem
 Jurisjurandi suis obligavit Succoribus
 cuius Juramenti tenor talis.
 Ego Luborinus Magister generalis
 Ordinis Sanctae Mariae Teuthonicorum
 Princeps et Consiliarius regni Polonie
 Juro quod ab hac hora et Princeps fa-
 lis ero Reverendissimo Principi Dno ad in-
 ro Regi et Succoribus suis Regibus
 Regno Polonia et projectum illorum
 fideliter procurabo et negotiis Regis
 et Regni fideliter consulam: et Rec-
 ta quae mihi qualitercumque commu-
 cata fuerint in eorum detrimentum
 nulli pandam: pacem in super praes-
 tem in omnibus suis constitutionibus
 et articulis observabo et custodiam.
 Si me Deus adiuvet, et haec Sancti
 Christi Crucis.
 Ad tenendum autem illud iuramentum
 tanto neque sibi et Succoribus suis
 is idem Magister Ordinis imposuit
 quod ullatenus dissolvi non possit
 nec robur eorum ulli unquam dispo-
 sitioni potere queat, quod probatur
 tenore sequenti ex tractatu articu-
 lorum ut limbo per perpetuam, un-

disputatoni

in hunc finem

nem et concordiam sub certiori attenti-
 ne firmitate et roborre custodiamus.
 promittimus sine dolo et fraude, ac
 sub onere p[re]stiti iuramenti, quod a
 nullius hominis viventi auctoritate
 et potestate etiam quacumq[ue] digni-
 te p[re]suleat. Papali Imperiali, Regali
 vel Ducali, aut cuiuscumq[ue] f[er]re regatio-
 nis Legitima Personarum Ecclesiasti-
 carum aut secularium ad impetran-
 dum p[re]sentis pacis, unionis, faderis, et
 Contractus in toto vel parte expresse
 manifeste vel occulte per se alium, v[el]
 alias quascumq[ue] Personas submissas
 Spirituales vel seculares dissolutione[m]
 remissionem cap[itu]lationem et in-
 vitationem recurremus aut recurre
 habere poterimus, aut nos induci per
 suaderi, requiri, vel nobis mandari ad
 violationem p[re]sentis pacis et faderis
 per aliquam p[re]tatem Papalem, Im-
 perialem, Regalem, Ducalem
 permittimus, neq[ue] impetrabimus
 absolutionem et relaxationem iurame-
 ti p[re]stiti, neq[ue] utemur impetrata
 aut etiam motu proprio concessa
 vel concedenda, Quod si contrarium
 fecerimus censuramur fide fragi
 et perituri. Sum articulo sequenti.
 Item ut presentis pacis, faderis et uni-
 onis conclusio ab utraque p[ar]te
 custodiat[ur] per nos Magistrum omnium
 datores, ^{et obtinentes de Episcopis} Vicecomites Advoc-
 atos, milites nobiles, et ceteros Magi-
 stratus et officia in terris nostris
 Prussia obtinent. Item Magistri Bursi-
 lem, Consules civitatum nostrarum
 Kunzberg, Kneipaw, Lembenicht, Ho-
 lanth, Noyderburg, Pallenhe, ac omnes
 et singuli fratres Ordinis militares

Anglia iurabunt pacem presentem
servare inviolabiliter et inconcussa, ne
ei contravenire quacumque occasione
nec dispensationem vel relaxationem
iuramenti petere, renunciando omni
exceptionibus tam iuris quam facti
maxime quod causa metus perditio
nis omnium bonorum, aut absque con
sensu sedis Apostolicae, cui ordo
immediate subest, seu quod non voca
tis magistris et clericis et aliorum
et absque eorum scitu voluntate et
consensu, et contra statuta et con
suetudines ordinis praesentis concor
dia et unio celebrata et acceptata
sit, et a hiis obstantibus quibuscumque.
Item ut huiusmodi pacem perpetu
am et concordiam sub certiori teno
re, attentioni firmitate et robore in
omnibus suis capitulis, conditioni
bus, articulis, atque punctis custodi
amus et servemus: et ut praesentia
facta et unio ab omni suspitione
genere sit circumscripta, pro illius
subsistentia et robore adiuvimus.
Quod Reverendissimus Dominus Ladimirus
Rex Poloniae et nos Ludovicus Ma
gister, Commendatores, Conventus
et Ordo, per nos hinc inde facto
res et procuratores, quos in soli
dum et irrevocabiliter praesentium te
nore constituimus. Venerandum
videlicet Patrem Dominum Iodocum
Episcopum Cabilien: Ordinis procura
torem generalem et magnificentem Hon
rabiles, Egregios, Nobiles, et circum
spectos viros, Joannem de Alvorog
Militem utriusque iuris Doctorem, Ca
stellanum civitatis Aragon. Magistrum
Sancinocum. Theologum praesentem,
Praepositum claustrum Claustrum

Ordinis Canonorum regularium, An-
 tonium de Furlia Decretorum Lecto-
 rem Camera Apostolica clericum
 Andream de S. Cru. Antonium de la-
 farellis Sac. palatii Apostolica Advoca-
 tos, Bartholomaeum Kiebhalla Caro-
 Gnes. Magistrum Henricum. Garde-
 man Decanum Ecclesie S. Andreae (clo-
 mien: procuratorem causarum, Magi-
 strum Fabianum Haneo decretorum
 Doctorem Canonum majorem, et Scho-
 lasticum S. Crucis Vrat. Slavien: Eccl-
 siarum coram Summo Pontifice. Quo-
 nostro Sanctiss. Papa confitebimur,
 profitebimur, recognoscimus, et qui-
 libet nostrum profitebitur et reco-
 gnoscet prefatam unionem, fadus, pa-
 cem, et concordiam nos spontaneè,
 libere, sincera voluntate, sine dolo
 et fraude celebrasse, ordinasse, conf-
 isse et consumasse. Et omnes articu-
 los, capitula, modos, et ordinem qui-
 bus pax ipsa et concordia confecta
 consumata, et regulata est, ad p[re]fati
 Reverendiss. Dni Patri. Rudolphi
 Episcopi Auentini Apostolici legati
 exhortationem, persuasionem, et me-
 ditationem, et de nostra mente, s[an]c-
 ta voluntate, consensu, et beneplacite-
 ultioneis processisse. Instabimusque
 petemus laborabimus in hunc p[ar]-
 te, et laborare debemus et tenebi-
 mur sine dolo et fraude, quatenus
 Sum. Pon. Dñus noster presentem u-
 nionem, fadus, pacem, et concordia
 per interpositionem sui specialis
 decreti, de certa sua sanctitatis
 scientia emanandi. Et per literas
 Aposto. Ave Bullas in omnibus

ipsius articulis, capitulis, modis
dinationibus, atq; punctis acceptis
ratificet, gratificet, et ad perpetuam
vel memoriam confirmet, penam
quoq; et censuram ad quam nos su-
mittimus adiuvet et apponet. In pre-
sentis pacis unionis et fœderis vio-
latorem et transgressorem et contu-
natorem, cum Suppletionem defectu
si qui sunt in presenti fœdere, or-
natione et inscriptione commissi. Et
cum derogatione Statutorum et co-
suetudinum Ordinis, etiam iuram-
to firmatorum, aut auctoritate apo-
stolica, vel Legatorum ejus, u-
quacunque alia confirmatorum, quod
fortasse caveatur, quod in magnis
et arduis rebus Ordinis, vocatio
consensus Magistrorum et Almarum
et Livoniarum debeat intervenire, ac
etiam cum cassatione, allegationis nota
quod per nos Magistrum commendat
res, Conventum et Ordinem prater
di possit, cum ad pacem presentem
cessandam, ad vocationem, Repe-
rendiss. Dni Rudolphi Episcopi Lau-
tini Legati Apostolici. Sponte vener-
mus. Et in singulos tractatus, con-
ditiones, et conclusiones pacis, tan-
quam nobis proficuos et utiles nos-
strum praeberimus consensum
Ac tandem ratificatio totius huius
tractatus et eius contentorum in-
hunc sequitur tenorem.

Quam quidem concordiam unionem
et fœderis perpetui conclusionem.
Nos, frater Ludovicus de Erlichauis

Magister Generalis cum commendatione
 nouis conventu et Ordine nostris pro
 nobis successibus nostris et Armer
 tu aspitonibus, adhaerentibus, et sub
 dictis nostris de iura Scientia, in
 omnibus eius articulis, conditioni
 bus, atq; punctis, approbamus accepta
 mus, et presentium tempore per lapsi
 stantia perpetua emolgamus alijs
 alijs, quod contra presentis pacis et
 unionis ordinationem, eius articu
 los conditiones, capitula, nor. apt
 nerms, et nostri Ordinis, Iuris et le
 gitimationis et Privilegii, quod hucus
 Senatus etiam possit, per se, et
 Predecessoribus suis Polonie Regibus
 approbat et confirmat. In quibus
 titulorum grati, Reverendissimi
 Petrus G. Rudolphi Episcopi aucto
 ritate, et spirituali Legatione
 nostrum Magistri Generalis, Si
 gilla cum propria manus ejusdem
 G. Rudolphi Episcopi et Notariorum
 et Notariorum publicorum. In
 scriptio sunt appensa. Et
 Frater Henricus de Plawen, Lic
 spitalarius Supremus et Capita
 neus in Praychenmarkt et Mon
 Wilhelmus de Rigen Commendator
 in Otende, Vicens de Kinsberg
 in Plaw, Vitus de Gura in Breg
 et Johannes de Harbe, G. Rudolphi
 Mich de Schwaerburg in Ba
 Georgius de Ranguin in Breg, et
 miles de Ottenberg in Breg, Not
 tarius. Stephanus de Prothberg in
 colon in Breg, in Breg, et
 miles de Breg, et Wilhelmus
 in Breg, et Schek
 Honorum Praesides. Joun

Blumhagen: Joannes Hertun,
Balthasar Mykylsperger, Joannes de
de Michael Pfeiffer, apud ma
der. Pruzle de Huer, Bartholomaeus
us Rautke, Georgius de Boh. Ma
thias de Goringk, Nicolaus de Gre
byn, Nicolaus Kitzkiol, Guntherus
de Hozendorf. Hieronymus de Ho
gendorf, Joannes Rolke, Nicolaus
Rachaw, Joannes de Syon, Ma
thias de Zithen, Joannes Pj Ben
dorski, Michael de Hermschtein,
Crispianus de Sparner, Andreas
de Emrigen, Charles de Fedrow,
Thomas de Benthlagr, Georgius In
regol, Augustinus de Gopp, Martinus
de Poken, Georgius de Gopp,
Jacobus de Gopp, Arthanicus Jo
hannem Joannes Thierck, An
dreas de Boreham, Philippus
de Boreham, Joannes de Boreham,
Lambertus, Nicolaus de Nothert, Ma
thias de Nothert, Joannes de Nothert,
Michael, Fundermarg, Matthaeus
Kothasse, Petrus de Pyrenberg, Tho
mas de Pyrenberg, Nicolaus de Pyren
berg. Nos etiam pro p[re]sentatione et
Oppidum videlicet antiquae Kro
paw et Lambenicht, Conyestberg Bu
ten 4 in Helw, Kargenberg, No
gen Gg, Frideharth de Helw,
et Nicolaus de Pratia Episcopus,
et Capitulum nostrum Ecclesie
bien: promittimus et sp[er]nere
Quod Venerabilis et Magnificus
frater Lodovicus de Erlau
Magister et Huiusmodi
rath, et alii triginta et singu
li presentem concordiam et p[re]sentem

tu m. d. lxxii. p. n. ad p. omnia
no. cum reverentissimo Principi
Dño Casimiro Rgi Polonie Rie
ac sibi invisceratis Pralatis,
Principibus et Subditis unum est
mutuam infusam et firmam
studiam attendent, implebunt, et
observabunt, Nos quoque omnes
et singuli predicti, ipsam custodire
attendemus, observabimus et implemus
in omnibus suis conditionibz articu-
lis atq; punctis, et in evidentiam
premissorum literarum presentem
Litterarum nostrorum ac Bullarum
Privilegii et Ordinis de Speciali
Magistri generalis atq; Fratrum
conventum et conventus consensu
appensione ordinavimus recon-
viri, cunctum et ratum in Thorun
Anno Dñi 1406 indictione 17 die
vero unica decima nona mensis
Octobris pontificatus sanctissimi
vel quasi Pontificatus Sanctissimi
in Christo Patris Dñi et Dñi huiusmodi
divina providentia Papa II. anno
ipsius tertio presentibus 9 Pa-
rabilibz Viris egregijs P. M.
Nobilibus et personarum S. S.
Paulo de Nowina Decano Sacrorum
Petri de Prelowy Preposito, Vladislaw
et Janenico Theol. Jacobo de
dek Secretorum Doctore, Proposito
Premystien. et Joanne Tugyz
Isthe wslicien. Canonico, Henrico
Henrico de Opporow, utriusque
Doctore Archidiacono Martine
thia Racigne Winkler Secretorum
Doctoribus de Panczowie, Joanne
Hofeman et Mattheo Lientiat
in Secretis, Joanne Panconie
S. S. Doctore Canonicis

Bernhardo de Emenburo et
bevo in kullenhalden de Hras
Joanne Maeki in Frandenburgh
et Melzak, Georno de Muyen in
Lau et Vondono. Capitaneis: Jo-
ne Schilling. Joanne Thimoris, Tho-
go Weyffel Nobilibus de Schambia
Joanne Folmar, Michaeli Jenson
Nicolaio Kesschelin, Luca Regi
Consule Civitatis Vratislavi
et Nicolao Germani, beneficiis to-
ni Eule. Sa. Sa. Vratislavi
predmissa vocatis specialiter et rogati

Sequitur item subscriptio et
ratificatio eisdem. Innotat per
Legatum Rommi Pontificis tenore
tali.

Et ego Rudolphus Deo gratia
Episcopus Auentinus, Sacrosancti
Sedis Apostolicae et Sanctiss. Chri-
stianissimi Dni Pauli divina p. coelestis
Papa II. ad Germaniam Legatus
missus prefatus. Quia predmissa
omnia tractavi, concordavi, et
cum per Patres accepta ventur, et
mologarentur et iurarentur, in-
terfui: Ideoque pro meliori eviden-
tia ac testimonio huius manu
propria subscripsi, huiusmodi con-
cordiam et factum approbando, ac
ratam et gratam habendo.
Auentinus Episcopus manu
propria

Insistendo his Tractatibus et
conditionibus quibus Sicut
cum Regionis Poloniae et Maximi-
lianus Imperator concordiam
inter Regem Poloniae etc. huiusmodi
Papa confirmat, et c. huiusmodi

29
Iam Ordinis ad hominem
Sigismundo, Regi Poloniae, praestan-
dum hortatur. Simula, Gedanum
ac Elbingam ex Banno dimittit,
cujus Pala rei diplomatice tenore
talis.

Maximilianus divina faven-
te clementia, electus Romanorum
Imperator semper et Augustus Ger-
maniae, Hungariae, Palmarum &c.
Rex, Archidux Austriae, Dux
Burgundiae, Brabantiae, &c. Comes
Palatinus &c.

Tenore praesentium recognoscimus
et profitemur: quod cum inter nos
qua nobis cura, cordibus sunt,
summo opere cupimus. Sin-
cera atque fraternae unionis cate-
nis Principibus Christianis con-
iungi ac quantum in nobis est,
omnes ad sancta pacis et co-
cordiae fœdera reducere, et co-
hortari: ut tandem concordiae
armis et viribus Christianis
necessarii eiusdem nominis
hostes debellari, et exterminari
possent: Ut hinc quieti, tranquilli-
tati ac stabilimento universae Re-
ligionis ad incrementum et pro-
pagationem Christiani Nominis
conduceretur.

Quamque serenissimus Dominus Rex Poloniae
in ea semper voluntate fuerit,
ut cum sacra Imperiali Majesta-
te in optima amicitia et bene-
volentia fraterna vivat, et ma-
neat: Quamque Majestatem tamen
Fratrem maiorem et Christianum

am charissimum etiam observet
ac veneretur: placeat igitur hanc
statu nostra se la re ut res et
negotia inter eundem Sereniss.
lor. a Realem et c. Magistrum
re Ordinem suum, in ea forma
et modo remaneant, quemadmo-
dum ea sunt utriusque conscripta
et observabant ab ahnis retroa-
tis tempore felici memorie
Friderici Imperatoris et Sereniss.
Phil. Regis Casimiri, nec c. Magist.
Pul. a eiusque Ordinem subtra-
re volumus: ad hisque pertinet su-
perenitatis et Regno Pol. et om-
ni praedecessores eius c. Magistri
ciebant, neque auxilium, neque
consilium ei praestabimus: in
damnum et detrimentum su-
perenitatis et Regni sui. Item
quod ad Civitate: Pedanen. et E-
dingen. attinet, quod hactenus
Bannis et alijs modis, juri. Ser-
niss. Regis et Regi Pol. notum
gravabant, nos ex nunc iam
eas Civitates ab ipsa Bann
absolvimus, et liberos e de de-
nimus ac id ipsum iudicio iam
de nostra Imperialis literis
Anno a. n. habimus: mandab-
musque ut easdem Civitates a
praevenitis Bannis absolute
dimittat, et in futurum ex quic-
cunque causis ad cupiscunt in
stantiam nunquam eas audiat
banire, vel quovis modo in-
re nullumque iudicium contra

dem Civitates et earum similes
a totius Imperiali Judicij Amara
defence institui, et fieri permette
re. Quos duos articulos Nos cum
ma fide promittimus inviolabiliter
observare ac implere, et exequi,
neque illis quoquo modo contra
venire. Harum testimonio Rectorum
vrum nostrarum Sigilli nostri
Imperialis munitione roborate
vum. Datum in Civitate nostra
Venen. die XXII mensis Julij,
anno Dñi 1515.

um autem post hunc Tractatum
tam solennem et auctoritate. Anno
Post hunc firmatum iterum B
Teutonicus. o' to hunc more non
tantum obligatione. Tractatum
minime Regibus Polonia tenent
Imo Albertus Marchio Brande
burgicus Administrator Rectorum
Habitacionis refraus hunc articu
tionem bellum. o' p'mur. o' p'mur
Regi Polonia pararet, quod ob
p'mur. illi et vitor. o' p'mur
Rex, cum non tenet propulsi
set, sed iustis et p'mur. o' p'mur
mis Rebellelem sibi illi. o' p'mur
ex ditionibus totius fore p'mur
extreminaliter iterum nunc
et auctoritate Summi Pontifi
cis Leonis X. et Imperatoris
Carolus V. ad. op'mur. hunc articu
inter. o' p'mur. o' p'mur. o' p'mur
tione et hunc articu. o' p'mur
o' p'mur. o' p'mur. o' p'mur. o' p'mur
rum. in p'mur. o' p'mur. o' p'mur
o' p'mur. o' p'mur. o' p'mur. o' p'mur
o' p'mur. o' p'mur. o' p'mur. o' p'mur
o' p'mur. o' p'mur. o' p'mur. o' p'mur

monitionis Diploma exstat:
Carolus V. Rom. Caesar elector
Marchioni Brandenburgensi et legationi
piscis regum in Russia.

Venerabilis Princeps Brandenburgensis
salutem in Christo. cum nos nuntiis
vost. Max. a quo omnia sunt et conu-
ntus Principum Electorum et
Regem Romanorum futurum
Imperatorem electi Simus, nostri
officii esse duximus, pacem et
concordiam Christianorum Principum
procurare: quo facilius concordia
animis, at animis expeditio con-
tra Christiani Nominis hostes susci-
pi possit. Et cum intelligamus
inter Sereniss. Regem Polonia
Fratri vestro charissimum
et devotionem tuam super du-
mento quodam prestando nonni-
hil de te vengia ad te cupere mu-
huiusmodi discordiam sedari glori-
um edocti fuerimus, Casarean-
M. praeclarissima memoria Dna
atq; Avum nostrum colendissimum
atq; ad te quoq; super ea re leti-
ras dedisse. Quapropter hortamur
devotionem tuam magnopere, ut
electo Sereniss. Fratri nostro debitum
et praesentini quod Praedecessores tui
Regibus Pol. prestare soliti sunt
etiam prodes et te erga eum itq;
exhibeas ut iunctis armis istius
Fidei hostibus occurrere, et tem-
pore possit et si quid forsitan dis-
inter eundem Regem et te ad huc
remanserit, daturi sumus opera
cum primis in Germaniam vene-

rimus, quod ante Deo prope diem
futurum speramus, ut huiusmodi
inter vos ~~quæstiones~~ quod ante
Deo prope diem amice et pro diem
utriusq; componatur. Quare
nobis pollicemur, quod p tua et Fra-
trem tuorum in nos observantia
nobis in hac re satis faues, quod
quidem erga devotionem tuam
studium, iustum. Ordinem benigne
et omni gratitudine recognoscimus.
Datum. &c.

[illegible]

Informatio de Ducibus Curlandia. 32

Gottardus Kettlerus antea Coadjutor Vilhelmi Plettenbergij
Magistri Livoniae Provincialis electus est in Magistrum
Livoniae Anno 1566. Invenit is perturbatissimum
rerum Livonicarum statum, partem sibi vindicantibus
Moschis, partem Suevis, partem Polonis, cum igitur ex
hij malis eluctari non posset, Dedit se in Clientelam
Sigismundo Augusto Regi Poloniae, qui ipsi Curoniam
& Semigalliam jure feuduario, tituloq. Dux obtinen-
dam concepit Anno 1561, & hic Gottardus primus
est Dux Curlandia & Semigalliae. Hartknoch de
rebus Prussicis Fol. 456.

Hic Gottardus ultimus Magister Ordinis Theutoni-
ci derelictus cum statu Livonico, ab Imperio Romano
Germanico, cui suberat nec viribus proprijs statum
suum contra Moschum tueri valens, subiecit & incor-
poravit se, hunc Postero, & Ducatum Curlandia &
Semigalliae Regi Sigismundo Augusto & Regno Poloniae
Magnos Ducatus Lithuaniae, missi ad Comitum Regni
Graliae Lublini celebrata Nuntijs Frederico a Kanitz
& Michaeli a Brunow Consiliarijs & Senatoribus
suis. Quem Rex & Respublica in unionem accepit,
in suam Clientelam & defensionem, Conservationem
omnium Privilegiorum & Libertatum ipsius concepit.
Extat Privilegium in suo tenore de data Lublini
in Consensu Gnali Regni die 3. Mensis Augusti 1569.
Apud Chwatowskii Lib. 4. C. 9. de Livonia fol. 511.
& fol. 516.

Mortuus Anno 1587. reliquit duos Filios Fredericum
majorem natu & Vilhelmum. Fredericus successit
Patri Gottardo, uterq. tamen in solidum investiti erant
ad Ducatum sine Divisione Ducatus, a Sigismundo
tertio Rege Poloniae.

Item Fredericus Dux per Vladislaum quartum R-
gem Poloniae, approbatur & cum Jacobo Nepote ex
Fratre. Vind. G. 20 Julij 1633. data ipsi investi-
tura.

Vladislaus Quartus Rex infantis Regni Anno 1638
Consensum dedit Friderico State consumpto, ceden-
di Regimine & possessione Ducali Curlandiae, Jacobo
cum Jurisdictione. Jam vero Hartknoch scribit, quod
Friderico successit Frater germanus Vilhelmus Anno
1639. ibidem Fol. 456. Jacobus Dux à Rege Joanne
Casimiro Varaviae d. 28. Maji 1649. confirmatus cum
titulo Ducali admodum ducis in Prussia prout Gottland
cum suis Successoribus linea recta ex humbo descendens.

Renovationem In Feudationis & Investiturae Jaco-
bus Dux obtinuit à Rege Michaeli per Legatos Chri-
stophorum Putkamer & Georgium Firkh Varaviae d. 20.
Juli 1670. Anno.

Mortuo Jacobo Duce successit Filius Fridericus
Casimirus, qui à Rege Joanne postulavit & obtinuit per
Legatos Mispas Investituram d. 25. Martij Anno 1681.
infantis Regni Galibus, in quibus per Instituti-
tionem cautum, ut in futurum Novus Dux Curlan-
diae in Persona sua non per Legatos homagium
reddat.

Friderico Casimiro Duci successit Filius Fridericus
Vilhelmus Dux, qui propter minorem aetatem ho-
magium non reddidit, et necdum bene adultus nubere
do immature obiit. huic successit

Fridericus Dux, qui Duci defuncti minor aetatis erat
Tutor, Ducatusque Administrator. Homagij reddendi
tempus prorogatum unde Principis & familiae
Ducalis deficere videtur, ex quo est celebris sine uxore,
& in casum fatorem eius, Ducatus Curlandiae
& Semigalliae ad Regnum Poloniae redibit, cui par-
tate gaudebit, quia gaudet Livonia juxta Instituti-
tionem Regni Ann. 1589. Titulo Sigisus Kur-
landiae fol. 512.

Incorporatio Ducatus Curlandiae & Semigalliae
cum Regno Poloniae Lublini Anno 1569. facta.

Sigismundus

Sigismundus Augustus Rex Polonie Magnus Dux
 Lithuania. Significamus presentibus Literis Vris
 quorum interest universis & singulis, quod cum
 Illris Dominis Gotthardus in Livonia Landensis &
 Semigallie Dux Inquisitor Fridericum a Kanitz, & Micha-
 elem a Brunow Familiarios & Senatores suos ad
 Nos, Regni nostri Ordines, cum certis mandatis
 ablegasset, atq; hi ipsi Literis Fidei sue plenipo-
 tentie predicti Domini Ducis demonstratis id sibi
 ab Illustritate sua impunctum esse docerent, quo
 nemine Illris huc a Nobis, Regni Ordinibus
 postularent, ac enixe rogarent, ut quoniam Nego-
 tium unionis Regni nostri cum Magna Ducatu
 Lithuania ad salutarem finem exitumq; optatum
 jam pridem Deo Immortali adjuvante, perduxisse-
 mus, tempus adisset, quo Livonia, quae a Barbaro
 & truculento Arte, majorem in modum populata
 & afflictata per Nos aliquando consuli posset, subie-
 ctionem Illustris Domini Ducis, & Subditorum
 de communi Sententia, atq; assensu omnium Or-
 dinum Regni, cum Ducatu Lithuania uniti ac-
 ceptaremus. Nos etiam memoria tenebamus supe-
 rioribus Annis, quo tempore ab Ordinibus Livoniae
 crebris Literis, atq; Nuncijs, ad eam ipsam subie-
 ctionem acceptandam sollicitaremur, sortem
 illius Provinciae, atq; calamitatem miserato, hanc
 ipsam ex Persona nostra in fidem atq; prote-
 ctionem Nostram suscipere tamen et illud meruim-
 us etiam, cum predicta Subiectio presentiam
 Senatus Polonici ad pleniorum deliberationem re-
 quireret, recipere Nos hujus ipsius rei tractationem
 in tempus aliud ad eam rem conficiendam, commo-
 dius quod cum se Nobis obtulisset, faciendum esse
 existimavimus, flagitionibus praesertim Illustris
 Vni Ducis Plenipotentibus, & unione Regni, cum Ma-
 gno Ducatu Lithuania absoluta et perfecta, & Eius

Illustritatis subiectionem per supradictos Plenipotentes
Illustritatis eius Nobis delatam de consensu omnium
Ordinum & voluntate Regni cum M.D. Lithuania ita ut
antedictum est uniti in presentibus Regni Comitibus acce-
ptaremus, ipsiusque Illustris Principem in fidei & fidei
tam Nostram Regni Nostrum cum omni Ducatu & Ditionibus
Illustritatis sua publico Regni cum Magni Ducatus Litt. uni-
nomine recepimus, nimirum ut ab eo tempore in pos-
sum Illustris sua, eiusque Heredes cum Ducatu Pruslandie
& Semigallio Regno Nostrum cum M.D. Lithuania unito,
tamquam uni & indiviso Corpori, perpetuis tempo-
ribus subiaceret, & incorporaretur, ac in clientela et de-
fensione Nostra, & Regni cum Magni Lithuania uni-
ti permaneat. Speramus autem Illustris suam, & eius
Illustris posteris, in ea fide, voluntate, subiectione, quam
Nobis Reges cum Magni Lithuania unito per
dictos Plenipotentes detulerunt, constanter perman-
turos, & firmiter perseveranturos, quibus Nos vicissim
defensionem Nostram Regni Nostrum ac conservationem
omnium Privilegiorum, libertatum, immunitatum
a Nobis ipsidem concessarum, libertatibus tamen
Regni non adveniantium pollicemur, atque promit-
mus, quod Privilegia, Immunitates, libertates tunc
renovaturi & confirmaturi, & in pleniorum formam
reducturi sumus, cum Illustris sua Nobis, Regibus
Nostris debitum homagium presterit. In cuius
rei fidem & testimonium presentes Manu Nostra
subscripsimus, & Sigillum Nostrum appendi iussimus.
Datum Lublini in conventu generali Regni die
3. Mensis Augusti Anno Domini. M.D. LXX. LX.
Regni vero Nostrum Quadragesimo.

34

De Livonia Brevis Informatio.

Livonia sive Lieflandia Incolae Barbari, cum Meinardus / postea in Livonia Episcopus / ad fidem Christianam converteret, ab illis & postea cum altero successore Bertholdo Abbate Cisterciensis Fratres Ordinis Theutonici circa annum 1234. hos Livones Barbaros debellarunt, & Livoniam usq; ad tempora Alberti Marchionis Brandeburgensis Magistri Prussiae tenuerunt / Quagring fol. 65.

Hanc Livoniam Janus Magnus Moschovici Dux invasit, ipsos Livones Magistro Fürstenbergio / qui Lateris errores professus erat / in Arce Felinensi capto, Episcopatum Cerpaterensem abolens, & totam Provinciam varijs erumnis affecit, latè longeq; arma victoricia circumtulit.

Post captum Fürstenbergium Magistrum succedat: nec Gotthardus Kettler Magistro Livonia Sigismundus Augustus Rex Poloniae opem tulit, Revalienses vero implorarent, primo Christiani Tertij Regis Danici, demum Erici Regis Sueciae patrociniū, illudq; contra Moschos susceperunt, quo facto Livonia in duas partes fissa.

Mortuo Erico Rege Sueciae & Sigismundo Rege Poloniae, Dux Moschovia Magnum Ducem Holsatiae Regem Livoniae creavit, eumq; magna vi Livonia imponere voluit, Tantis periculis imminentiibus Joannes Dux Finlandiae / qui postea erat Rex Sueciae / cum Stephano Batoreo Rege Poloniae Societatem inivit, qui Stephanus Rex Anno 1579. Polum Marchiam intulit, & magnos successus contra Moschum habuit totaq; Livonia, cum Metropoli Riga eidem Regi Stephanus se dedidit Anno 1581. / Prasecki fol. 2. ad fol. 59.

Sed mox Rigenses ex occasione Patrum Societatis
Ecclesie S. Jacobi illis data, Regi Sueco rursus se
subdiderunt. Regnante Sigismundo Tertio Rege Poloniae
& magna Bella ratione hujus Livoniae cum Regibus
Sueciae, praecipue Gustavo Adolfo / qui fere totam
Livoniam, praeter Dineburgum, in suam potestatem
redegerat / gesta sunt. Piaseli fol. 454.

Quid tandem Bella Pactis Olivensibus inter Regnum
Poloniae & Sueciae facta, per Pacta Provinciae Livoniae
Transdunanae Suecorum Regi ceperunt, Au-
stralis vero Livoniae pars, cepit Regno Poloniae &
Magna & Lithuania Anno 1660.

Ordinatio de hac Livonia facta per Reges & Rem-
publicam Poloniae in Comitibus Regni Anno 1598
fol. 709. In Anno 1607. fol. 844. An. 1635.
fol. 28. An. 1677. fol. 29.

Pomerania relinquatur Regi, Magister omni
 juri abrenuntiat, excepta portione Veringe
 cuabus viciis a Rege, Magistro Bonatis cedat
 terea Magister Regi Castri Mariburgensi
 cuabus insulis Castri Stun, Civitate Elbing
 oppido Knishung, sibi vltm Knishburgum cum
 quibus reservat cum Episcopatu Sambien. R
 gistrum Regni Poloniae Principem et Consiliarium
 creat, praestitutum fidelitatis homagium Regi
 Regni, in senatu ad sinistram partem locum
 biturum, Habitum vno perpetuo, ut nullus
 Magister Superiorem nisi Summus Pontifex
 & Regem agroscent. Culmensis Episcopatu
 atq. Archi. Episcopo Inesensi. Varmierse.
 cum suo Capitulo Regi subiectus erit, &
 Ecclesiarum Varmien. Culmen. Pomeranien.
 brien. Episcopatum occupata restaurant & Cap
 dimittantur. Mercatores libram habeant com
 di potestatem, ad ordinem Criminosorum Poloni
 tantur. Securitas subditis Vtriusq. partis cau
 Constituent Procuratores tam Res quam
 gister, qui hanc pacis constitutionem a Summo
 Pontifice confirmari poterit. Data Thonij
 18. Mens. M. G. 1466.

Ludovicus Magister Prusie
 inhaerendo pactis remittit culpam. Subditis
 qui Regi Casimiro, Regno Poloniae ad
 servant, et omnem securitatem ipsam promittit
 Data & eodem ut Supra.

Jaceus inter Casimirus Regem et Lu
 vicum. Magistrum Prusie sanatus Thonij
 sub sigillis Frederici. Cardinalis et Cap
 Episcopi Calicensis. Ad ut Supra.

Capitulum Varmienae pacem Thonij
 per Rudolphum Episcopum Avantini leg
 Apostolicum inter Casimirus Regem appro
 et illum impleturum se juramento obligat
 um in Castri Capitulani Alenoreyner
 no eodem ut Supra.

Henricus Richtenberg, Magister
 Prusie in conspectu Casimiri Regis et ep
 Consiliarium praestat juramentum. Sub
 eodem Regi coram Joanne Archi. Episcopo
 nensi, omnia praetera Pactorum Thonij satis
 Petriconiae 20. Novemb. 1470.

36. *Am Martinus Trukler Magister*
In pice ultra sex menses prestare juramentum
Calumini. Regi distulset, bellum q. inde ortum
epet, interventu Mathie Regis Hungariae et
Castri Brodnico, Chetm, Marygro. Regi resti-
tuit cum bombardis & p. tibus, et apparatus
Ecclesiasticis; De injurijs Episcopo Warmie
illatis arbitrio Consiliorum Regis permittit.
Camra bello illata repararet. Datum in Nova
Oritate Die 12 Iulij. A. 1479.

Casimirus Rex ad interceptum filio-
rum suorum quibusdam Nobilibus Brodnico
cons. & Pulmeh, quod tempore belli partibus
Teutonicis Ordinis adhererint, culpam remittit.
Datum in Konigsberg Feria Secunda ante Sancti
Hilarii A. eodem ut supra.

Martinus Trukler Magister In-
sue quietat Casimirum Regem de duobus
milibz aurocorum sibi ratione capionis de epis-
copatu Pulmeh per manus Joannis Loga de
Pechostavie Canonici Posnani & Lancia
persolutis. Datum A. 1479.

Nicolaus de Koscielce Capitaneus Teutonicus
no accepta mutuo a Gedanensibz Summa quing.
millium Ungaricali Florenorum eandem super
Castro et Civitate Pucko ipsi inscribit. Sub
linij Anno 1488.

Albertus Rex accepta mutuo Summa
mille Florenorum Ungaricali pro sua & Regni
necessitate a Magistratu Consilio an Gedanensibz
eandem super Castro et Civitate Pucko inscri-
bit. Datum in Seydoro post Octavas Corporis
Christi. A. 1502.

Alexander Rex pollicetur Gedanensibz
remitti se daturum facultatem eos de bonis
Pucko eximendi. Datum Gedani A. 1504.

Transumptum quarundam Prole. Haturu
coram Summo Pontifice Martino Quinto
et Cardinalibus nomine Magistri Preprie
facturum, qua efficere contendeat Magister
ne post latas Sententias arbitrales a Sigismundo
Romanorum Imperatore Nuntius pacis arripere
de causa in Prapian & Poloniam mitteret Subro-
mune Episcopi Sambien. Editio. A. 1506.

Pucko

Excerpt ex cancellaria Archi.
vā Regni Polonia.

Albertus Magister Prussiae dat non data
Oratoribus suis ad tractandum de pace inter Sigis-
mundum Regem Poloniae cum Oratoribus Caroli
Quinti et Ludovici Regis Hungariae Bohemiae
Datum Brisemburgi 19 Martij Anno 1521.

Mandatum Terrarū & Civitatum
Magistro Ordinis Teutonici de Prussia de
jectarum ad tractandum de concordia ex-
ce inter Sigismundum Regem et Magistrum
Prussiae Datum Brunsvigeri 10 Octobris
Anno 1524.

Pacta Sigismundi Regis Poloniae
Alberti Magistri Prussiae per Georgium
Marchionem Brandenburgensem et Ducem
Lignicensem Fredericum constituta, quibus Prus-
siae Ducatus nomine Alberti Marchionis ac ho-
nibus prius Georgio Casimiro ac Johanni in
Teutonicum tradita est cum conditionibus ibide
descriptis. Faciuntur Sabbatho ante Palmam
Anno 1525. supra.

Albertus Magister Prussiae cum
venis ordinibus approbat Pacta Sigismundi
Regis Poloniae per Georgium Marchionem
Brandenburgensem et Fredericum Ducem
Lignicensem constituta Regimonti 18 Aprilis 1525.
Georgius Marchio Brandenburgensis
& Alberti Casimiri Fratris sui filij nomine
approbat Pacta Regis Sigismundi cum Al-
berti Duce in Prussia de Teutonicis Prussiae inita
Datum Die 5. Bartholomaei Anno 1528.

Albertus Dux Prussiae ad renovandam
vestituram Ducatus Prussiae mittit ad
mundum Augustum Regem seu Oratorem
Anno 1556.

Excepto ex Regesto 35.
Archim Regi. 16. tit. 37.
de Livonia 7.

A. vertus Archi-Episcopi Rigensis
Henricus Curoniensis faciunt Concor-
diam cum ordine militum Theuthonico-
rum in Livonia, ita ut Ordo sit sub Po-
testate Archi-Episcopi et Episcoporum Anno
1254

Testimonium Abbatis Lunenburgensis
Prioris Ordinis Predicatorum et Provinci-
alis Rigensis et aliorum de Recognitione
Magistri Compidi, quod ipse Fratres subint
jurisdictioni Episcopi et Episcoporum
Quinto Calendis Aprilis Anno 1264

Gemens Venerabilis Archiepiscopo Bre-
mensi et Albrecho Canonico Raveratensi
comemoratis Excelsius Cruciterum in
Livonia quod Archiepiscopus ceperint, Sep-
tem Cathedralis Ecclesias evertent, reli-
quam alias usuraverint, fratres Ordinis
sui in eas intraverint, praedicationem Verbi
et ad fidem conversum, in quo Galomensis
et Rutheniensis Cathedrae erant, Paga-
ni evertent aliam item Regem Paga-
norum a fide evertent. Tchernoviensem Ec-
clesiam Cathedralis evertent. Nobiles
Terrae Semigalliensis proclitione occiderint,
ultra centum millia fidelium ad Terras Paga-
norum profugere compulerint, exitium Ci-
vitati Rigensi, si concluderint, nec quare de-
se passi sunt. Nuncios interceperint et oc-
ciderint. Vladislavus Dracovia ac Sencovi-
ria ducis Terram ingressi, in Civitate Sankto
decem millia hominum occiderint, alias fa-
cinora perpetraverint. Subet ita ut in eius-
modi Excessus inquirent. Datum Annonia
12 Calendis Junij Pontificatus Anno 5to

Joannes XXII mand. qd. Omnesq. Arch.
Episcopis, ut Magistro Ordini Iniungant, ut
portum Castrum Rigense et Monasterium
Lunemundense foreq. da. Arch. Epippo Rige
si reddat.

Benedictus XII mand. Epopo Terpo
tersi, ut juxta ordinacionem Joannis XXII
II, Cujus adhuc executio dilata fuit, fi
gat, Terminum Magistro, vel eo absente
tricus annis, intra quem Cstra et Polse
ones Archiepiscopo Inesnensi reddant,
si noluerint, eos censuris Ecclesiastici s
compellat. Dat. Avimonie 2do Calenda
Martij

Magnus Arosiensis a Sede Apostolica
deputatus denuntiat omnibz Archiepiscopo
Episcopis ut Magistrum Leoniz et Orlinem
Nolentis Civitatem Rigensem trahere pro
Excommunicatis denuntient ac publicent
Datum in Castro Lealis Ositensis. Di
cesis 23bris A. 1354

Processus Iudicarius inter Arch. Epopo
Rigensem et Magistrum Cruciferorum in
Curia Romana agitalus quo deniq. Vironoid
Arch. Epopo restitutio Civitatis Rigensis
ad iudicata per Franciscum Cardinalem
iudicem ad Innocentio Sexto deputatum
Innocentius VI committit firmitatem si Epopo
ut Magistratum et Cives Rigenses a iuram
Magistro Ordinis prestitito absolvat. Datum
in Villa nova Diocesis Avimonie A. 1354
7. 10 Calend. Septembris

Stephanus Archiepiscopus Arelatensis
Executor Sententie Francisci Cardinalis
moret Cruciferos, aliosq. reddenda intra tri
ginta dies Civitatis Rigensis Arch. Episcop
et co

et constituit Executores ad ulteriorem Executionem Anno 1360.

Vromboldus Archiepiscopus Rigensis constituit Procuratores ad acceptandam possessionem Civitatis Rigensis nomine suo una cum Instructione, Die 18 Maji A^o 1360.

Instrumenta tria per Publicos Notarios confecta; unum de Executione Sententiae definitivae ratione reddenda Rigae Archiepiscopo Edm. Requisitionis per Joannem Insuperum Csiliensem Subexecutorem Ordinis Cruciferorum de tradenda Possessione Rigae Archiepiscopo et Notificationis Civibus Rigensibus de absolute a Juramento eorum A^o 1361

Joanne Decanus Lubicensis SubExecutor Archiepiscopi Arelatensis subicit interdicto Civitatem Rigensem ob non admissam Possessionem Archiepiscopo ejusdem Civitatis et 14bris A^o eodem.

Aliud simile ejusdem Interdicti sub eadem Data Exemplar.

Magni Episcopi Rosiensis Processus excommunicationis contra magistrum et Ordinem Teutonicorum in Livonia ob non redditum realiter Archiepiscopo Rigam A^o 1365

Similes etiam littere sub eadem Data.

Angelus Tit. Sancti Laurentij in Damasco Cardinalis, iudex et Commissarius a Sede Apostolica Deputatus citat per Publicum Edictum Magistrum et Ordinem ratione occupationis bonorum ad Ecclesiam Rigensem pertinentium Datum Romae 20 Januarij A^o 1388.

Transumptum. Literarum Innocentij Sexti sub Sigillo Officialis Lubicensis et Signo Notarii Publici, quibus Idem Pontifex absolvit Cives Rigenses a Juramento Cruciferis

cruciferis, & praeſtito Anno Eodem et Supra
Martinus V. Papa. Archi. Ep. Bre.
ſatensi et Episcopo Arosiensi. & Turhatensi
mandat Sententiam Francisci, olim Tit. Maria Cardi.
nalis Sub Innocentio Sexto Papa, ſalam, quam Ci.
vitatem Rigenſem ad Archi. Ep. Rigenſem
semper pertinuisse et Magistrum ac Ordinem
a Poſſeſſione ejusdem amovendum eſſe decrevit,
ſollemniter publicant et ad plenariam Executio.
nem deducant, Civēsque Rigenſes a Juramento
Ordini praeſtito abſolvant. Rome.

ſimile & ſuū admiſſionis ejusdem Exemplum.
Proceſſus Executionis Bullarum Innocen.
tij Sexti, abſolutionis Civitatis Rigenſis
a juramento praeſtito Ordini et a Dominio Ci.
vium Rigenſium per Claum Ep. Arosi.
ensem factas et A. 1425.

Clemens V. Papa in locum Alberti Medi.
olanenſis Canonici ſubſtituit Franciſcum de
Milano Canonicum, et mandat, ut inquirat cum
cum Archi. Episcopo Bremensi de maleficijs
Cruciferorum

Bonifacius IX. Papa innovat ſtatuta
Alexandri IV. Papae, quibz Poſſeſſiones Ar.
chi. Ep. Rigenſis confirmat Pontifica.
tus Anno Primo.

Manifestatio Almi et Reveren.
Nicolai Pragmowski Supremi Can.
cellarij Regni circa conclusionem Ar.
ticulari Pacis cum Svecis de Livonia, ra.
tione Eccleſiarum Romanae Catholicae
Religionis ibidem, Honorumq; ad Eccle.
ſias eadem pertinentium avulſionis
et alienationis. A. 1663.

Montaigne

#

39

37

Pomniacie! Władca przy odierżbie swoim edelbra-
edemnie; kopiam tego memoryatu Władcy Baro-
nowi Dapholton danego; Wic seraz pisał
Władca Regenta Koronnego odryłam Władcy
bo nie tylko incespanter Władcy Dyskaponi Inflan-
tyckim Władcy należy to communicare. per
kopiam, ale insuper Idla lepszej informacji
zdatoby mi się iescze y to co Władcy Miecznik
Koronnego edycypował ratione Pruff zbył z książ-
starych autorow ktore tu Władcy concedi-
takre adiungere; choc in seorsim scripto, żeby
to miał na dobitkę; Ale y to co ratione dwo-
landy; y ratione Inflant Władcy pro me-
morie przydatem, należy a meetere Insup.

Privilegium Incorporationis Pruss ad Regnum 1296
iako o typi ius municipale Prutenicum
et ab hoc tempore typis, in actuali pos-
sione. Statum te siue co Ordo
Henrici Wydat pociwko Suoroni Ber-
skiem, Widre re quid pro quo allegant,
tam nawet Tractatum inter Ludovicum
sen tunc temporis Magistrum a Krolu
Rusie Polskim non allegant, ani rego
statu nie wydrukowali, gdzie to Magister
Ordinis Subdikt, trawiegit finaliter
sata na to approbatio Summi Pontifi-
cis y feranta na tuncas panuiego

[illegible]

go domu co niek. za Prawo at. Prasa.
Polonia se subijcere. Dominio exola.
arskiego, & ex derivatur. Posessio. Cesar.
Hufi tak. Plaska iako & sp. Sedrie
sciendum, & sp. & sp. lub. in m.
perio, sed non sunt de Imperio.
Alte. Ministri exola. Hufi. Hufi. Hufi.
W. Hufi. na Seymie. w. Hufi. Hufi.
Propter communem causam. tenentur
incrigilare, ex quo. Hufi. Hufi. Hufi.
Hufi. Hufi. w. Hufi, Hufi. Hufi. Hufi.
Hufi. Hufi. Hufi. Hufi. Hufi. Hufi.
Hufi. Hufi. Hufi. Hufi. Hufi. Hufi.

upraszać, żeby ten Interes suis Ministri
 zalecie zrobić, & żeby się mogli z tym Sta-
 nowić na Sejmie, & Represpolites
 Polska miada by przez to wielkie powi-
 sium, gdyby wte przyszłe cesarska mia-
 re o takowy punkt wzięła, & kad by mo-
 gło uroń wuentysium Bellum między
 Cesarz Niemiecki a Koronę Polską, & dla
 tego także tym Ministrom jakim prze-
 da będzie ten memoriał. Communikowa-
 nie hojnie w Sylwester oddat, & co by
 Panna ieste. alfo wio budo ho suo
 sumiat pro informatione. addere.

with
to
cult
the
ing
m
m
nd
k

8. 9. maij 1719. communicata

Communicata ad Residentia Fran-
seburgi. 41

Projectum
Certa et constantis Capitulationis
Artic. 10

2us Passus Ordinem Teutonicum
concernens

(a) Emittantur verba; Cum etiam Ordini (a) Teutonico vel S^{ti} Iohannis
Teutonico vel. nis in et extra Imperium bona non p^{er}petua
subducta sint

Extractus Literarum
Friederici sm. Regis Borussiae
ad
S. Caesarem Majestatem
28 Ianuar. 1713 datarum

Clausulam illam Articuli 10^{mi} in Capitulatione per-
petua Majestati Suae Borussiae Eiusq^{ue} Posteris prae-
dictum irreparabile inferre, idq^{ue} ob Regnum Borussiae
cum hoc modo Imperatores et Imperium perpetuam vix
occasionem nacturi sint, neq^{ue} Suae Maj. aut Eius Poste-
ros unquam in possessione quietâ futuros, cum tamen
S. Caesarea Maj. et Imperium Regem Borussiae pro legit-
imo possessore tam Borussiae quam Neuchastri capius-
et ubiq^{ue} recognoverint, indeq^{ue} ipsum Collegium Electorale
omitti istam clausulam, rationi et aequitati contentu-
m duxerit; eandemq^{ue} iustitiam à ceteris Imperii
Statibus Regem Borussiae sibi polliceri, praeterim-
vero à S. Caesarea Maj. ut Eius summa auctoritate
status Imperii ita consonantur, quo clausula jam
dicta ab Imperio pro non fundata et iniqua censetur.

Extractus Literarum
Friderici Guilielmi Regis Borussiae
ad
Sacrae Caesarum Maj. Carol. VI.

Provocat ad literas S^m Parentis felicis memoriae
argumenta repetendo et S. Caesarum Majestatem
rogat, ne sibi et Successoribus suis in Imperio per clau-
sulam istam perpetuum vinculum imponi patre suo
ad lites cum sua Maj. Borussia, Borussia et Novica-
stri ergo. fovendas, sed potius ad abolendam, vel ad
venienti modo limitandam istam clausulam articuli
30^{mi} supra dicti Auctoritate Caesaris agat, idque
magis fieri posse, cum Collegium Electorale, sententia
sua eam eo collimare, tam publice declaraverit
ne reliqui Status Imperii, quicquam, eam contraria
et rationi contrarium, approbare aut exerce-
re sint aut valeant, non solum enim Borussia, sed
pro legitimo Possessore Borussiae et Novicastrum, ab
Imperio, et Imperii nomine, agnatum et defensum.

Traducta Copia
Rescripti R. M. Borussiae
ad
Consiliarium suum Viennae Residentem
Berolini 6to Jan. 1714 dati

Ex adjuncta Relatione Ministri nostri Warfaviae
subsistentis de 30mo Decembr. videbis, quomodo arti-
culus ille 30^{mus} Capitulationis perpetuae et inibi
stipulata rebus Terrarum et bonorum, quondam
ad Equites Ordinis Teutonici pertinentium

in Polonia consideretur, et qualis ex hac causa
 Ministro Casareo Varsavia degenti representatio facta
 sit. Res non sic subsistet, sed Moscoria quoad Swe-
 dia ab Ducatum Livonia, quem Ordo Teutonicus pa-
 riter reuniri praevenit, hic negotio miscuabuntur,
 atque sic articulus sapius jam notus, siquidem ei
 potius instituitur ad maximos motus animum praebebit.
 Eius conditio et Sac. Caf. Maestatem incolumem per-
 mutas tunc perierit, sed si aliquando Successor Epus
 in Imperio per sanctionem dicti Articuli et Juramenti
 in Capitulationem perpetuam vinculo adigendus erit,
 ut huius et Successores Nostris Dignitate Regali et
 Regno privare tentet. Clausula enim praedicta aliam
 explicationem non patitur. Latere perspicitur, quon-
 iatione Nos ut Elector Brandenburg. ad talem Electi-
 onem concurrere, et quo modo talem, sic patris et an-
 tiquis abbas Imperatorem respicere et conside-
 rare possumus. Universa Polonia Respe. et quicquid
 tum temporis Livonia et Curlandia Dominus fuerit,
 nobis sine dubio se sociabit, facileque mihi intellectu
 est, qui inevitabiles motus sine orituri sint, quae
 mala et fatales exiens Capitulatio talis in Imperio
 et extra Statibus procuratura sit.
 Ministro Regis Polonia, Domino Bembeck, Livonia
 Episcopo, cognosces, an hac de causa instructus
 sit, et operam dabis, ut te monente, promte, siquid
 in commissis habet, exequatur, ut et Ministri Casareis,
 decenti tamen moderatione hanc causam de-
 nuo propones, ut tandem negotii gravitatem per-
 sentientes, de epus ulteriori tractatione urgere de-
 sinant.

Mora hac debet, et vult Romanorum Imperator, nihil à Saero Romano Imperio, et ad illud pertinentibus, non tantum sine Scitu, Voluntate et conceptione Nominatorum Electorum, Principum ac Universorum Statuum, abalienare, conferre, oppignorare, nec ullo alio modo avellere, aut aggravare, sed etiam ab eo, quod exemptionis, avulsionis ab Imperio, causam præbere possit, abstinere; Specialiter vero ab exorbitationibus, Privilegijs et Immunitatibus. Imò potius summe in illud incumbere, ac omnem possibilem adhibere diligentiam, ut ea, quæ sunt ab hoc Imperio abalienata, prouti sunt Oppignorati, ruinati Principatus, Provinciæ, atq; Ditiones, confiscata, et inconfiscata Notabilia bona, quæ in manus Extraneorum indebito modo pervenerunt, quam citissime efficiere, ut restituantur, et restituta firmentur; Instituet pariter inquisitiones in hunc finem, et propter Spectantia ad Imperium sunt vero abalienata, et oppignorata Dominia, Feuda, singula riter in Italia, ac Sabaudia qualitatem abalienationis inquirere, et hujus procuratas Notitias Electorali Moguntina Cancellaria et reliquis Electoribus, Principibus, ac Statibus Imperij, intra annum post Susceptum Imperatorium Regimen, indubitati transmittere, et in hoc passu consilium, auxilium, assistentiam Electorum, Principum, atq; Statuum omni tempore adhibere, quod per illos pro consulto, converienti, ac utili semper agnosceretur, et complanabitur. Dumq; etiam Equestri Teutonico, et Joannes Ordini, in et extra Imperium Notabilia bona detracta, et hucusq; delenta sunt, sic debet, et vult eorum restitutionem seculi promovere attamen Salvis pactis Westphalicae pacis, et Salvo cujusvis jure; Et licet ille ipse, aut aliquis Suorum aliquid, quod Saero Romano Imperio commodum quidem, sed non permissum, nec debito modo, ac titulo acquisitum esset, hoc vult sine mora in manus ejusdem Ordinis tradere.

Uterius debet, et vult Romanorum Imperator nihil Sano
 Romano Imperio, ad illudq. pertinentibz, non tantum sine volun-
 tate, scitu, et admittente Nominatorium ~~Imperatorum~~, ~~In~~ Electo-
 rum, Principum et Universorum Statuum, abalienare, legare,
 oppignorare, nec alio modo ^{ullo} auellere aut aggravare, sed etiam ab
 illo ~~effluere~~, quod exemptionis avulsio nis ab Imperio causam
 dare possit, specialiter ab exorbitantibz, Privilegijs, et Immunita-
 tibus, abstinere, ~~Sed~~ Imò potius summe in illud incumbere,
 et omnem possibilem diligentiam, adhibere, ut ea, quae sunt ab hoc
 Imperio ~~aut~~ abalienata, ut oppignorata, ruinata, Principa-
 tus, Portiones Provincias, confiscata, et inconfiscata notabilia
 bona, quae in manus Extraneorum Nationum injuste modo perve-
 nere, quam citissime rursus efficere, ut restituantur, et antiquos sta-
 tus et restituta firmare. Etiam in eis finem, propter ad Im-
 perium Spectantia, et abalienata, et oppignorata Dominia,
 Feuda, et bona, singulariter in Italia, Sabaudia, Inquisitiones
 instituire, qualiter eum habebat alienationibz, et hoc procuratus
 Significationes in Electoralibus ad Moguntinam Cancellariam, ^{et ad}
 reliquis Electoribus, Principibus et Statibus ~~effluere~~, intra annus post
 susceptum Imperatoris Regimen, indubitate transmittere, et in hoc
 papa consilium, auxilium, assistentia Electorum, Principum, et Statuum
 omni tempore adhibere, quod per hunc et illos consultis, et utile exp-
 agnosceretur, et compleretur. Dumq. etiam Equestri Teutonico
 et Joanne Olivi, in et extra Imperium Notabilia bona detenta,
 et hucusq. detenta sunt, si debet, et vult ^{eorum} ~~illorum~~ Restitutio
 Sedule promoveri, attamen salvis partibus Republicae pars, et sine preju-
 dio cuiusvis juris. ~~Quia~~ licet ille una cum suis nihil haberet, quod
 S. R. Imperio conveniens, et permittit, in eo debito titulo acquirere, et
 hoc ille vult sine mora in manus transferre.

~~Sub~~ et debet, et vult Imperator curare, omnia ad Imperium spectantia
Feuda, et iura in et extra Italiam, specialiter in Italia
debitè conservare, et in eis finem, in omni casu debitè susceptum, et
rehabilitare, et in omni injusto aggressu Feuda, et Feudatarios muni-
renda sunt:

Majestatem Vram celare non possumus, nobis diversis ex locis et Polonia
relatum esse, ab aliquo ibidem tempore spargi, quasi nos Prussiam
Poloniae Pditionis hostiliter invadere, certasque ejusdem Civitates
et Terras nostri Juris facere decreverimus, in quo id praecipue nobis
aerbum evenit, quod huic Sinistro rumor, divulgando, non leves so-
lum homines, sed et distinctionis nota viri operam dederint, eoque
ipsi malitia praesensierat eadem adjungere, quasi ratione talis, quod
contra inclitum Poloniae Regnum meditaremur, belli, etiam jam
solemnem Manifestationem publicaverimus, illique eam ipsi inspe-
xisse et habuisse venditarint.

Cum vero hoc rumore nihil falsius, veritatique magis adversum,
unquam excogitari potuerint, Nobis e contra nulli rei studio indenti-
ti incumbentibus, quam ut secundum primas declarationes nostras,
quas statim ad susceptum Regimen nostrum, ubique per Poloniae
nos fecisse constat, optima amicitia atque vicinitatis Jura cum Majes-
tate Vra totaque gente Poloniae, quam nos singulari semper affectione
et tenetudine colimus, integerrima conservemus, indeque solida
atque culta magis reddamus, quae inter idem Regnum Poloniae
nostrosque Praefatos feliciter coaevuerunt fœdera et pacta, Sancte
et inviolabiliter tueamur, nec nos ejusdem Regni Libertatem, ratio-
nes et emolumenta, plene ut nostra propria omnibus in occasionibus quera-
mus et promoveamus, et insimul etiam Majestas Vra ut potest cum
quâ tam arctam et intimam nobis intercedere gaudemus corres-
pondentiam, Cuius nostrae quas pro Republica fovemus, candidae et sine
re intentiones perfectissime cognita sunt optime de us Nobis testari
possit, Ideoque eandem hisce instantissime convenimus atque expetimus,
ut pro Amicâ et Fraternali suâ erga nos benevolentia non tantum
Inclitae Regni Poloniae et magni Ducatus Lithaniae Ordinibus,
vanitatem, falsitatem et imposturam illius rumoris, qui non
nisi à perversis et tam Majestati Vrae et Inclitae Republicae

quàm etiam nobis Ipsis malè Prudentibus, hominibus adinveniri, et ex
cogitari potuit, convenienti quidam, et tali quidem ratione, ut unicuique
innotescere queat, cognitam reddere dignetur, verùm etiam in Autores
foeda illius contra nos calumnia eo modò inquirere jubeat, ut illi de
lecti exemplares Malitia sua poenas luere possint.

Vestra interim Majestas vicè versà à nobis insimilib, alijs
q; occasionibus paria omniaq; ea sibi promittere poterit, quae Ma
a Nostra, eaq; diversa et actissima vincula et foedera jure à nobis ex
gant, Nosq; constanter manemus. & Bononi die 23 Martij
1714.

Serenissimum ^{ad} Regem Polonia.

46

FREDERICUS WILHELMUS Borussie Rex.

Nostram, Hisce vobis clementissime demandamus,
ut commorantibus in istis Patrijs Romano-Catholicis
Capitulis et Monasterijs proponatis: quã ratione in Im-
perio et ubiq; notum sit, quomodo per Concluseum recenter
Rastadij Pacis Tractatum Evangelica in Imperio Religio,
ni magnum admodum prejudicium inferri velit, cum
nota, et in Niswicensi Pace contenta Religionis Clause-
la de novo confirmanda videatur. Optimam quidem
nobis spem superesse, id in imminente Gravis Pacis
Tractatu in Helvetia fore impediendum, cum nonnullæ
Evangelica Potentia in- et extra Imperium omne-
seriumq; studium eò convertant; Ut vero à Nobis
mandatum recepisse, ut memoratis nostra Ditioni
Subjectis Romano-Catholicis Capitulis, Monasterijsq;
ea propter indictis, et omni ex parte illa commoneatis,
ut in Aula Cesarea, et ubi alias judicant, maximum
posse effectum sortiri, hanc causam agere, et eò deducere
velint, ut hæc cum Evangelica Religione in Imperio
iterum intenta innovatio omittatur, et omnia ad
normam Pacis Westphalica relinquantur: Cum pri-
mis in eventum contrarium, et si firmam hanc, et
multo Christianorum Sanguine comparatam fun-
damentalem Imperij Regulam annihilaturi et convul-
suri essemus, in nostris Patrijs constituta Romano-
Catholica Capitula, et Monasteria facile rationem

inire possent, quod Nos respectu illorum Jaci West-
phaliae aq. parum astringi vellemus, et qualem
hoc consequentiam post se trahere posset. Insuper
petendum vobis erit, ut memorata Collegia et Mon-
asteria de resolutione et responso, quae à suis Fidei
Consortibus hac in parte obtentura essent, per Vos
quamprimum Nos doceant, ut secundum hoc diri-
gere Nos valeamus. Sig. Berolini 21ma
April. 1714.

W. Wilhelme.

Flyen.

Regimen Halberstadiense.
Ratione puncti Religionis
in Imperio.

Publ. à Reg. 9. May
et insin. 12. ejusdem
1714.

Copia Literarum Regis Prussiae ad Regem
Poloniarum Berolini 18 Maij 1714 datarum.

Fridericus Vilhelmus Dei Gratia Rex Borussiae
Margravius Brandenburgensis. Serenissimo et Potentissi-
mo Principi Domino Augusto 11do eaq^{ue} Gratia Regi Po-
loniae Duci Saxoniae, Fratri, et Cognato Nostro Charissimo
Salutem et mutui affectus, omnisq^{ue} felicitatis continuum in-
crementum. Serenissime et Potentissime Princeps Frater,
et Cognate Charissime. Cum pro ratione Negotiorum Nostrorum
tempus praesens opportunum videatur, quo in Regnum Nost^{rum}
Prussia iter faciamus, Deo Regiam c^{ur}atam vestram certiorum
reddere, eidemq^{ue} simul significare volumus, ad recipiendu^m
a Subditis Nost^{ris} iam dicti Regni homagium, diem proximū
proximi mensis Ibris praefixisse, et sicuti iuxta tenorem
paucorum Regiorum vicino Polonia Regno, ac Reip^{ublicae}
Homagium etiam eventuale a statibus Prussia praestandū
est, ita nulli dubitamus, qui Regia^m c^{ur}atam vestram eo rem dirigere
velit, ut pro conservatione istius Juris Deputati nomine.
Regia^m c^{ur}atam vestram et Reip^{ublicae} Regiomonti eodem tempore No-
bis cum praesentes adsint. Occasione hac Regia^m c^{ur}atam vestram
celare non possumus quoniam ipsam et, una cum saniorib^{us}
recteq^{ue} sentientibus Reip^{ublicae} Poloniae membris, quo ad Regia^m
vestram Dignitatem aequissima ratione nobis satisfecerit,
nihilominus unum, atq^{ue} alterum inveniri, prout fama fert,
qui proprii commodi stimulo, et Reip^{ublicae} veri communisq^{ue} boni
plane oblitus, circa agnitionem Tituli Regij nobis competen-
tis difficultates prorsus inutiles movere conatur. Satis iam
suffrag

Superius literis declaravimus, accepta à pie Defuncto, Dno
Parente Nro Dignitate Regia Partis perpetuis, quod Rm M^{te} M^{te}
vram, et sempcam Dolonam nobiscum arcte coniungunt, et ve
minimâ in parte derogatum in, nequaquam nos cogitare,
quin potius ita facta testat^r servare nobis firmiter consti
tutum sit. Quemadmodum autem per superius adducta,
et in primis per eiusmedi^r reversales omnis causa sollicitu
dinis penitus sublata est, et Regia quod dignitas ad quam
Manutenedam Delli Ter optimus Maximus vires,
atq^e mediâ nobis concepit, à nemine nisi apertis hostibus
ante hac indubium vocata fuit, hi^r yrimet vero vi subreui
ti de pace tractatus Ultracetini iustissimo hui^r postulato
Nro plene satisfecerint, ita tantominus ulla nobis ratio
perest, vicina, amiceq^e, et singulariter dilecta Genti, cuius
commoda omni modo promovere nobis con^r est, et quâ cum
Majores Nri tam arcto nexu colligati, vere, cui pariter,
quod indissolubili federe adlictos nos fore animum induxim^r
presenti occasione, vel quod ad minimum diffidere, imo spe
indubia confidimus Rm M^{te} M^{te} vram in eo, quod nobis tam ius
te pollicemur, ad stipulantem de perficiendo hoc negotio
operam necessariam promuneris Regi^r auctoritate naturam
epe, ut supra dicti Deputati non solum iusto tempore, sed etiam
sufficienti mandato eius teneri, uti dignitas Nra requirit in,
structi Regionem adveniant, q^d demq^e tanquam amici à Nobis
queant recipi, et admitti. Quod si etiam preter omnem spem
alia ratione isthuc venerint, de qⁱ non admittendis cetero nobis
constitutum est, atq^e tunc non prestiti eventualis homa qⁱ
neglectio illis yris qui tam libenter oblatum recusant, et ne
utiquam Nobis imputaretur. Ceterum conficiendo Actui reu^r
vationis Doctorum cum Na^r v^r M^{te} M^{te} prompti etiam paratig^r sum^r
modo in eo quod Na^r Nra Dignitatis ab eaq^e dependentium p^ru^r
gati^r and iusta habeat^r ratio. Rm M^{te} M^{te} vram certissime p^ru^r
sam epe cupientes, nullatenus nos defuturos, in qⁱ omnibus,
quod ab amico sincero et federato Na^r M^{te} M^{te} vram, ac inelyta
qⁱ e^r. Desiderari unquam p^ru^r. Cui perennem inolumittem,
et faustissima rerum incrementa animatus apprecamur.
Saturnus et Luna

48

+
i. Sua Regia Majestate ad Regem in Borussia
Berolina 18 augusti 1714. ex familiari Janonica

Augustus Secundus: totus Titulus etiam Janonicus.

Significationem Regia Majestatis Vrae propositum discedendi
in Borussia, ibiq' 10bris anni presentis solennia inaugura-
tionis suae peragendi continentem, quemadmodum sensibili rece-
pitur animo, ita non sine anxietate eiusq' fateri cogimur,
quod non explorato in publico congressu ordinum Reipublicae consensu
universali, categoricum ac positivum responsum nequeamus
dare citius. Quia illi Vrae nisi post convocationem praefatorum
ordinum Reipublicae ad Comitia Generalia. In quibus cum huiusmodi
importantia negotia ad universos status spectantia, ab universis
finaliter soleant resolvi, et expediri in legitima et probante
forma, qualescunq' demum alijs particulares Privatarum Personarum,
rum, imo etiam unius ordinis non conjunctim cum reliquis, siue
favorabiles, siue contrarii sensus vel demonstrationes civilitatis,
in consequentiam agnitionis seu derogationis Tituli alieni trahi,
vocabulog' hostium pro rebo Sura Patria defendendi minime
nominari, multo minus censeari pro talibus possunt. Nihilomi-
nus firmiter Qm illam Vram certificatam reddere volumus
primario super his, quod ex parte Nra et totius Reipublicae omnem
congruam propensionem ad conservanda se cum Sura federata
amicitia toties experietur, quoties plautum fuerit. Regia illi
Vrae innotatam nuper Berolini per c. l. f. Joannem Preben-
dowsky Supremum Regni Thesaurarium Plenipotentiarium
Primum et Reipublicae, sufficienti instructione munitum iuxta gra-
dus in eadem praescriptos tractationem denuo resumere,
ac cum Plenaria Reipublicae satisfactione concludere per Tra-
ctatum novum cum renovatione veterum. Deinde super

hoc

huc. Quoniam illam tam tempestive precautam esse cupimus,
melius, quod casu quo Commissarios Nostros et Reipublica,
pro termino destinato, ad recipiendum eventuale Homage-
gium à Statibus Druside, primario ob non premissum
prius dictum novum Tractatum cum Re Alti Viro, hō
propter difficultates presentium temporum, aut alia
iusta et rationabilia obstacula non contingeret venire,
ut talis transmissio tanquam non studiosa et gravita,
ac per se innocua, imo alterius partis impedimento,
causata, ad præsens et infuturum pro innocua habe-
atur, nullumq; præiudicium Sibus Regni nostri in casu
Eventualitatis sit allatura, utpote commediori alio tem-
pore compensanda, aut ex re et utilitate ejusdem Reipub-
licæ suis loco et termino implenda. De cetero Re Alti Viri
omnigenam prosperitatem a Deo precamur. Dabantur.

49

Copia Literarum Regi Prussiae ad S. Rellum Poloniam Berlino
8to Augusti 1714

Post Titulos.

Cum Ablegato nostro extraordinario de Lollotfel a Lowen-
sprug mandatum dekerimus ut protinus. Varraviam ad entem
viam appropinquaret Gratulaturus. Eadem ex parte nostra feli-
cem in traditiones Regni sui Poloniae reditum, nunc quoque huius
occasione Majestatem Vestram celandam haud esse. Duximus, augere,
centem iam spem Nostram. ipsa ejusdem intra limites dicti Regni pre-
sentia prope diem effectum ipsi. Eo communium in presenti votorum
Nostrorum cardinem comprehendere credimus, scilicet ut maturetur expe-
ditio Legatorum, qui nomine Nobis Vestrae Reipublicae. una, Dion Nos-
ab Ordinibus Regni nostri Prussiae non magnum conventum roma
mensis Septembris huius praesentis recepturi sumus, ab ipsa et
eventuale ad tenorem faderis Nostrae perpetuo recipere. quicquid
pervassima sacrae Majestatis Verba ipsa in clyta Republica esse
possunt, non quidquam sanctius inter curas Nostras esse, nisi eam
quam beatissime memorie Prodecessores nostri amicissime Genti
semper intaminatam praestarent, Factorum multorum fidem, et
nostra etiam parte salvam quoque et incolumem usque eo presta-
re, utriusque iusti applausus, gratiaque animi ex communi integritate
gentis satisfactione. Alii memere, Nos gloriae nobis ultimaeque
voluntati ducturi sumus, ut abundantiori affectu, et officiorum si-
catur pleniori promptitudine et realitate, tam ergo Majestatem.

Vestram, quam erga illam demereri queamus, satisfecimus iam expecta-
tioni Publicæ et Notæ, hoc adusq^{ue} obligationi, dum primas Paucorum
Leges adinveniēdo, ad destinatum prædicti homagii actum Literis 28.
mensis Maii ad Majestatem Vestram Datis ejusdem inclusique, Reij
publicæ Deputatorem pro observando simul competentis Jure suo mate-
rari expectimus, paratumq^{ue} animum Nostrum ad perficiendam Federis
perpetuam solitam Confirmationem seclaramus. Vos igitur sincer-
issime voluntatis Religionis Candidas Emittas cum et hisce denuo
offerramus pari semper fide; atq^{ue} studio exquæ sub sequentiam tem-
porum Datis à nobis exigere expleturi, vicissim confidimus indyptos
Reijcæ ordines præeunte tam gloriose, tamq^{ue} feliciter cunctis. Vra
non abimili quoque erga nos benevolentia artaturos, atq^{ue} ex hoc
auspicato mutuum affectuum, officiorumq^{ue} certamine eam in publi-
cam sortem proventuram, quam superius ad inuicem Intentionibus
parare suaverunt, quæ et nos Regnantes innumeris benedictionibus
comulabit, et populos utriusq^{ue} Regni longæva firmabit felicitate,
De cetero Maiestati vestræ omnigena prosperitatis, sucessionumque
et voto continua incrementa, ex animo apprecantes.

4

Copia Responsi L. M^{te} Polonie ad Regem
Crusida Dedita Rydyna d. 31 aug: 1714 50

Intercedens amicitia cum M^{te} V^{ra} apud nos ob-
tinuit ratio, ut abiegatum eius Extraordinarium
de L^{tho} 1° in conspectum Nostrum admitterimus,
Literasq^{ue} XI Labentis Berlino datas receperimus,
quibus Contenta reditis in Regnum Nostrum gratula-
toria vota uti pleno gratitudinis sim complexi
sumus ita non minori grati animi sensu eum integri
affectus M^{te} V^{ra} erga nos et Remp: excepimus
contestationem q^{ua} Majestas Vestra Prædecessorum su-
rum insistendo vestigijs vitam memoriam, rectam esti-
mationem et justam recognitionem, particularis erga
Serenissimam Domum suam, Regni huius propensio-
nis, continuis probata argumentis et effectibus conser-
vare dignatur, eademq^{ue} in occurrentibus occasionibus
ipsâ realitate testari intendit, unde certam reddere
possumus M^{tem} V^{ram}, ejusmodi gloriosis medijs nos
et ordines R^{gi} ad omnimodam reciprocationem pertra-
ctum iri. Quo vero ad notificatorias q^{ue} 28 Mensis
Maij Scriptas, datis jam ad easdem responsorijs
nostris ad presens nihil superaddendum, estimantes
M^{ti} V^{ra} omnigenam prosperitatem à Deo, precamur.

Das fassen Hoch- und Fürstliche Reichs-
räthe haben mit nicht geringem gemüthlichen
ungewissen man müßte, was von seiten
des Fürstlichen Brandenburgischen Hofes für ge-
waltige Motus gemacht worden, um davon
so fassen für alleseits unanimes consensus
art: in capitulationis perpetuae antworten
gas zu eliminieren oder doch wenigstens mit
solchen clausulis zu handhaben und zu be-
nützen, daß es in effectu nicht fahe, und
ohne wünschung seyn müßte, Tergastalt, zwar
sachweilig man von seiten godes Fürstlichen
in denen Tergastalt, als dreyer Fürst
die = bey denen Fürstlichen und Fürstlichen Collegis
habende selbst eigene vota und occasione ver-
salben anbringende Vorstellungen, der Fürst-
liche Zweck nicht nöthig erreicht werden können
man dinsten genommen, daß wahrlich so
gar bey dem Corpore Augustanis Confessionis
Vorzufragen, und gleichsam ein Religions. Saft
darin zu machen, und dinsten dinsten Mittel conjunc-
tis viribus durchzuführen, was man einseitig nicht
zu besänften getraut, ob es schon mit dem Reli-
gions. Tergastalt in Corpore nicht mindeste Connexion
oder Dependenz hat, unter dem weiter schreibend
adhibirten Prætext, als ob der Fürstliche Saft in
denen, mit Concurrenz des Hoch- und Fürstlichen
Gesandten gemacht und übergebenen Monitis ad
Carolinam nicht von diesem saften ankommen
lassen, das sie auf ganz damit Zufriedenheit seyn

Und wieder^{die} auf solche art eingeleitete Perpetuirt nicht
das geringste wunden moviren wollen. So können
wir nicht grade lassen, was = und Zeit/Minuten
bedenken. Dinst nicht umgeben, all solchen und
Umsicht nur mit wenigen entgegen Zupacken, was
solche gestalten auf einen 26 = Deliberationibus
für ein Confusum Chaos werden könnte, und müste,
wenn solches Ding, wärest mit dem Religionswerk
die geringste Connexion nit haben, nichts desto weniger
„gut ad Corpus Protestantium gezogen, und nicht
auf solche Weise an einen das Heil zu nehmen
und in Corpore dinst zu dinsten sich hantieren
lassen wollen, wobei Niemand würde direct und
in der nachfolg, am allerwenigsten aber das in d.
H. Reich dinst der Religions = und Münster, frei =
„dinst pflicht gütigsam regulirt = und für gewisse
Freiheiten werth einige Nachteil zu leiden haben,
es mögen gesandte sehr davon constatus und
eingedenk insbesondere dinst sich wohl annehmen
wo die Libertas statum das größte Element
der Zeitlichen Reichthümer finden man würde,
dann man auf solche Weise. Für die Vota dinst davon
26, Consultationibus nach der Conveniens davon
Potentiorum müste annehmen lassen in
unser annehmung, ob auf jemanden in Rom. Dinst
Langwierigen Casus erfüllt werden soll, wozu mit
ihnen solchen indammieren dinst, ja sogar
mit untadeltigen Entschörungen eine solche dinst
zu dinsten sucht, wärest mit nicht noviter in deli =
„beratione stuf, sondern schon so fast indinst
debatirt und dinst an gemacht soll. Das Trac =
„tament so häufiges Tag der dem dinst dinsten
Hilfen ordnen wird angesetzt, könne morgen und dinst.

Einem jeden Constatui Sagagnan, und wäre das-
 wegen um so mehr zu abhorren, als dardum
 nichts anders, als Constatui Differenz inter Constatui
 abwechseln, und das zeigt das System in einem
 solchen stand gesagt würde, das zu seinem selbst
 eigenen handhaben und ad Constitutionem Ex-
 teris nichts für sich selbst gesellen werden können
 wenn wir einzigen stand seiner von Gott und
 der Zeit ohne handhaben dardum sich selbst tra-
 valiren wolle, das zeigt zu Contradictionen, und zu
 findern, was alle andere schon längst vor ihm
 angestanden und gelöst haben. Es ist leicht
 zu finden, das die Kaiser Josephinisch und
 Carolinisch waren, sondern aber die der letz-
 ten Erbveränderung, sieht man dieses articuli
 willan sich auf einen solchen Stand gesetzt, das
 nach demselben ohne dem letzten Constatui-
 tionen man lieber das ganze Römische Reich auf
 die Extremität der äußersten Confusion und
 unglückseligkeiten setzen thut, als
 diesen articulum admittiren wollen.

Das übrige kann Euer Gnade klüger zu
 finden, Constatui das billige Lob zu geben
 das die lieber temporisiren und den so leicht
 gegen das nachgeben, als auf dem dem articuli
 Constatui, und alles unter und oberhalb geben lassen
 wollen, wozumal das remedium nach satis oppor-
 tunum über dem letzten Constatui dardum
 voranden gewest, namlich durch andliche adjustierung
 das perpetuelle dardum Capitulation und die dardum-
 dung dardum schon nach vor 50 Jahren dardum

Art. 10. m. in winter zu Consolieren; Inmassen aber
Sey es Gott Lob! noch nicht an dem, das Ansehn und
Geizigen das Bistum und Vandalen von Rom;
Krieg, wie bey der Kaiserli. Capitulation
zusammen kamen, sondern wurde festlich ein
jeder recht und justiz beladenes zu fünf
pief uial mehr die galgenfrist lieb sein, und nicht
entzihen lassen, das janyo 26. Patriotisch manu-
teniren zusehen, was fast schon vor dem
selben Seculo se gemein nützlich beyflossen, und
nun kein Objectum deliberationis mehr seye. Bey
denn Gravaminibus contra Carolinam seye dieser
dies gütigst prospectiv worden, indem gleich in
initio Praefatorum gravaminum d. Man müste
aber zu künden p. klar und deutlich aufstellen,
das diese die auf hiesigen das 17. 18. 19. 20.
fünfteln janyo gegene Gravamina, man vordem
nicht abgeben wolle, was zwischen beyden seyen
Collegijs 50. Jahr hindurch gegeben und gehalten
worden, wöhring die obgenannte Conservation art.
10. m. gütigst stipuliert und beobachtet sey. Man
wolle sich erinnern von seihen das seyen 50. 60.
und 70. 80. 90. 100. 110. 120. 130. 140. 150. 160. 170. 180. 190. 200.
Jahre von dem seyen Constabulis diese Priore
Konservierungen wolle ein ganz anders in Effect
als in Worten, mit sich führen, wolle inmassen
und von dem in audito exemplo ablassen lassen
was von 50. Jahren für billig und recht sollent,
und abgepflossen werden.

Qua Brandenburg Ep. wäses in auf hiesigen ein
gewisses Scriptum pro memoria, wie es inscribiert
wird, ohne Unterbrechung und ohne Datum in seyen Rom-
man, In ist articulo das Projecto der Perpetuität

Capitulation Contul, anfangs hätte er pro factu incerti
 Autoris geschrieben, und wäre daher willend gewesen
 es ohne animadversion seiner weise laienlichen Gelehrten
 zu maßen, er dasselbe alles pinnet infallt so ange-
 sehen, daß es der guten Sache wenig schaden könnte.
 Zwar hätte er wohl bald im Eingang der Schrift, und
 sonst hin und wieder gefunden, daß das H. Reich Meist-
 und Reichsfürst, Dinst. Name spendiert worden
 für sich aber auf dem ganzen Contextu nicht unpass-
 lich können, daß man die Reichsfürst, und große
 dort sein müßte, wenn man ihnen solche materialia
 und formalia, als sie dem Kaiser der Schrift in
 großer manns präsentierten, beizumachen wollte, und
 daher geschrieben, der Autor würde sich Freude so etwas
 gesagt haben, ut causa serviret, und an die Disser-
 tion eines berühmten Mannes de non abutendo No-
 mine Principis nicht aben gedacht haben, Solcher
 guten intention und pinnet Kondemnation fürder
 hätte er auf Zugestehen abet, was sie in facto
 unaufrichtig, in ihre unaufrichtig, und in Expressionen
 unaufrichtig nicht allein auf allen Seiten, sondern
 fast in allen Teilen Länd, Vornamlich da eine
 einige Kaiser stehen, wo er nicht gefastet,
 widergesetzt würde. Er hätte gedacht, falls wäre,
 von auf den acten sich selbst, Teigen, iniqua
 et injusta beauftragen, beyde beunruhigt Män-
 ner, als sie in Höfen und auf nach beim 2. Tage
 befinden, keinen anzeige, und was die Mores anlan-
 gte, müßte man es dinstfalls mit einem anonymen
 so genau nicht nehmen, da man wohl aber, ob es
 gleich zwischen gesunden Geistes gewesen, sich allhier
 kannamen lassen, daß man niemand zwingen könne

Döflig zu seyn, zu seithr gndacht Sporeta exolecere, und
wann es thäte als ignorire in das Scriptum pro memo-
ria, würde es von selbst bald ex hominum memoria
kommen. Bei diesen gedanklichen wägen es auch wohl
länger gublinen, es wäre ihm aber die selbste Mas-
"nicht wundert, das das seine Zeit, Maist, gesandte
und dem firsigen Ministri die pflicht in die fan-
"so gesschicht, und also dardurch zu erkennen
gäbe, das es diepalte für seine Production ge-
"halten wissen wolle.

Das es für die brandenburchl. gesandte, dann sie nun
auch mit ganz und wann liegen ansetzen, und was
für Contemptu vindicion, wollen gublinen reserviren,
müßte das solle von ihm auch seyn, das es dem
fürstl. Maist. gesandten in stilo nachsehen, und
von seiner E. Principalen Caff. Maist. die pflicht
"den wolle, die zuigen seiner pflicht die pflicht
zu thun; wollen das es der pflicht die pflicht
adhibiren, pflicht. Prætextus, bringen unfug
wollen ihre thutstände herleiten, gublinen drohung,
was sie wissen wäre zu abhorren; die pflicht
alles auf die pflicht, lesen es auf Extremitäten an-
"kommen, hätten die pflicht, welche ganz was
andere in Effect, als in worten mit sich pflicht,
und was dardurch floerli mase wissen, wie man dann
ein und andere in Curialibus und herblimble Compar-
"tionen lieber nicht herleiten, als nachsehen wolle.
Man wüßte sich einfaltig das zu was alles einem
so großen fürsten gublinen und dardurch re-
"speck zu lassen, und würde dardurch nie in ge-
"ningsten auch einen pflicht. Inmessen man dann
auch oben das wegen mit das seinen gesandten die pflicht
"liter imbygen, und sich das füris retorcionis ganz pflicht

Nicht gebrauchten wollte, ja man würde ihm nicht die geringste
 Fingerspitze zeigen, wenn er in Consilio, wie sein Gesandter,
 Simeon Stefan, seinen Principalen Interesse hätte ha-
 ben, freudig zu wollen, sich herauszugeben, daß er andern
 glückselig freigesetzt gönnen würde. Da er aber auf
 eine unheimliche Weise, als ob sein Anonymus mit
 dem Esel träte, und pro more solenne Luthers, sagt,
 was er wollte, und was er möchte: So könnte er Ehr-
 brant, Gesandter nicht weniger zeigen, als solche
 Schwachheiten bekennen. Zu bedauern ist unser
 Ehrbrant, Gesandter über bedauern, was der Kaiser-
 kaiser auf wieder seinen Willen, wie es die Welt-
 seit ist, bekennen müßte, daß der Königl. Majest.
 nie die Presumption gehabt, durch ihre selbst
 eigene vota, und occasione dazulassen Verbindungen
 Verordnungen, einseitig das geringste Einfluß zu haben,
 oder dazulassen, sondern daß die alles, was die
 von Anstaltungen zu verlangen befohlen, von dem
 Kaiser selbst, ohne alle Mitstände gewärtig waren. Dem
 Kaiser zufolge, daß es nicht so paßt, daß, wie die Kaiser-
 Majest. befiehlt, so ungeachtet in gegebenem Dank
 der Königl. Majest. ihre von Gott befohlenen Rechte
 wieder daß, was allemal geschehen werden, pro-
 valiren wollen.

Einmüßig wiederweist der Ehrbrant, Gesandter
 alle Inputationen und Beschuldigungen, womit man
 der Königl. Majest. intentiones und actiones zu bezwecken
 bemüht ist, und hält sich bei dem, was der Königl. Majest.
 ihm wegen dem ablesung und abtun seiner
 etwa in einem so andern allernächst anbehalten
 müßten, wie auf, was er zu Lande und in
 windelung seiner pro altera et altera articuli et in
 validitate angestrichen insaf, aufgeben soll, so wohl

In diesem Lössen Corpore, als auch in diesen lössigen Colle-
"gys, und wo es sonst viel gesamlet, Verführung, im Ge-
"samt bekommen möchte, massen man dann der Dinge
mass Vorname. Darum davon abstrahirt werden das
sinnige, was von realibus in dieser pflichte einkehrt
sollen von anderen eingestrichet werden und man viel
glimmer salber, im dan weg zu gültig fändung
zu fassen, viel aller disputirant gewinn, so lang möglich
auspauern wolle, da man sonst mit allem dazubehörend
zu sehr langst. Unpassend wäre.

Dass aber können sie mit stillen wenigen nicht übersehen,
dass der Herrschaft Meistern so gesamte ein Eximen
vision massen will, dass man von anderen als Religions
sachen, in Corpore Evangelio fändeln wolle, nur eingr-
"ündet dass, was die gesamte Evangelische geübt,
"dass zuwindet, nur wie weniger Zeit namble, auf dan
27. Sept: 1712. in 26. fünften Etat per votum Com-
"mune beschlachtet haben. Dass fändet dan gewinn der
"Beschäftigung imberuhen, und ist dan doch an die geringe
sachen kann man ihm aber kein Contestatum zu-
"stehen, und so weit mit dan Evangelischen ge-
"man wisse, dass sie nur das in Religions sachen
"unter viel deliberiren können, so müsste und der Herr
"Herr Meistern doch auf bewahren, so sehr alhier im
"hine religions dass zu fassen. Er sagt auch wann
"an pagan genug ist, und will, dass seine pacht mit
"dem Religions wesen in Corpore, wie ihm beliebt zu
"werden, nicht die mindeste Connexion oder Dependenz
"auch nicht einmass indirecte habe. Finan Evangelisch
"Handt von Landt und lüth bringen wollen, ist die-
"ne Religions Sache, und wann proximus Ualegon
"brennen, dass viel niemand angan. Dass mögen
"jawohl nova paradoxa fassen, und die Lij' dan
"Cicerone nicht zu finden. Geben aber will der Herr.

Fürstlich-Meistert^l gesandt, mit dem Evangelio, wann
 er sagt, das Fürst von Religions und Mündt^l
 freindt^l schickt, das freindt^l auch im Reich
 gnugsam regulirt und dirigirt sein. Er
 darf nicht sagen, das der Status religionis gnug-
 sam im Reich sanctigat sei, antworte weil
 er weiß, Fürst wie viele Contraventiones in Ecle-
 siasticis, sitz das fundament aufsticht wor-
 an, der heiligen Clausel art: IV. Causa Rixwice-
 sis zugesprochen, das wird er geglaubt, die Evan-
 gelische Dintan ist noch nicht ausgerollt, gleichsam
 als wann reguliren, und dasjenige was regulirt
 worden, observiren und exequiren ganz sinnlich
 sei, und alsdann die Evangelische noch nicht ge-
 wannet genug wissen, sondern erst ein Fürstlich-Meist^l
 gesandt^l aufstehen, und ihnen mit Anweisung
 geben werden sohn geben müßte. Diu weil es
 dann ein also gemindert wäse, das Evangelische
 Status nicht mehr als von Catechismus Tausen unter
 sich sandten, ihnen ein glind nach dem andern
 abzuweisen lassen, und selbst nicht einmahl pro
 causa sua stehen, das Mesures dargen^l fast
 sondern sind einan Glapinnung schon lüßten
 mehr als zu viel durchlöcheren Land seiner
 pflaster, mit nimmern Worte sich selbst media
 Conservationis propria abspindeln lassen, ja
 selbst sandt dafür anlegen sollen. So müßte
 man dem Fürstlich-Meistert^l gesandten
 gar sehr danken wissen, das er sich einmahl
 nicht expectoriren wollen

Evangelische müßten nun Consideriren, ob man ihnen
nicht bei der Capitulations Bedenken einen tödlichen
Streich zuverfagen würde, wenn man auf dazü
kommen lassen wollte, daß alle künftige Kaiser
"so bald an der Welt frucht, so gar die ihre
Lüder handbunden würden, eine der künftigen
Stücken dieses Corporis, daß dieser künftigen
gelegenszeit ihnen laßten zu werden, damit
dieser Kaiser nun das ganze gebau haben müßte.
Man dürfte nicht denken, daß solches Gott
lob! nicht zu befürchten wäre. Die Zeiten
ändern sich, die occasionen können kommen
dies geschehen wären gesehen die man vor ohnmöglich
gesehen; das heißt das Kaiserthum wäre da. Das
wäre würde der Catholisch die die Capitulation
eingestanden. Wenn nicht und nicht zusammen
kommen, so late auf an ansehung nicht, die Unden-
"ken würden nicht handhaben; die Kaiser, die
wären per Sanctionem Imperij, und also von dem
Evangelisch ständen selbst, einem andern sam-
destinirt, und so zu sagen ansehn, und in
eventum schon angewiesen.

Solches könnte gravis data occasione sehr folgen
haben. Es könnte sein daß immer an Prætex-
"ten, und nicht auf wohl eine sonderbare sa-
"lutarität seyen, wenn man ihnen gegenwärtig
"sam die ante Conscientia daß jemand wider
"sich selbst in die Hand geben wollte. Man
solte bedenken, wie gefährlich es ist daß mit
dem Evangelischen werden im Kaiserthum,

Und ob man nicht vielmehr, als Congen sein
Zurückstan, wie man sich conserviren, und in
aller noch Längfringung, als wie man einander
das Dürftige in eventum abcapituliren, und darauf
sich selbst das stellen wollte. so widerstehet demnach
das ansetzen, welches in dem 4. März
seiner selbst, in diesem Lohb, corpore gegeben, nemb-
lich das Status Evangelii sich in dem einander
und mit seiner Königl. Mächt. darin laßt
verbünden, das, wenn die Materie von der
perpetuiren Capitulation herkomme die
Einnützlich darin antragen, und darauf Lust
wollen, das die Worte von dem höchsten Beden
und der Schwere aufgelenken, und der gesamte
Articul nach denen letzten Kaiserl. Capitula-
tionen eingekürzt werden mögen

Worauf er auf sich so sehr besinnen müßte, als er
aus der geschickte das höchste Minister, gesann-
" standt, und sonst beschloß, das alle Tem-
" peramenta oder gültige Handlung schon in
antecessum bewerkstelt werden

Indessen und bis man das selb zu einem förmlich
" Concluse kommen könnte fielen die Königl. Mächt.
" die an das, was im 20. Junij schon in dieser Sache
" gemacht worden, das man indessen nicht zögern
" wollte, das mit der re- und Correlation per majora
" handelen würde; Absonderlich da nunmehr von
" allen das H. Evangel. mit ständen gese-
" favorable Verordnungen, gegen die gegeben, und die
" samst noch abgangene instructiones nicht eingeleitet

„Solosano übergeben sein und anders in dieser Sinne
pro confidentia alius gottsanen anzeigen und respect
empfindung seiner forschbarkeit bedacht, sagt er dazu
bedacht, wie es sich kann die Interpretation drapall
per expressum Vorbestalt und die forschung lath
Es würde, was er hier in Secretiori Consilio Statuum
Evangelicorum Vorgebracht, nicht anders als es ge-
müht, Bestandten, Extra terminos nicht ex-
tendirt, oder ad alios usus gezogen werden
ulteriora reservando.

Hoc scriptum emanavit A. 1714.
in mense Julio.

Serenissimus Princeps Summi Teuthonici ordinis supremus
 Dominus non sine magna animi perturbatione intelligere debuit,
 quam violenti motus ex parte electoralibus Brandenburgii
 tentati sint, ut ille 50 abhinc annis unanimi consensu placito
 articulus 10us capitulationis perpetua vel penitus eliminaretur,
 vel ad minimum eiusmodi clausulis confunderetur, et infirmaretur,
 ut in effectum nihil significet, et inefficax manere debeat: hoc pacto
 quidem, quia ex parte memorati electoralibus ambigebatur fore, ut, per
 habenda propria vota in electoralibus collegiis, vel per referendas
 occasione votorum propositiones praefixas terminum ex toto obtineri
 non possit, non abhorrebant hoc opus apud corpus augustanae Con-
 fessionis proponere, et quasi religionis negotium eandem, favere ut hoc
 medio unitis viribus penetrarent, quod seorsim expugnare sibi non fidebant,
 quamvis cum religionis negotio in corpore nec minimam connexionem vel depen-
 dentiam habeat, sub veteriori aperte adhibito praetextu, ac si ordo
 amplissimus Principum cum concursu Summi Teuthonici ordinis Legati in
 confectis, et traditis monitis ad Carolinam nihil de hoc passu memorari
 quidquam sinebat, unde etiam libenter hinc manent contenti, et adversus
 hanc tali modo institutam perpetuitatem nihil prorsus movere volunt;
 flagit Serenissimus Princeps Summi Ordinis Teuthonici Dominus nequaquam potest
 praeterire, quin omni huic incomodo paucis tantum respondeat, quam Con-
 fessum chaos tali modo ex imperialibus deliberationibus fieri posset, et deberet,
 si tales res, quae cum religionis negotio nec minimam connexionem habent nihil
 omnia ad corpus protestantium traherentur, et has alicui parti tali modo
 adscribere, et in corpus ingerere contenderent, ubi nemo nec directe, nec
 per consequens minime vero in sacro Romano Imperio religionis et Monasterii
 pacis contractu satis regulatum et confectum pacis negotium ullum pra-
 iudicium patiatur, Omnes Summi Domini Constantius, et quilibet seorsim
 seum bene perpendere dignarentur, quo libertas quo libertas statuum
 prechosissimus germanorum Principum unio deventur, si taliter vota in
 Imperialibus Consultationibus secundum convenientiam potentiorum limi-
 tarentur, in penitentiorem considerationem, an unquam in Romano Imperio similis
 casus inauditus sit, ubi tali non vulgari fervore res aliqua perfringitur,
 quae non noviter in deliberatione consistit, sed per 50 annos devisa, et ab-
 soluta est, Casus qui hodierna die sublimi Teuthonico ordini obtingit, potest
 cras et quotidie unicuique constatu obviare, et propterea eo magis abhorren-
 dum esse, quia per hoc nihil aliud, quam dolenda differentia inter constans,
 exstantur, et comitiorum Systema in tali statu ponitur, ut ad suam
 propriam ruinam, et ad prostitutionem coram exteris nihil conclusum
 haberi possit, si unus Status a Deo et tempore sibi concessis viribus abuti
 vellet eo, ut illud regeret, et impediat, quod alij jam pridem ratihabuerunt,
 et decreverunt. Pro dolor deplorandum est, quod in Josephina, et Caro-
 lina electione praesertim vero in posteriori ex parte electoralibus
 Brandenburgii ratione huius articuli eo deventum erat, ut secundum

Idcirco temporis absq; hoc afflictae conjuncturas potius Rom: Imp: sinereq;
in extremitatem Supremae Confusionis, et infortuniorum prolabi, quam,
ut articulus iste admitteret.

Quapropter residuorum Dominorum electorum sapientissima
Sagittas merito laudanda est, ut potius tempori, et huic duro obsta-
culo concedere, quam in hoc ipso artiuulo perseverare, et omnia suadejs
verti permitterent, ubi tunc remedium satis opportunum pro Caso
Teuthonio ordine prae manibz erat, nempe ad iudicando perpetuata
electionis capitulationis, et conservatione huius ante 50 annos compositi
artiuuli decimi eundem consolando, jam vero suis Deo laudes! cum salo
et interitus Romani Imperij, quemadmodum in imperatoris electionis
capitulatione, simul non consistant, sed quilibet, aequi, et iustitia
amans, elector occasionem auectabilis, et non desinet, prout Imperij
Compatriotam deest, illud manutene, quod jam ante medium saulum in
comune bonum conclusum, et jam nullum obicem deliberationis est, Apud
gravamina contra Carolinam huius rei abunde prospectum est, cum statim
ab initio praefatorum gravaminum Deberet imprimis etc: clare continet,
quod per ad postulacionem DD: Electorum extradita gravamina ab hoc
non discedat, quod inter ambo Superiora collegia per 50 annos factum
et tractatum est, per quod inimpedita conservatio artiuuli decimi satis
stipulata et conservata est, nullo modo itaqz ex parte Serenissimi Principis
Teut: Crdn: Dni: Lups: praerisum est, fore, ut aliquis ex Dnis Constabilibus
per sinistras propositiones, quae longe aliud in effectu, quam in verbis
praeferebant, aberret, et ab illo per inauditum exemplum abducatur, quod
ante 50 annos pro aequo, et iusto cognitum, et conclusum fuit.

C. Lectoratq. Brandenburgius. Certum scriptum, pro Memoria
 intitulatum sine Subscriptione, et dato primo nudig tertius in domum
 venit decimum articulum projecti de perpetuitatis capitulatione.
 Concernens; initio illud pro fatu inerti authoris tenuisset, et ideo
 sine animadversione suas vias currere permisisset, cum eisdem
 scripti compendium tale habebatq; quod bona parti parum noveret
 posset. Reperisset quidem statim in capite scripti, et alias huius, et
 ibi nomen Serenissimi Principis Summi Teuthonici Ordinis Supr. Dom.
 memorari potuisset tamen ex hoc toto contextu facile iudicare, quod
 Serenitati sua violentum quid fieret. Si eidem talia formalia, et ma-
 terialia, quae se lectori scriptura in copia representant, admettent,
 visum itaq; erat, Authorem pia fraude aliquid dixisse, ut causa
 serviret, et ad dissertationem celebrati viri de non abutendo
 nomine principis non attendisse. Et huius bona intentioni, et suo
 singulari fervori etiam omnia adscripsisset, quae in facto irrepri-
 bilia, in jure injusta, in expensione inurbana, non solum ex omni
 parte, sed in omni fere regno inveniebant, praesertim vero cum una

Eademq; res septies si bene numeratim respicitur, cogitasset falsa ex actis probatum iri, iniqua et justa non indigerent apud prudentes viros, qui in aulis, et etiam in comitibus reperiant nullo iudicio, et quod mores con-
cerneret, cum anonymo non tam accurate sumendum esset, dumjam antea, quamvis inter legatos ageretur, hic loci proditum erat, neminem ad civi-
litatem cogi posse. Cogitasset sprete exolescere, et prout faceret si ignora-
ret scriptum pro memoria aliunde ex se ipso brevi ex hominum opinione evanescere, in his cogitationibus etiam diutius permansisset; Sed certam ab
alijs informationem accepit, Dominum Ord: Teuth: Legatum huiusmodi alijs
ministris hoc scriptum in domos misisse, et per hoc significabat, quod hoc
pro sua productione sciri voluerit.

Proinde Brandenburgius legatus, illud scriptum etiam longe aliter intellexit, et quod contemptu vindicare voluit, decenter reservare debuit, tamen hoc procul absit ab illo, quasi Ord: Teuth: Legati Stylum emulari, et de eisdem Serenissimo Principali vellet. Non abhorrebant, hoc vel illud agere; volebant hoc vel illud penetrare adhibito aperte prolextu desiderato incomodo, volebant suos Constabulos adducere adhibitis
minis, quod querebant abhorrendum esset, omnia ponebant ad apicem, sinebant ad extremitatem venire, facerent sinistras propositiones, quae longe aliud in effectu, quam in verbis praeseferebant, et qui tales flosculi plures essent, prout unam aliamq; in curialibus, et coloratas comparationes, potius non intelligere, quam sequi volumus. Scimus enim omni ex parte quam optime, erga tam magnum Principem debito demississimo respectu uti, et hunc ne in minimo quidem seponemus, Siquidem etiam eadem de causa cum eiusdem Domi-
ni legato civiliter tractare volumus, et iure reversionis in illum nequaquam usi sumus; imo nec minime eidem quidquam contradicimus. Si in consilio prout legatus Sui Summi Dni Principalis interesse deffendere voluisset, sperando, quod etiam idem alteri hanc libertatem non denegaret. Dum autem ille modo inconvenienti, ac si anonymus in medium prorumpens pro more similitum hominum loqueretur quod posset et libere. Brandenburgius legatus nil minus facere potuit, quam hoc penitus aliquomodo perpendere, et primo quidem boni consulis Brandenburgius legatus quod scriptor etiam contra suam voluntatem, prout veritas est falsari deberet, quod sua Regia Majestas nun-
quam praesumptionem habuerit per propria vota, et per occasionem eorundem proferendas propositiones seorsim minimum quid penetrandi. Sed quod sua R: M: omnia quae de iure consequi sperabat, a DD Constabulis adeptus erat, unde sequi non ita se habere, quod, prout Summi Theut: Ord: Dni legatus prodere audeat, sua R: M: suis a Deo concessis viribus, quod semel decretum est abili-
t. vellit.

Secundo negat ille Brandenburgius legatus omnes imputationes, et inquisitiones quibus sua regia Maj: intentiones, et actiones maculare conabantur, et retinebat

Sibi quod sua Regia May: circa harum resolutionem, et terminationem
in uno vel alio modo gratiosissime mandaret, uti etiam quid quid ad
respondendum, et refutandum eius pro astruenda artli huius validitate
adductas rationes secundum occasionem tam bene in hoc inlyto corpore,
quam in ambobus sublimioribus collegijs, et ubi alias competeret, ut
adducat in mandatis auiperet, siquidem enim pro hac vite praeipue
ideo ab hoc abstrahimus, cum illud quod de reatibus in hoc scripto inter,
venit, iam ab alijs introductum est, et modestia causa, ut via ad amicum
compositionem pateat, omni disputatione ultro usque possibile est super
sederem, ubi alias jam omnibus ad hoc servientibus instrumentis dudum pro
visi essent.

Hoc autem silentio praeire nequit, quod Teuth: Ord: legatus
crimen exinde Facere velle, quod de alijs tanquam religionis rebus in Cor,
pore Evangelio agatur, huius tantum memor, quod universi Evangelii
status huius in contrarium nimirum primo Zeta Septem: 1712 in imperialium
principum Consilio per votum Commune adepti sunt, hoc significat funda-
mentum veritatis evertere, et pugionem gutturi applicare, si autem ipsi
suum postulatum concedat, et si tam procul cum Evangelio deveniat, ut
ut tantum de religionis rebus inter se deliberare possent, tunc primo deberet
nobis supremi Teuth: Ord: Dns persuadere, huius pro nulla religionis re agenda
esse. Quil etiam si dicendo sufficit, et placeat, suam rem cum religionis negotio
in corpore, ubi eidem loqui sedet, nec minimam Connectionem vel dependentiam nec
etiam indirecte habere. Status Evangelium regione, et populis privare
velle, non est negotium religionis, et si proximo Vcalegon ardet, nullus se movere
audeat, Huius nova nova paradoxa essent apud Ciceronem non reperibilia.
Nugari autem vult Dns Teuth: Ord: legatus, dum ait, quod per religionis et
Monasterij pacis Contractum negotium pacis satis regulatum, et eidem abunde
prospectum sit. Non licet asserere, religionis status in imperio sufficienter stabili-
tum esse, vel ideo quia bene novit per quos Contraventiones in Ecclesiasticis ab
illo tempore hoc fundamentum conquassatum est, afflictam clausulam artli qst
pacis Eisswienensis omittendo, vel quia credit Evangelios non posse oblivisci,
quasi regulare, et regulatum observare, et exsequi unum idemque esse, et quasi
Evangelii nondum experti essent, et quasi Teuth: Ord: legatus assurgere, et eidem
arroganter imperare deberet. Cum itaque taliter visum erat, quod Evangelii
status de nulla alia re prae-ter Calcechismum inter se traheret, sibi unum
membrum post aliud decerpi sinant, et hoc non pro causa sua reputent, vel
nihil de hoc prospiciant, sed sub chartaceo plus quam perforato pa-
riete securi dormiant, uno verbo sibi media conservationis propria pra-
scindi sinant, imò proprias manus huic operi aptent, deberent Dns Teuth:
Ordinis legatus grates rependi, quod aliquando se sincere expectorare
voluerit. Evangelii tantummodo considerent, an non illis in Capibulationis
negotio fatalis ictus impingetur, si eo devenire permittat, ut omnes futuri
Caesares usque ad finem mundi plane iurejurando obligarent, ^{ad} unam ea prae-
puiis columnis huius corporis prima idonea occasione pervertendam, ut

per harum ruinam totum aedificium corruere deberet, non debet asstimari hoc deo sint laudes non timendum esse. Tempora mutantur, occasiones obtingere possent, multa fiebant, quae incredibilia habebantur, iuramentum Caesaris praesto esset, ius Catholicis per capitulationem adjudicatum esset, ubi vis et ius conveniunt effectus non deest, Subditi facile seduerentur, crederent enim se per Sanctionem imperij et ipsos per Evangelios status alij Domino destinatos esse, et ita dicendo essent asseruati, et in eventum jam preparati.

Hoc data gravi occasione, malas consequentias habere posses, absque hoc non deessent praetextus, et vere singularis fatalitas esse deberet, suo proprio adversario quasi diuturne consuetudine ense contra seipsum in manus porrigere velle, Considerandum esset, quam periculosè aliuinde res Evangelio in regno subsistat, et an non eò tendendum sit, qualiter se conservare, et in omni necessitate succurrere, quam aeterni sua in eventum deferre, et per hoc se ipsum denudare velle. Depetit igitur sollicitationem, quam primo quarta Maij huius anni in hoc inulso corpore fecit, nimirum quod status Evangelii cum sua Regia Maj: eò se prius obligens, quod, quando materia perpetuitatis capitulationis praesentabitur, illi unanimiter eò tendant, et consistere vellent, ut verba de ordine Teuthonio ostenduntur, et decimus articulus secundum ultimam Caesarum Capitulationem instituat.

In quo etiam eò magis perseverare deberet, quatenus ex scripto Teuthonij ordinis legati videt, et alias intelligit, omnia temperamenta vel amicabiles Conventiones, in antea praestitum abjectas esse.

Inter cetera, et donec prospera ad formalem conclusionem veniant, amplius sua Regia Maj: illud, quod 20 Julij huius de re tractatum fuit, quod in, decessa non addat, ut relatione, et correlatione per magis majora procedat: praecipue dum jam ab omnibus S. S. Evangelio Constabilibus propterea favorabiles declarationes erga illos fiebant, et hunc temporis absentes instructiones huiusmodi auerterunt. Si viderim unum vel aliud in hac sua pro Confidentia huius facta Consignatione, et respectu sollicitatione declaratione indigeat, paratus est, prout sibi interpretationem eiusdem per expressum reservat, et sperat, fore, ut illud, quod huius in Secretiori Consilio Statum Evangeliorum protulit, non aliter, quam intendit, intelligat, extra sermos non extendat, et ad alios usus trahat, vltiora reservando.

Hoc scriptum etsi sine dato, emanavit tam Anno Salutis

M. DCXIV
in mense Julio

Copia Literarum Magnifici Domini —
 Hofman Residentis Plenipotentij —
 Aula Berolinens ad felicissimum Epi-
 scopum Fracoviensem datarum 23 Febr:
 1731mo

Celsissime Princeps
 Excellentissime Domine Episcopo

Relatum mihi est a Dome-
 stico Celsitudinis Vestrae ex-
 Concluso Hesterni Consilij fel-
 icissimam Vram Presidem sum-
 missionis iterum confirmatum
 esse, qui mecum Conferentias
 instituere ac de remedijs grava-
 minum et desideriorum utriusque
 obvenientium tractare deberet,
 quare Hora 4ta Pomerdiana
 paratum esse oporteret, ut voca-
 tus comparere possim.

Dum gratulandum
 mihi censeo de tali et de tanto
 viro, cujus sub prudenti Mo-
 deramine differentia speran-
 da sunt facillima compositio-
 nis, in memoriam revocare
 tenetur Celsitudinis Vrae ultimas

Conferentias, ob scrupulos -
quosdam et preliminaria -
quosdam indeiura meum ini-
tium capere non potuisse -

Scrupuli hi durant -
adhuc et de ijs nihil definitum
quemadmodum mihi explicare
eam proposueram explicare.
Celsitudini Vrae cum Nuper
facultas esset obsequii Mea
Illi humiliter offerendi.

Reuerat Celsitudo Vra
accipere a Me istam declara-
tionem ob incertitudinem, nunc
in Munere Vro Praesidii con-
firmaretur, de qua re cum cer-
tiores nunc facti sumus eam-
dem Declarationem Literis huius
adjectam in manus Celsitudi-
nis Vrae per Secretarium Me-
um consignandam, in vim pu-
blii Documenti transmittere
cenovi, insinuando et Instructio-
ne et Mandato Serenissimi Pro-
rursus Regis Domini Mei Ple-
mentissimi Me solennes Con-
ferentias adire non posse, ante-
quam de tribus Punctis pra-
liminaribus s. reliqua enim
Puncta disquisitioni conferenti-
arum subesse reor. resolutio et
certitudo mihi data sit.

Si inter

Si inter Illustrissimos Domnos
Commissarios hac de re conve-
niri non poterit, ne ceremoniarum
circumstantia prejudici-
um et moram afferant rebus Prin-
cipalibus, et solidioribus offeren-
dum hisce visum est, Me respon-
sionem ad singula gravamina
et desideria Inelytae Reipubli-
cae, post binos dies Celsitudini V^{re}
supra memorata Inelytae Rei-
publicae gravamina, illa itidem
dignetur accipere a Me et Re-
sponsionem procurare ad ea-
que Nomine Serenissimi Prin-
cipalis Mei porrigenda consue-
ro

Super quibus omnibus
resolutionem Illustri Consen-
sus expecto, qui Summo Vene-
rationis Cultu spermaneo.

Celsitudinis V^{re}

Humillimus Servus

C. G. Hoffman

Serennae Borussiae Regis
Residens Plenipotentia-
rius apud Regem et Rem-
publicam Poloniam

Varsoviae d. 23 Febr. 1791

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, likely from a 17th or 18th-century manuscript. The text is arranged in approximately 25 horizontal lines across the left half of the page.]

[Faint, illegible handwritten text in a cursive script, continuing from the left side. The text is arranged in approximately 25 horizontal lines across the right half of the page.]

Declaratio facta Illustrissimis Commissariis Republicae Polonae

Postquam superrime Confe-
rentiæ Illustrissimorum In-
clite Republicae Polonae
Commissariorum cum Pleni-
potentiaris, Serenissimi Boru-
siae Regis, partim ob defe-
ctum temporis, partim ob
preliminaria quoddam inde-
cisa ac indeterminata. Primo
ad reassumptionem circa ad-
ventum Reverendissimi Polo-
niae Regis, deinde ad Regni-
comitia generalia ultimo De-
cembris loco adq. 20 Februarij
1791 uti ex fama publica com-
pertum est Limitatae sunt eo
libentius haec approbata est
dilatis, quo facilior et commo-
dior fieri potuerit Controversi-
arum cunctarum Complana-
tio

Supponendo igitur
quod temporis satis super-
fecerit Illius Republicae
Polonae Commissariis ad com-
parandum mandatum Authen-
ticum

sive Plenipotentiarii -
authoritate Regia et Rei-
publice non adeo pro legi-
timatione quam pro recte
et rite fundanda Commissio-
ne scriptam et corroboratam;
Item quod nulla difficultas
movenda sit circa receptio-
nem Plenipotentiarii Se-
renissimi Borussiae Regis =
assignando, nempe Eadem se-
cum proximum à Præsede
Conferentiarum Primam se-
dem occupante, denique quod ex
æqualitate iusta observanda
sit, circa alternativam in dis-
cutiendis examinandis ac-
determinandis Punctis et
gravaminibus utrinque ob-
venientibus, sequentia desi-
deria, Serenissimi Borussiae
Regis ad maturius maturius
rem disquisitionem et satis
satisfactoriam decisionem præde-
terminatiter exponuntur. H.
Iustissimis Rplia Polonorum
missariis

Anno Ut præcipis omnibus et prius
quam de ulla alia tractari pos-
set Materia, R^a Serenissimi Bo-
russiae Regis dignitas ab uni-
versa Rplia eo modo agno-
scatur quod a Summis in
Europa

Europa Principibus nemine
excepto hucusq[ue] factum est. Sa-
vis tamen Republica Funbus
vigore Patrum sibi reserva-
tis; cumq[ue] in finem prestan-
dis, a Serenissimo Borussiae
Rege Yseuratiozibus et rever-
sabilibus expedendis.

(2°) Ut Serenus Rex et Inlyta
Respublica Polonia Serenissi-
mo Borussiae Regi et sua Re-
sidentis Marchionis Brande-
burgici; et Alberti Friderici Uxo-
ri, Principisse surlandia na-
ta, nec minus Vidua olim Du-
cis surlandiae nata Principis-
se Brandenburgica, nunc Du-
cissa Vidua Calo-Meinun-
gensis in Preensionibus quas
singuli quamvis ex diversis
Capitulis et fundamentis suo
tempore deducendis ad Ducem
et Ducatum surlandiae for-
mant sine ulteriori mora Ju-
sticiam administrant, quia
quod in praesidium harum
preensionum quarum Justi-
tia Publicis Typis Universo-
Orbis exposita plenq[ue] deducta
et legitime probata exstat a
Iudicis sive Polonicis sive sur-
landicis factum fuerit, ut peni-
tus

annihilatur, imprimis vero
Acta Commissionis Poloni-
cae de Anno 1727 quae ad hunc
passum, absq[ue] ulla restrictione
x annullantur, ac Partes Lesae
in integrum restituantur.

Quod si vero dubium aliquod
in uno alterove Puncto super-
sit, ut placeat Regi Serenissi-
mo Regi et Republicae Polonae
convenire cum Clerico Borussiae.
sic Regis de commissione ab
utraq[ue] parte instituenda a
x qua vigore Pactorum Synoda-
torum Capita Litigiosa expla-
nari et dissipicari possint.

3^a Ut praerogativebus Regiae
Majestatis Borussiae in Bo-
na olim Radziwilianska nunc
Neoburgica auctoritate Rei-
publicae Polonae satisfiat.

4^a Ut delectus vel Conductio =
Militem in Regno Poloniae
Magni Ducatus Lithvaniae
et Provinciae Republicae an-
nexis vel subiectis, ut Pactum
Breslaviensium Artic. XV°
in posterum libera concedatur.

5^a Nec transclusus Valis Falden-
sis per Territorium Elbingen-
se, ydem Partes non solum sed

et alios

et alijs de quibus Poloniam
inter et Borussia convenit,
et quae in hodiernum subsistunt
fundatus et stabilis amplius
impediatur.

6to Item ut finium Republicae
Polonicae, cum Borussia, Neo-
Marchia, et Pomerania, Commu-
nium regundorum causa com-
munis quoque Commissio quam
primum instituat. *ut.*

7° Nova in Polonia et Lithuania
erecta Thelonea et veterum Con-
tra Pacta introductum augmen-
tum peritus cessent, ad mini-
mum Subditi Serenae Borussiae
Regis ydem non aggravent.
ut.

8° Decretum ab Oeconomo Ma-
riaburgensi occasione agge-
ris Szwaecensis, non ita pri-
dem latum utpote Sereno Re-
gi Borussiae maxime Damno-
sum, nullum declaretur.

Nec minus.

9° Prompte aggeres in Vistula
ad Voltzarn et Nogat reparen-
tur ne Provinciae Ditionis Bo-
russiae imprimis Hipotecca Et-
lingensis amplius periculentur.

10mo Ut Subditi Serenae Borussiae Re-
gis in Poloniam transfugas —

facta requisitione sine mo-
ra retradantur. — et —

II. Pro via restitutione Damni el-
lati ad rigorem Iustitiae pu-
niantur, qui hucusq; in fin-
bus Borussiae, Pommeraniae,
et Neo-Marchiae crebris inur-
sionibus caedibus et rapinis.
Subditos Serenae Regis Boru-
siae iniestarent, pro futuro au-
tem caveatur ne ausus et cona-
tus istiusmodi temerarij in Prae-
judicium et detrimentum vici-
nis fiant et tolerentur.

12° Deniq; ut praetensionibus
Comitum a Dohna Pace Oli-
vensi Artic. XL fundatis —
post longam expectationem,
et tanti temporis moram tan-
dem aliquando ex Pace bene
meritorum satisfiat —

Salva addendi facultate.

69

C

Complément parusby do H^o m^o Pana Rezydenta
Brandeburskiego Q 23 Februanij 1731 w Warsza-
wie uctyniony przez Sekretarza

Celsissimus Dnus Episcopus
Praeoviensis, tum Excellentis-
simus Dnus Palatinus Rus-
siae, atque Illustrissimi Depu-
tati ad Conferentias cum Ma-
gnifica Dnaone Vra destina-
ti praemissis Officijs Amica-
ritatis petunt, quatenus
ante omnia Responsiones di-
rectas scilicet hegonicas atq; Obis
factivas, iuxta Ultimata de
clarationem in superius
Conferentijs sibi conuignatam
communicare ex parte Au-
lae suae distinctim in scripto
velis, ut perfectis et rite tru-
tinatis ipsarum responsionib;
possint Ipsam Dnaonem
Vram de loco et tempore con-
tinuanda Ulterioris Conferen-
tia certificare

D
Responsum a M. Dno Residente
Magnificus Dnus Residentis
desert respectuosa Officia sua
celsissimo Dno Episcopo Prae-
oviensi, Excellentissimo Domi-
no Palatino Russiae alijsq;

Illustrissimo Deputati-
Referendo se se ad ea quae
immediate Principis, nempe
si super Punctis Prelimina-
ribus conveniri populi inter Il-
lustrissimo Commissarios. Quod
se obliget in scripto dare et
sponsum super Punctis et
gravaminibus ante Annuum
a Celsissimo Episcopo sibi
privatim traditis, quando
ista parata fient, Cras scili-
cet sive die Dominico sub
spe quod a Officio Dno Re-
sidente itidem accipere digne-
tur Celsissimus Princeps Gra-
vamina et desideria

Ch

40

E

Ad Gravamina ab Illustrissimis Dominis,
a Serenissimo Rege et inclita Republica Po-
lonia ad hunc Congressum Deputatis mihi Infa-
scripto nuper Communicata, sequentiam hinc
respondere Iussus sum

Territorium Elbingense Allo-
treatum de quo Inclita Polonia
Respublica maxime sollicita vi-
detur non adeo cordi esse Serenis-
simo Borussiae Regi Dno Meo
Clementissimo, ut inde Amicitiam
vicinae sibi Poloniae / prout forsan
quam Plurimi Reipublicae Civis
promatura et sinistra impres-
sione sibi periculis habent / ne-
gligendam cerneret. Antequam
alitem ad Formales descendere
Tractatus datum esset prelimi-
nariter et necessario Regiam di-
gnitatem ab universa Republica
Solenniter agnosui. Insuper deter-
minati debuisse per quem, et qui-
bus modis questiones et dubia
circa liquidationem obvenientes
decidi et resolvi possint. Non equi-
dem fugere Serenissimum Boru-
siae Regem, quid Tractatus retra-
dita Elbinga occasione retraditio
eventualis Territorij in se contine-
at in eoque mentionem nullam de
liquidatione esse factam eo autem
tempore de ijs disponere quae prae-
teriri non poterunt, nec facultatem
nec mentem fuisse. Interim de

illis

illis quæ ex post facto se se cave-
runt, Serenissimum Borussia
Regem nullas nisi in confinitate -
Summa æquitatis et rigorosissi-
ma Iustitiæ ex Lege et Jure Totius
Universi prætensionem formatum
Quibus generaliter præmissis ad
Capita Specialia desideriorum
et Gravaminum Inclita Repu-
blica Polona accedendo tam ina-
prio est, Illustrissimo ac Reveren-
dissimo Dño Episcopo Culmensi
nullam plane Jurisdictionem si-
ve Jus Diæcesanum in Pomerania
quæ Sacra Regia Mttis Domini
Mei Clementissimi Imperio pa-
rere gestit. sive in alia Borussia
Orientalis Provincia competere
ut res disceptatione non egeat.
Quemadmodum enim Pomerania
hæc nunquam ad Episcopatum
Culmensem pertinuit, sed peculi-
ares olim Episcopos habuit. Ita
Electori Joanni Sigismundo
Anno 1561 Universam Boruf-
siam Orientalem cum omni-
bus Foris ac Feudis Spiritualibus
et Secularibus ut expressa
sunt verba Diplomatis in Feu-
dum Concessam esse constat Pa-
cta autem Velavien^d postea, &
Ra Mttis Avo Friderico Vilhel-
mo Gloriosissima Memoria su-
premiæ Dominium et Sum-
mam atq; absolutam potesta-
tem

tem asseruisse, quæ nullam ter-
re Jurisdictionem Episcopi sal-
mensis admittunt, cum illa quæ
in his partibus speciatim de Epi-
scopi Varmiensis Jurisdictione
spirituali in Parochum Regio-
montana Ecclesie disposita le-
guntur, ad Episcopum salmen-
tem vel alias Ecclesias trahi nequeant
sed potius omnem ~~propriam~~ aliam
Jurisdictionem excludant. Quod
Templum vero Lynovense con-
cernit, illud ad Evangelicæ reli-
giosæ pertinere et his a prædy-
colum Possessoribus, qui tunc tem-
poris Romano catholice Reli-
gioni addicti fuerunt contra ex-
pressum primordialis Privilegii
tenorem, absq[ue] prædicti Domini
Territorialis et inique ademptum
postea autem a Sa. R. M. & Pro-
rursus optimo Jure restitutionem
esse in peculiam deductione Al-
tissimi ac Excellentissimi
Supremo Regni Cancellario, an-
te aliquot annos exhibita va-
lidissimis Argumentis proba-
tum est, ad quam itaq[ue] mihi li-
ceat brevitate studio me refer-
re.

Vigore Tractatus retradito Elben-
go Sa. R. M. & Dno meo plenam
integrum Territorium civitatis
Elbingensis possidendi Jus compe-
tit Propugnaculum autem

Bolwerh

Golwerh - Schantz appellatum a Suecis olim Belli tempore extructum, non ad firmitatem a qua uno Millian distat ejusq. Fortalitium cui nihil prodest sed ad Territorium pertinet, in quo situm est undiq. circumdatumq. locis, a quibus Sacra Regia Majestati Borussiae census pendendi sunt, tum aquatici tum Terrestres. Quare eam statim post predictum Tractatum una cum Territorio Ipsius Domino Parenti Beatissima Memoria tradi merito debuisse. In quo autem cum Tractatui huic satisfactum tum temporis non fuerit Rex serenissimus Dñs meus sibi. montissimus, illud deinde a Suecis mox a Russis et Polonis Populum a Milite tandem Polono sponte derelictum optimo maximo Jure occupavit, nunc vero licet non magni sit momenti et in eo quatuor tantum vel quinque Milites Presidarii teneantur, in aliorum manus tanto minus concedere potest quanto majus prejudicium hoc Ipsius Ann. possessionis afferet.

Cum Domo Vigiliarum in Suburbio Elbingensi ita comparatum est ut Militum in Territorio solvencorum Profectus Domus suam in certa quadam

Domo

Domo Suburbij habeat, in pro-
 xime vicina autem paucos su-
 stodes signorum Militarium te-
 neat, Ambo Domus ad priva-
 tos pertinent, quibus Locarium
 prout Ipse Jueda Terrestris Elbin-
 gensis Membrum Magistratus
 haftenus ex Proventibus Terri-
 torij, Ipsi cum in finem a Regio
 Praefecto Territorij assignatis sin-
 gulis mensibus solvere consuevit.
 Et in harum continua Possessio-
 ne ab eo jam tempore cum Regi-
 us Miles Territorium occupavit
 memoratus Praefectus semper
 fuit, nemine antea unquam con-
 tradicente sive Sveci sive Russi
 sive Poloni sive Saxones Elbin-
 gam possiderint, Anno Ipse Ma-
 gistratus eas quoties opus fuit
 reparari curavit, Ita ut via com-
 para prehendi queat, quare popu-
 lot annorum Decursum de eo
 Elbingenses conquiescere cep-
 erint cum tamen inde nihil peri-
 culi immineat Civitati nec ul-
 li vel minimum afferatur detri-
 mentum.

Ad reliqua Pravaamina Elbin-
 gensium jam saepius responsu-
 est illa nullo niti fundamento
 Sacerd Regio Majetti Bonifacio
 Domino meo Clementissimo nun-
 quam in mentem venit. *Commer*

Us

commercium inter Orientalem
et occidentalem Borussiae
impedire. Quod autem sal tam
marinum in civitatem Elbingen-
sem per aquam invehit hactenus
prohibuit, quod ex alia tamen
parte plaustis invehitur, sibi
Ipsi adscribere debet Magistra-
tus Elbingensis *R. A. M. H. S. C.*
his *Hallen* transvectionem
contra Jus Pontium et tenorem
Pactorum inter Regna Polonia
et Borussia intercedentium de-
negare pertinaciter pergens a
quo cum destiterit, via uti navi-
li qua Ipsi merito est interclusa.

Omnes Territorij Proventus qui
olim ad Inlytam Republi-
cam Polonia vel civitatem El-
bingensem pertinuerunt, dispo-
re Tractatus retradito Elbin-
go *R. A. M. H. S. C.* Borussia deben-
tur.

Quam obrem Magistratui per-
mittere non potest ut a solo
nis quos crebra inundationes
jam satis enervarunt Novam
capitationem vel aliam contribu-
tionem ad stipendium Polo-
nico Exercitui solvendum exi-
gat, qua si ab Ipsiis poscenda
esset ad Sacram Regiam Altem
Borussia potius pertineret,
propriam Militem in Territo-
rio ad ejus Protectionem et -

Conservationem

conservationem alentem.

Ad Gravamina Illustissimi
et Reverendissimi Dñi Episcopi Var-
mien quod spectat; Palam
ceteris gravipere videtur violenta
hominum abductio eorumque
ad servitia Militaria coactio
Cum autem haec Querele, fere
omnes quis sint nature ut vel
fundamento penitus careant vel
alio et falso depingantur solo
se per paucis exceptis ubi invi-
to, iniurio, imo prohibente Sermo,
Bonysia Regi Dño meo clemen-
tissimo ab avaro Milite pecca-
tum sit, circumstantiis horum
gravaminum Iussu Dñi mei
Clementissimi examini subij-
ciuntur, exindeque pro equitate
et Iustitia mediela expectanda
est, atque huius etiam facile conijci-
endum Summa officii injuria Ce-
renissimum Bonysia Regem
si credatur, violentias vel Iussu
suo vel conniventia approbati
uti suo tempore claruis demon-
strabitur, optandum interim
esset ardentissimis votis ut a
contigua Polonia, solidior Ami-
citia et melior vicina Cultus
exerceretur, innumeri gemitus
cessarent quibus Subditi Bonysia
Brandenburgici cades, rapinas,
violentias inauditas, et exorbi-

tantiores

tantiores Insolentias a Polonis
sibi illatas deflere coguntur. De
quibus etiam Serenissimus Borussiae
Rex reservanda hisce quam Co-
tenenter sibi reservat.

Quo ad piscaturam negari qui-
dem nequid cum Illmo atq;
Rmdmo Dno Episcopo War-
miensi, et Vble Capitulo sa-
pius efflagitarent, ut genus re-
tium Keutel vulgo Victarum,
prohiberentur. quod perniciosum
admodum esset atq; Captura
Piscium per Magnum afferret
damnum, Sacra Regia Ma-
iestatis ad Regimen Regni Ru-
ssiae constitutos Statutos ad Ill-
mos ipsorum tandem deside-
rio ante paucos Annos annuisse
ac Idius modi retium usum
Regis interdixisse piscatoribus.
Postquam autem deinde retia
haec non adeo nociva inventa
sunt et eorum prohibitio pro-
missam utilitatem non pro-
stitit neq; multitudinem pi-
scium adauget. Rex Ser-
enissimus Dominus Meus
Clementissimus varijs Com-
motus rationibus et pro-
cipue favore Pauperum qui
Magnos Pises emergere neque-
unt aliquibus Piscato-
ribus Praefectura Dalgensis

illa

Illa certis tamen rescriptio-
 bus denuo concedenda esse exi-
 stimavit. De quo Illm^{us} ac Re-
 verendissimus Dn^{us} Episcopus
 atq^{ue} Vble Capitulum Varmien-
 sense conque non nequeunt. cum illud
 Piscandi genus iam in Pactis de
 Anno 1466 inter Dn^{um} Asi-
 mirum Regem Polonia et Do-
 minum de Erlichhausen Ma-
 gistrum Ordinis necnon in Con-
 ventione inter Dn^{um} Frederi-
 cum Ducem Saxo^e et Magis-
 trum Ordinis ac Dn^{um} Lucam
 Episcopum Varmiensem ep^{us} q^{ue}
 Capitulum Anno 1503 in^{ta},
 fundatum Ordinis expressis
 verbis reservatum sit, Piscato-
 res quoq^{ue} Regij in^{ta} continua ep^{us}
 Possessione usq^{ue} ad supra memo-
 ratam et libera voluntate A^o
 1722 factam perhibitionem
 semper fecerint.

Quod autem Regijs Piscatori-
 bus in aquis Proprijs Illm^{is}
 et Reverendissimi Domini
 Episcopi ac Vble Capituli pi-
 scari liceat id documenta evin-
 cent, specificationi Gravami-
 num Episcopatum adjuncta
 in conventionem enim inter Do-
 minum Fredericum Ducem

Cadome

241
Saxonis Ordinis Magistru
et Dnum Episcopum hucam
epusq Capitulum non solum
Captura Sturionum in aquis
communibus soli ordini tri
buita est reservata, et simul
piscatione Kilytelaria sed in
illa disertis etiam Verbis dypo
situm legitur, quod tam Ordi
nis quam Episcopi et Capituli
Subditis tum in communibus
tum in aquis Episcopo et capi
tulo proprijs, omni modo et ab
sqz omni Impedimento uti an
tea, ita et in posterum pesca
tura permitti nec ejus intui
tu ullo unquam tempore vel
minimum innovari deberet.
Id quod etiam jam toties se
rant diversis Commissionibz
Illustrissimi ac Rndissimi Dni
Deputatis uberius demonstra
tum est. Nihilominus ta
men Sacra Regia Majestas
Pruссия quavis semper oc
casione erga Illustrissimum
ac Rndissimum Dominum
Episcopum voluntatem et
studium ostendere cupiens,
Epis jam Die 18 Junij per Re
gimen Proussium significa
ri curavit prassuram se esse
ut Commissionem utriusqz denomi
nandi

nandi rem denuo examina-
 rent atq; secundum Jus et Ju-
 stitiam componerent predictum
 vero Regimen nullam
 ad eas Literas hactenus acce-
 pit responsionem. Dubium
 non est quin Ipsi Almi Dni
 Deputati admirentur Brans-
 bergenses Teloneum Tellani-
 ense nunc impugnare aude-
 re incipit tamen Possessio
 per Jm Rm Altem Borussiae
 ejusq; Antecessores jam ultra
 tria secula fuisse neminem
 latet in Borussiae rerum
 Historia Aetiq; Publicis Medio-
 criter versatam. Frustra Al-
 cum in finem ad Privilegium
 Incorporationis provocant
 in quo quid Rex Maximilianus
 Anno 1454 Borussiae Ciden-
 talibus, qui tunc temporis a
 Cruegens ad Iprum defecerant
 ad demulcendos eorum
 animos plenariam Exemptio-
 nem ab omni Teloneo sive
 antiquo sive novo promissis
 qua tamen Illos nec quid
 in Ipsa Borussia Occidenta-
 li hodierno tempore gaudere
 satis Manifestum est Sed
 quid Hoc ad Borussiae Ori-
 ginentalem

Orientalem? quod in Anti-
 qua Fide et obsequio erga Pri-
 stinos suos Dnos permansit
 quos tali Privilegio nullatenus
 obligari potuisse, quilibet fa-
 cili negotio iudicabit cum Ni-
 mini extra Territorium lice-
 at Ius dicere vel Privilegia con-
 cedere. Tantum autem abest
 ut Pacta de Anno 1466 inter
 Regem Casimirum et Magi-
 strum Ludovicum de Erlich-
 hausen ac de Annis 1525 et
 1529 inter Regem Sigismun-
 dum I^m et Marchionem Alber-
 tum quidquam contineant.
 Quod si P^{re} M^{ag}ti Borussia
 intente Portory Pillariensis
 contrarium sit ut Lujus an-
 tiquitatem potius Sustitutam
 et aequitatem evidentissime
 demonstrent. Theloneum
 casion quod in Portu Pilla-
 riensi solvitur qui in Lu-
 cum priori Portus prope
 Castrum Lauchstede per
 immunitatem Terre Marisq^{ue}
 motum Sabulo obstructa no-
 vo Naturae Beneficio sue-
 apit. Iam in predictis Pa-
 ctis de Anno 1466 antiquum
 Theloneum vocatum et eo
 quoq^{ue} tempore cum Ipso pro
fundo

profundo et piscatura Otus-
 rionum a Rege Polonia, Ma-
 gistro Ordinis expressis Ver-
 bis relictum legitur. Quod subre-
 quentia etiam Pacta de Anno
 1525 et 1529 confirmavunt.
 Equidem non video qua ratio-
 ne Pacta Induciar^{um} Anno -
 1635 & 20 Idis Styli Novi
 inter Regna Polonia et Suecia
 Stamosoffi iniyta contra Sa-
 cram Regiam Majestatem Po-
 russia allegari Commode poss-
 sint, attamen in ijs nihil etiam
 invenio quod Braunsbergen-
 sium intentioni faveat sed
 potius inter pacis Conditiones
 etiam fuisse animadverto, -
 Pellariam una cum Portu et
 Theluno Electori Brandenburgio
 immediate restitui debere
 eodem Jure quod ante Illud
 Bellum habuerat possiden-
 dam. Non majoris auxilium
 Braunsbergensibus prestant
 Tractatus Rodneri in quibus
 Veitigal Pellariense expresse
 denovo est confirmatum allega-
 ta autem ex ijs verba quod
 Ellingensium faciunt men-
 tionem ad Braunsburgenses
 nullo modo pertinent. Et -
 quod Pacta Land^{is} Vellarriensia

Sacra Regia Majestate nul-
latenus adversantur sed omni
modo patrocinantur in omnium
oculis statim incurrit.

Quod ad Gravamen spectat
quod dictum sit Theloneum
testantur Braunsburgenses
nunquam tam modicum ve-
ctigal soluisse, quam unde
his Mercorum se invenisse
simulant. Eligua autem Al-
ta quae circa revisionem fa-
cta est mutatio proprie, non
ut Auctio consideranda est.
sed in eo praecipue consistit
quod Loco Solidorum Impe-
rialium in Specie ut ajunt
currentis Moneta unus In-
productus et taxa statuta
sit magis proportionata
secundum quam pro qui-
busdam Mercibus minus
tam solvitur quam antea
pendi solitum fuit. Quare
haec de re Braunsburgenses
tanto iniquius queruntur
cum Ipsos mutationibus
se oporteat submittere qua-
si circa Theloneum sin-
gulis quasi Annis pro Li-
bitu Magistratus fiunt,
cum quo tamen unam can-
dem agnoscunt Jurisdictionem

nom.

nem. ad Pravam exactionem
Thelonei Fluvialis Strofm grhd.

* Dicti concernens multa
hic regere super vacancum vi-
detur cum in declaratione Ru-
ris certi et indubitati Regis
Majestatis Borussiae abolito
nem Theloneorum Poloniae
et Borussia occidentali novi-
ter introductorum vel aucto-
rum postulandi Anno 1718
typis exscripta satis lucu-
lenter probaturum. Sed Thelo-
neum hoc in Pactis omnino
esse fundatum nec novum ul-
la posse ratione nominari -
Illud tamen silentio prateri-
re nequeo, Braunbergenses
contra rei veritatem asseruisse
ac si Theloneum illud indistin-
cte de omnibus Mercibus imo
mixta beneplacitum solvere
tenderentur

In eo enim duntaxat casu
hoc Theloneum ab ipsis exigi-
tur quando istiusmodi Merces
vel Braunspurga vel ex alijs
Civitatibus indehant quae re-
gulariter Dantisco per Mare
vel Flabum mitti solent Regi
omnium. Quodsi autem res
inferunt quae proprium Co-
rum solum producit Exempli
gratia Vinum et Frumentum

in quibus maximum illor-
cum Regiomontanus committit
commercium vel si tales Mer-
ces quae antea per Mare Inve-
dunt et pro quibus Vectigal et
vinum jam solutum fuit ut po-
te Aromata, Vinum, Ferrum, fa-
leas etc. Regiomonto Praes
burgam exportant ad nullum
plane Thebneum solvendum
adstringuntur sed ab eo peni-
tus sunt immunes.

Quod de Inspectione in Doctri-
nam mores et vitam Parochi-
Regiomontani et Jurisdictione
spirituali in eum exceptis tamen
causis in Jure Canonico expressis
Domino Episcopo Varmieniensi com-
petenter pota disponunt Reli-
giosissime semper a Sacra Regia
Majestate Prorsus observata,
Ne non Parochi cui in presenti
nova etiam Habitatio Regis cum
ptibus exstruitur, et Ecclesia om-
nia quae ipsi vigore Pastorum de-
bentur praestita accurati sunt
et soluta.

Quando autem Illustissimus et
Reverendissimus Dominus Episcopus Var-
mien' propter eas quae in memo-
rato Instrumento ipsi non tan-
quam Ordinarius sed viciniori
Episcopo quae expressa sunt ver-
ba solius Ecclesiae Regiomonta-
nae respectu concessa est aliam
quoque Jurisdictionem

in Borussia

Eccliesiarum Filialium solus dicere velis ne unicum de hac Materia Exemplum proferens nec proferendi causam habens omnes Ecclesie Filiales in pristino statu adhuc in Hodiernum diem existentes, ob quam causam Clementissimus Rex Borussiae optimo Jure commotus translocationem hujus Magni litigantis et motus excitantis instantissime urget ne ab uno Homine privato in Republica inutiles Turba excitentur.

Quod ad postulatum tandem attinet ut omnes res in eum statum restituantur in quo sub Imperio Sacrae Regiae Majestatis Domini Parentis Beatissima memoria fuerunt. Serenissimus Rex, et Indulta Respublica Polonia, contra Pacta Velavienisia a jure Sacrae Regiae Majestati Borussiae Leges quasi praescribere cupientes quomodo et ubi Subditam Prussiae regere debeant quam Vigore praedictorum Pactorum Jure Supremi Domini sui in summa atq. absoluta potestate

possidet et ex qua nulla ad
Sacram Regiam Majestatem
et Inclytam Rempublicam Po-
lonia deferri possunt nec un-
quam delata sunt quarela

E contrario autem Sacra Regia Majestas Boru-
sia expetis ut suis jam saepius Cerenissimo Re-
gi et inclyta Republica Polonia expositis deside-
rijs locus tandem reliquatur et in specie

1mo

Ne Ipsi Transvectio Salis
Halensis per Elbingam et
locum Drausen contra Jus
gentium et Pacta amplius
venegetur.

2do

Ut Thelonea in Polonia vel
 Borussia Occidentali cum sum-
mo Sacra Regia Majestatis
Subditorum detrimento vel
noviter introducta, vel adau-
cta, tandem aboleatur.

3tio

Ut Prava minibus Mercato-
rum Regni Borussia com-
mercium concernentibus sa-
tisfiat.

Exposita illa jam sunt Anno
1719 in peculiari Scripto
Typis evulgato; Sed tantum
abest, ut ipsa medella sit alla

ta

allata ut ea potius per ipsa
 constitutionem Prodeniensem
 insigniter sint adaucta, per
 quam Anno 1726 obligatio-
 nes, sambia sive assignatio-
 nes Polonorum et Lithvano-
 rum alijs Polonia et Magni
 Ducatus Lithuania Incolis
 cujuscunque sint status et con-
 ditionis a vicinis Gentibus ce-
 di vetitum est.

Notum enim est quod Mer-
 catores Borussia Brigen-
 tis, Polonis et Lithvanis nisi
 omne cum ipsis rumpere ve-
 lint commercium ingentes
 saepe Summas credere tenean-
 tur eas vero ancorosis debito-
 ribus qui post amissam om-
 nem fidem Borussiam tan-
 dem penitus evitare solent in
 Polonia et Lithuania per viam
 Juris repetitam infinitis dif-
 ficultatibus et Processuum am-
 bagibus cum maxima Tempo-
 ris et Pecuniae pectura invol-
 vantur. Quare ipsi in casibus
 hoc uti medio conreverunt
 ut obligationes et assignatio-
 nes quas in manibus habue-
 runt alijs Polonia et Magni
 Ducatus Lithuania Incolis
cederent.

cederent. Quod vero cum —
Ipsis per Memoratam Con-
stitutionem eis ademptum,
illud autem in insigne Com-
merciurum detrimentum ver-
gab, sacra Regia Majestas
 Borussia a Reverendissimo Rege
et Inclita Republica Polonia
petis ut eorum rationem ha-
bentes predictam Constitutio-
nem per aliam vel tollere
vel tali modo declarare velint
ne Borussia porro sit pre-
judicio. Deinde quoque Mer-
catores Borussia querunt
quando via Turis ipsi in Po-
lonia et Lithuania proceden-
dum est plures ab Ipsiis quam
ab Indigenis exigi Sportulas
et Prothocolia Judicialia Ipsiis
atque attestata de Ingressatis
Hypothecis denegari, in pri-
mis vero Commercia Lignorum
eo valde difficilia reddi quod
ab unoquoque Nobili per suos
Bona vehuntur ligna largi-
tione Transitum redimere ipsi
Tributum etiam Mostowe-
Branum. *Art. 9.* dictum
a quo Indigenae sunt immu-
nes etiam si nulli Ibidem sint
Pontesolvere cogantur
Quae omnia remedium requirunt.

Sacra Regia Majestas Prussica postulat ne sibi Subditi sub quovis frivolo pretextu ut creberrime hactenus factum est in Polonia et Lithuania debentur.

5to

Tot invasiones hactenus a vicinis Polonis et Lithuanis in Prussiam sunt factae, totque violentiae, depredationes, atque excessus enormes contra Sacra Regia Majestatis Subditos tum in Polonia tum Ipso Regno Territorio commissi, ut si singulos enarrare casus aggredere in vastum volumen scriptura haec excreceret. Crebra de his Querimoniae delatae sunt, et ad Iudices Ordinarios et ad Ipsum Serenissimum Regem inclytamque Rempublicam Poloniae verum nec ullum fere exemplum exstat quod Istiusmodi representationes vel minimum hactenus effectum habuerint. Sed immunitate potius Animos Polonos et Lithuanos ad peiora semper perpetranda laceratos esse experientia docet.

adeo ut novissime Instra-
toni Praefecturae Hegden-
burgenses et Soldavienenses
istiusmodi malefactores Co-
ram Iudicio Terrestri Mula-
viensi in Ius deducere jussi-
vim ac manum contra om-
nium Gentium Iura inferre
non dubitaverint Nobiles Polo-
ni qui Ibi dem congregati fue-
re. Quam ob rem Sacra Re-
gia Majestas Dominus Me-
us Clementissimus efflagi-
tat, ut sibi suisq; Subditis
pro istiusmodi invasionibus
violationibusq; sui Territorij
rapinis, caedibus, incendio
alijsq; excessibus permultis
iusta procuretur satisfactio
et in posterum Regni sui
Incole ab ijs praestentur
immunes et securi. —

6ta
Expetit ut controversiae defi-
nitis per utring; Constituen-
dos commissarios terminentur
et interea temporis ne Polo-
ni et Lithvani Borussiae in Pos-
sessione sua turbare pergant.

7mo
Subditos extradi qui aufugie-
runt, Pacta subent; sed nullam
habent rationem Pactorum

vicini

87 77

vicini Poloni et Lithuani qui
non solum profugos extra de
re continuo recusant sed se
piissime etiam Regi Subditos
ad aufugiendum varijs modis
invitant. Cuius cum omnibus
utensilibus & Borussia deducun
t. Et cum Iustitia contra eos
hactenus obtineri non potuerit
Serenissimus Rex et Dominus
meus Clementissimus Desiderat
ut omnes Illi profugi quorum
Ingens multitudo in Polonia
et Lithuania reperitur absq[ue]
veteriori difficultate extradan
tur et nemini in posterum tam
impune Pactis contravenire li
ceat.

8mo

Ut delinquentes qui ex Boru
sia post perpetrata delicta
aufugierunt requirentibus
Iudicij extradere Nemo se
difficilem praebeat, veluti com
muniter fieri solet.

9mo

Posui ut Promontorium Mon
taviense repararetur, cuius
Neglectio insigni hactenus dan
num multis agris in Borussia
orientali sitis, ut et Territorio
Elbingensi intulit, huiusq[ue] redi
tus valde diminuit.

10mo

Ut Capitaneatus Graudentinensis

aggeres Woltrenses repara-
re et in bono semper statu
conservare veterius non inter-
mittat damnum vero quod
ex neglecta eorum reparatio-
ne Borussia Orientalis Inco-
la passi sunt resartiatum Re-
gis sumptus restituantur quo-
ad majus a suis subditis con-
solvendum malum in illorum re-
fectiones varijs viis erogant.

III^{mo}

Sperat Sacra Regia Maje-
tas Borussia intercessionibus
suis pro Dyssidentibus in
Polonia locum relictum iri,
ut: et:

II^{mo}

Indy tam Rempublica in
Polonia ipsi titulum non am-
plius sine causa denegatu-
ram esse, quem ipsi Serenij-
simus Rex Polonia et omnes
Europa Principes tribuunt.

13ta

Venerabile Consistorium Pie-
danense ante aliquot annos
sibi praesumptis Magistratum
Leoburgensem ratione injusti
pretense violata Jurisdictionis
Ecclésiasticae propter publicatio-
nem certi Decreti Matrimoni-
um dissolventis, a facultate

Juridica

Juridica Regionem tantum lati
 in Ius vocare eumque non atten-
 tis ejus in Iure fundatis et lega-
 libus exceptionibus Fori deeli-
 natoris provocationibus ad
 Sacram Regiam Majestatem
 Pruthenicam, tanquam ad im-
 mediate suum legitimum Do-
 minum ac Iudicem competen-
 tem. Demonstrando causas
 Matrimoniales quidem vi pa-
 ctorum Illustrissimo atque excel-
 lentissimo Episcopo Vtadi-
 viensi reservatas praetensam
 vero Jurisdictionis Ecclesiasticas
 violationem per se non causam
 Matrimoniale esse, neque Iura
 permittere in propria causa se
 Iudicem constituere sed istius
 causa disjudicationem absolute
 ad Sacram Regiam Majesta-
 tem spectare. In summum
 Sacra Regia Majestatis contem-
 ptum et maximam prenomina-
 ti Magistratus ignominiam
 Anathemate Spirituali ferire,
 et Anathematium Deverbum
 per omnes ferme Parochias in
 vicina Polonia de suggestibus
 publicari fecit, nec ullomodo
 quamvis iniuste latum anni-
 hilare voluit

Reverendissimus Modernus Pro-
 positus Leoburgensis statim
 circa primordia Officii sui au-
 sus est multa nova attentare,
 Transactiones et antiquos con-
 tractus inter Magistratum Leo-
 burgensem et ejus Predecesso-
 res erectos et conclusos et ab
 Illustrissimo et Excellentissimo
 Vladislaviensi et Pomerania
 Episcopo Domino Mathia Lu-
 bicensi pia Memoria corrobor-
 ratos, per facta Conventa ex
 post facta et Subsequentem Tra-
 ditionem harum Ditionum
 stabilitos, et hucusq. a Reveren-
 dissimi Moderni Propositi An-
 tecessoribus et a Magistratu
 prememorato sancte servatos
 destinate violare, dum non so-
 lum in atrocissimum Dysiden-
 tium Scandalum Catholicorum
 funera non attentis Magistratus
 dehortationibus processionaliter
 et cum portatione Vexillorum
 alijsq. ceremonijs hic loci incon-
 suetis defacto sepelit, verum eti-
 am adjuvantibus ejus Vicarijs
 Simplicibus et miseris Ancillis
 alijsq. Mulierculas decrepitas
 a Sancta fide Augustana con-
 fessionis ad Catholicam Religio-
 nem amplectendam partim
 donis

89

donis quoque vi et metu seducit
et in Poloniam transmittit.

16to

Idem Reverendissimus Pro-
positus non veretur in Para-
chia Roslavinensi ad ejus Pro-
posituram spectante in sum-
mum prejudicium Regiarum
cauponarum cauponaria exer-
cere, et in Regali ^{Regia} obsequendo ce-
revisiam et vendendo Crema-
tum violare et turbare

17mo

Perus Polono catholicus quod
injustissimum a longis annis
aservatus est profugos subditos
Sacrae Regiae Majestatis Pruth-
niae ex utroque Districtu tam Leo-
burgensi quam Butoviensi
in suam protectionem recipere
eosque ad requisitionem Regio-
rum Minorum non extradere
inde non minima depopula-
tio Regis Provinciae de die in
diem accrescit

18vo

Moniales Venerabiles Mona-
sterij Larnoviensis conatae
sunt non tantum alveum
inter Poloniam et Districtum
Leoburgensem limites deter-
minantem genuino suo No-
mine Rasmiza dicto de facto

sufflaminare. Currum Aqua-
rum positis in eo obstaculis
impedire sed etiam quod gra-
vissimum Generosos Dominos
Deputatos a Iudicio Tribuna-
lis Leoburgensi simulq. Ba-
variensi Ablegatos et violentiam
ab Ipsiis perpetrata
inspicerent et viderent, Congre-
gatis multis Polonis armata
manu rejicere

19^{mus}

Nobiles Poloni Pagum Stre-
blin in Pucensi Dytrictu
proxime ad confinia Dytri-
ctus Leoburgensis situum
incolentes, ingentem et irre-
sarcibilem jacturam semper
Sylvae Regiae Schweslinensi
bus excecando optimas arbo-
res, tam quercinas quam fa-
ginas, necnon deglubendo
earum cortices, inferunt et
intulerunt, nulla satisfac-
tione unquam data.

20^{mus}

Nobiles Poloni ex Pa-
go Selau pariter in
Dytrictu Pucensi proxi-
me — ad confinia

90 80

confinia Districtus Leoburgensis
situs, a multis annis cum Inco-
lis Prutheniis ex Pago Selnau
ratione Limitum controversias
foverunt, dum illi Limites suos
usq. ad agrum predicti Pagi
Selnau ducunt, hi autem affir-
mant, antiquos et veros limites
vivum per Paludem ibidem cur-
rentem determinati. Unde fa-
ctum ut a praememoratis No-
bilibus jam Duo Subditi Regij
ex spontaneatu Leoburgensi de-
facto interempti sunt, nulla sta-
tuta Inquisitione nullaq. data sa-
tisfactione, modo autem adeo atro-
ces et feroces sunt, ut Regij sub-
diti ibidem sua non gaudent com-
petenti securitate —

21mo

Nobiles Poloni ex Pago Pissen
in Districtu Schlochobienensi situ,
proxime ad confinia Districtus
Butoviensis, a multis annis au-
di sunt Incolas Butenicos mirifi-
ce divexare, usurpare, nec non
varias violentias inferre, qua mi-
nus Juribus Regalibus non par-
cere, dum pro Libitu vi et poten-
tia violentiaq. Sylvas Regias non
attentis prohibitionibus Regijs
invaserunt easq. exuendo ampu-
tandoq. optimas arbores —

devastarunt et adhuc devastant.
Sylvicolas Regios econtra eos
pignoraturos verberibus graviter
exceperant et adhuc excipiunt.

B) Idem Nobiles Scrofas suas quo-
tiscumq; glandatur pro debitu
in Sylvam Regiam sine ulla
remuneratione semper defa-
cto immiserunt et adhuc immis-
sunt pignoras, ea adverso vero
vi et violento modo surripue-
runt et adhuc surripiunt, utiq;
tam Audaces et feroces se ge-
runt ut Regionum Incolarum
scrofas ex Regia Glade inter-
cipiunt et ad suas Aulas pre-
lunt, easq; non prius demittunt
donec numerus pignorationis
persolutus sit quamvis nullus
Ius pignorandi habeant.

V) Idem Nobiles Anno 1725 Syl-
vicola Regij Mathie Schultze
ij ad Locum Regium Camentz
dictum habitantes domicilium
non solum vi ingressi sunt, eiq;
Duos Boves et optimam ejus.
Bombardam violenter abstule-
runt, verum etiam omnia sua
Jumenta in certum ejus Agri
Campum Octodecem modijs di-
liginis consemminatum immise-
runt et omne frumentum de-
perunt

deparui fecerunt, ex eo quod antea
in Regio saltu feram persequen-
tem Bombarda interfeceris nulla
adhuc data Satisfactione

(D) Idem Nobiles non tantum in
modo dicto Lacu Regio Conventus
Ius piscandi quod nunquam ha-
buerunt tempore astivo sibi arro-
gare et in eo non observatis pro-
hibitionibus fastrensibus defacto
piscari conati sunt, sed etiam omni-
bus modis Piscaturam hyemalem
Regiam desecando amputandoque
Retium Regiorum nocturnis
tempore in aquam ne congelentur
submersorum funiculos Piscatori-
os, frivole et malitiose impediunt.

E) Idem Nobiles Anno 1725ro
lento modo destructis prius per
vim circumseptis paratis Regis pe-
nes Villam Pyaschen omnia sua
Iumenta in ea immiserunt omnesque
gramen depasci mandaverunt.
Pignolata e contra effractis Sta-
bulis, armata manu abegerunt et
Arrendatorem Regium eiusque Fa-
mulos truculenter percusserunt
et verberibus exasperunt, nulla
accepta Satisfactione nullaque da-
mini restitutione

L) Idem Nobiles in eodem Anno Arhen-
datori Regio ex prefata Villa verve-
cem de Campo Regio et ante Trienni-
um

7
eiusdem Anni Rustico Ibidem
Harcz dicto acervum feni quin-
que vehicula in se continenter
de pratis Legio de facto surripue-
runt nulla subsecuta satisfactio-
ne nec damni refectione

Y) Ibidem Nobiles profugum Opili-
onem ex Pomerania et quid-
ex Pago Neuholzeplau tempo-
re autumnali Anni 1725 in
suam recuperant protectionem,
Nobilem Pomeranum ex adver-
so de Colrep profugum perse-
quentem, cumq; cum clandestinè
abactis Ovibus in Fundo Regio
Butoviensi prope villam Regio
Gross-tuchen apprehendentem
armata manu aggressi sunt-
structiq; in eum eiusq; famu-
los acinacibus explosiq; Sto-
petis repulerunt, et oves clande-
stine abactas in Poloniam trans-
tulerunt

II) Ibidem Nobiles adiutantibus et
assistentibus Nobilibus Lipricen-
sibus in Autumno 1725° sive
et Lanionem Costinensem ex
Polonia, suis cum verveabus ibi-
dem emptis, venientem et in Po-
meraniam Proficientem, pu-
blica in via, contra Confinia Bu-
toviensia, armata manu absq;
ulla causa aggressi sunt, cum-
eiusq; famulos truculenter verbe-
ratis

92 82
ribus exceperunt et in Polani
am abegerunt —

22^{de}

Incola capitaneatus Parachovi
ensis in Polonia siti non minus
quam prefati Nobiles conati sunt
violento modo Sylvas Regias inva
dere et ex ijs optimas et ad fabri
candas aptiores idoneas arbores
Pineas excindere necnon Sylvam
Inspectorem Butoviensem eos
pignoratuum verberibus trulu
lenter excipere quin imo bom
bardam secum habentem spoi
violenter surripere. Qua de vio
lencia quamvis apud capitane
um conquestus, tamen in au
ditus dimissus nulla satisfacti
ne et restitutione Bombarda
obtentata —

Salva addendi potestate subscribitur

C. G. Hofman

Serui Bor. Regis
Residens Plenipotenti
arius, apud Regem et Rem
publicam Polono —

Brevis Consignatio Prava minum recentiorum
occasione violentiarum a Polonis Subditis Sere
nissimi Borussiae Regis illatarum quibus eis
medelam asperant Illustrissimi et Excellentissimi
Commissarii a Rege et Republica Polonia ad
presentes conferentias Deputati officiosissime
exponitur.

1/ Argetur responsio et resolutio
ad Triplicia Memorialia a
me infra nominando jam an
te Bimestre spatium Excellen
tissimo Dño Regni Procan
cellario tradita, eorumq; intui
tu expetitur, ut Inhibitorium
(x) contra Celsissimum Curian
dus Ducem modernum in fau
sa litigiosa qua Ipsi cum Du
cissa Saxo = Meinungensi inter
expediatur. (v) Satisfactio pro
curetur, a Nobili Preussensi
ob invasionem in - Saltus -
Dzialdoviensis factam gra
standa

B 2) Annus fere praterlapsus
est quo Status causa hic Copi
aliter adiacens Excellentissimo
Dño cancellario Literis Com
mendatus, ab eo vero ad Ex
cellentium Palatinum ful
menem remissus est, qui iti
dem Literis ad me eam ob cau
sam scriptis causam ad se non
pertinere existimavi merito
igitur

igitur insistitur quatenus Nobilis Dargielouski auctoritate Regia et Reipublica adigatur ne Contra Pacta Publica Belaviciensia in Prejudicium Terrarum Borussiae Regis et suorum Subditorum quid attentare praesumat et Tribunali injungatur ne se hujusmodi causis immisceat.

9) Translatio Plebani Tempelburgensis hominis inquietissimi et novitatum studiosissimi sicuti privatim jam apud Excelsum Episcopum Posnaniensem factum, ita publica nunc sollicitatur.

4) Nobiles Poloni Pagum Guisen Starostia Schlochoviensis inhabitantes Mense Martio a. p. inruptionem fecerunt in Saltus et Sylvas Butovienses ibique Lignis casis violentas Cruentas infustodes Sylvarum exercebant, insistitur ergo, ut ex Norma et rigore Legum puniantur.

3) Colluvies Hominum Nequissimorum et praedonum qui Nomine Zygianorum veniunt hucusque receptacula, sua et refugia in Territorio Inelyta Reipublica Polonica, circa Oppida Birnbaum Schneidemühl et Stegielitz praesertim vero in Bonis Gaminis No-

bilis

Iwanska dicta qua in Krompfi
habitat invenerunt, unde inva-
sionibus inductiones Serui Pory-
sue Regis factis Subditos Bran-
deburgicos quam sepiissime in-
festarunt uti mense Mayo A. P.
accidit Praefectui Vigiliarum ab-
Oldenburg studencijs in Neo-
marchia habitanti cui Cohors ejus-
modi Zygannorum pretium
746 Talerorum eripuit. Expeti-
tur ut Turba Ista Prædonum
finibus expellatur Poloniis et
infirmam Nblem Iwanska
graviter et serio animadverta-
tur.

6/ Palatina Vilnensis comitissa Ca-
picha in Bona sua non solum
recepit rusticum Subditum præ-
fectura Ragnitana Torgium
Totilactis cum uxore et Filio
sed permisit etiam ut Cohors
nequissimor^{um} Hominum, irru-
ptione in Ditiones Prorussicas
facta et pecoribus cum Supel-
lectili supra memoratis Totila-
ctis surreptis cum præda sua
x asyllum inveniret. Petiturus
supradicta Palatina adigatur
quatenus præstet quæ Pacta
stipulata hoc in Casu loquunt^{ur}.

7/ Subditi Bini Praefectura Brics-
burgensis nomine Andreus Ba-
walis et Jacobus Kammajam
ante Annos Octo in Starostium
domum

Lomzensensem fugitivi se receperunt qui cum reclamarentur Excellentissimus Dominus Regni Supremus Sancellarius Szembek, initio quidem permittere visus est, postea autem denegavit Extraditionem, hoc usus praetextu quod absq. Consensu u. Regio, talia concedere non posset caperetur Ergo ut Authortate Cerenissimi Poloniae Regis et Republicae haec subsequatur extraditio —

8/ Vidua Rustici subditi Norkaitis dicta in Starostiam Lithuanicam Turburg dicta fuga se recepit, unde Administrator Starostiae Krasnowski cum suis Adminibus et 60 Trahis invasionem fecit in Territorium Cerenissimi Borussiae Regis atq. inde omnem rem familiarem supradictae Norkaitis violententer abstulit. In vim Pactorum Publicorum insistitur ut Rustica illa retradatur, atq. Krasnowski uti promeruit puniatur

9/ Connivente Bilewitzio Iudice Terrestri Samogitiensi Phors Zyganorum rapinas suas ex excursions in Terras Borussiae exercet, jussu Serenissimi Poloniae Regis et Republicae Authortate inde expellenda —

10) Idem Pilewiczus Militem Lo-
annem Ernestum Sperber Legio-
nis Roederianae innocentem
Mense Augusto a. P. carcere,
fame et verberibus fuisse appli-
catis vulgo Postronek misere di-
lacerare iussit, de quo Iustapre-
teritur satisfactio.

11) Sint differentia circa limites in-
ter Praefecturam Drienen et Ter-
ritorium Polonicum Filhene qua-
rum compositio per communem
Commissionem urgetur.

12) Mense Martio Anno 1728vo
Capitanea Puelensis Brembeck
dicta Locum tenentem a Brede
Legionis Lottumina in Oppi-
do Schenlang eam ob causam
arrestari iussit, quod Subdito Re-
verendissimo Borussiae Regis nomi-
ne Freymarg in praedicto Oppi-
do habitanti, stipendia apud
Naturalem Dominum suum
mereri persona velit. Nec pri-
us dimissus est modo memora-
tus Brede donec sexcentos
Taleros exolverit. Urgetur
restitutio istius multa in-
debita, extraditio supradicti
Freimarg Subditi Borussiae
et animadversio severa in
Capitaneam Puelensem.

C. G. Hoffman

Copia

Illustrissima atq; Reverendissima Celsitudinis Vestra
Die 20 Novemb: a: p: ad Nos per scripta Litera ad-
quas ulteriorem Nostram Responsionem ante ali-
quos Menses promissimus tria continent Capita quo-
rum primum Jurisdictionem Ipsius quam per
irrogatam Jesuitis Lendensibus militiam putat
esse violatam, secundum vero Piscationem Keyte-
lariam, Et tertium piscaturam concernit quam
Regij piscatores in Ipsius et Venerabilis Capituli
aquis proprijs hactenus exercuerunt —

Quod ad primum attinet jam in precedentibus Nostris
Litteris generaliter declaravimus, Sacram Regiam
Majestatem Dominum Nostrum Clementissimum
nihil magis expetere, quam ut pacta, quae sibi cum
Serenissimo Rege et Inclita Republica Polonia in-
tercedunt, ab utraq; parte Sanctissime serventur et
ad eorum normam omnia dirigantur. Nos quoq;
in observando eo, quod haec de Illustrissima atq;
Reverendissima Celsitudinis vestre Jurisdictione
intuitu Ecclesiae Romano Catholicae Regionem
na dispenunt admodum sollicitos semper fuisse, quin
Ipsa Illustrissima atq; Reverendissima Celsitudo ve-
stra libenter confessura sit, non dubitamus, aliam
autem Jurisdictionem Illustrissima atq; Reveren-
dissima Celsitudinis Vestrae, in Regno hoc vigore-
re Paetorum competere ignoramus. Illustris et Admo-
dum Reverendus Dominus Heer quidem tria loca
ex Actis allegavit publicis, quibus Illustrissima atq;
Reverendissima Celsitudinis Vestra intentionem Stabi-
liri studuit. Verum quae ex Actis et Decretis Sommi-
sionis de Anno 1609 ejus Caput Episcopus Var-
micensis

fecit, ab illo adducta sunt, nullam Varmiensis -
Episcopi sed Sambienensis et Pomesaniensis, qui
tamen ab illo semper fuerunt distincti mentionem
faciunt et nihil aliud continet, quam Regis Polo-
niae desiderium. Electorum temporis et Statibus
Pomeraniae Orientalis propositum, quod eo sendebat
in Episcopali nomine et auctoritate Evangelici -
Ministri, sed Romano catholici Episcopi Sambienensis
et Pomesaniensis constituerentur. sui postulato
autem Elector et Status Pomeraniae annuere reusa-
bant, abijcientes contra Pacta, et primam infenda-
tionem, talia expeti et consequenter concedi non pos-
se. In qua Responsione etiam tum Commissarii tum
Ipse Rex Sigismundus acquieverunt -

Quae autem ex Responso Regis Poloniae de Anno
1616 citata sunt verba, cum Pacta priora suppo-
nant vel de eo quod in Pactis de Anno 1611 intui-
tu Romano catholicae Ecclesiae Regio montanae san-
ctum legitur, cum alia allegari nulla possint sim-
pliciter intelligenda vel frustra vel sine omni fuit
effectu adjecta sunt, quoniam Electori et Statibus
reuerentibus, nihil contra Pacta et Privilegia obtru-
di potuit.

Et similiter quod Pacta Velavienisia concernit hoc
quoque lectorem ad Pacta priora remittunt. Per hoc
autem supra allegatum Responsum Regis Polo-
niae de Anno 1616 intelligi nequit, cum ad Pacta
mutui Paciscentium Consensus requiratur, sed ite-
rum Pacta de Anno 1611 intelligenda sunt, in quibus
vero tantum Jurisdictionis spiritualis mentio fit
quae Episcopo Varmiensis non tamquam Ordinarius
viciniori, exceptis tamen casibus in Jure canonico
expressis

96

expressis in Parochiam et alias Personas Ecclesiasticas, solius Ecclesie Romano Catholice Regionis montanae concessa est, de qua etiam Pacta Velaviciensia unice loquuntur

Contrario autem Illustriissimam atq. Reverendissimam celsitudinem Vestram non praeterit, Regem et Rempublicam Poloniae Electori Joanni Sigismundo per Diploma de Anno 1611 Orientalem Pontificiam, cum omnibus Foris et Feudis Spiritualibus ut expressa sunt verba et secularibus in feudum. postea autem Friderico Wilhelmo supremum Dominium, et summam atq. absolutam potestatem concessisse. Quae si Illustriissima atq. Reverendissima celsitudo Vestra recte perpenderit, ab aequa similitudine ejus Nobis promittimus ipsam facili negotio agnitionem esse, quod per multam Jesuitis dictam qui nec ullum quidem in Regno hoc commorandi Locus habens, sed ex mera Regis gratia tollerantur. Ipsius Jurisdictioni nullatenus derogatum sit, neq. Nos Spiritualem quam in Pactis de Anno 1611 intuitu Ecclesiae Romano Catholicae Regionis montanae stabilita est, in Regno hoc quod Dominum Nostrum Clementissimum, summum et absolutum patet Imperio concedere valeamus. Interim tamen, Illustriissimam atq. Reverendissimam celsitudinem Vestram celare non dubitamus quemadmodum Rex et Dominus Noster Clementissimus nullam libenter praetermittit occasionem, singularum suam erga Ipsum testandi voluntatem et amicitiam. Ita tantum hac quoque occasione apud illum, Ipsius va- luisse interruptionem, ut Jesuitis multam remiserit sperans fore ut in posterum cautius se gerant neq. huiusmodi Processiones, amplius fieri permittent. p.

Dabantur

Dabantur Regiomonti 8 Junij 1790.

Nomine Regiminis in Borussia ad Episcopum
Vormiensem Copia

Sunt quaedam differentiae circa fines inter Pagum
Osieck, Praefectura Lavensburgica Ditionis Bran-
deburgica, et Pagum Polonicum Dargelico Dy-
striae Miraeboviensis quibus amica biliter conpro-
nendis jam Anno 1725 conferentia utrorumque
et Reipublicae et Serenissimi Borussiae Regis com-
missariorum habita, nihil autem finaliter con-
clusum est ob defectum Documentorum necessa-
riorum ad ulteriorem tractationem. Congressu isto di-
soluta et limitata.

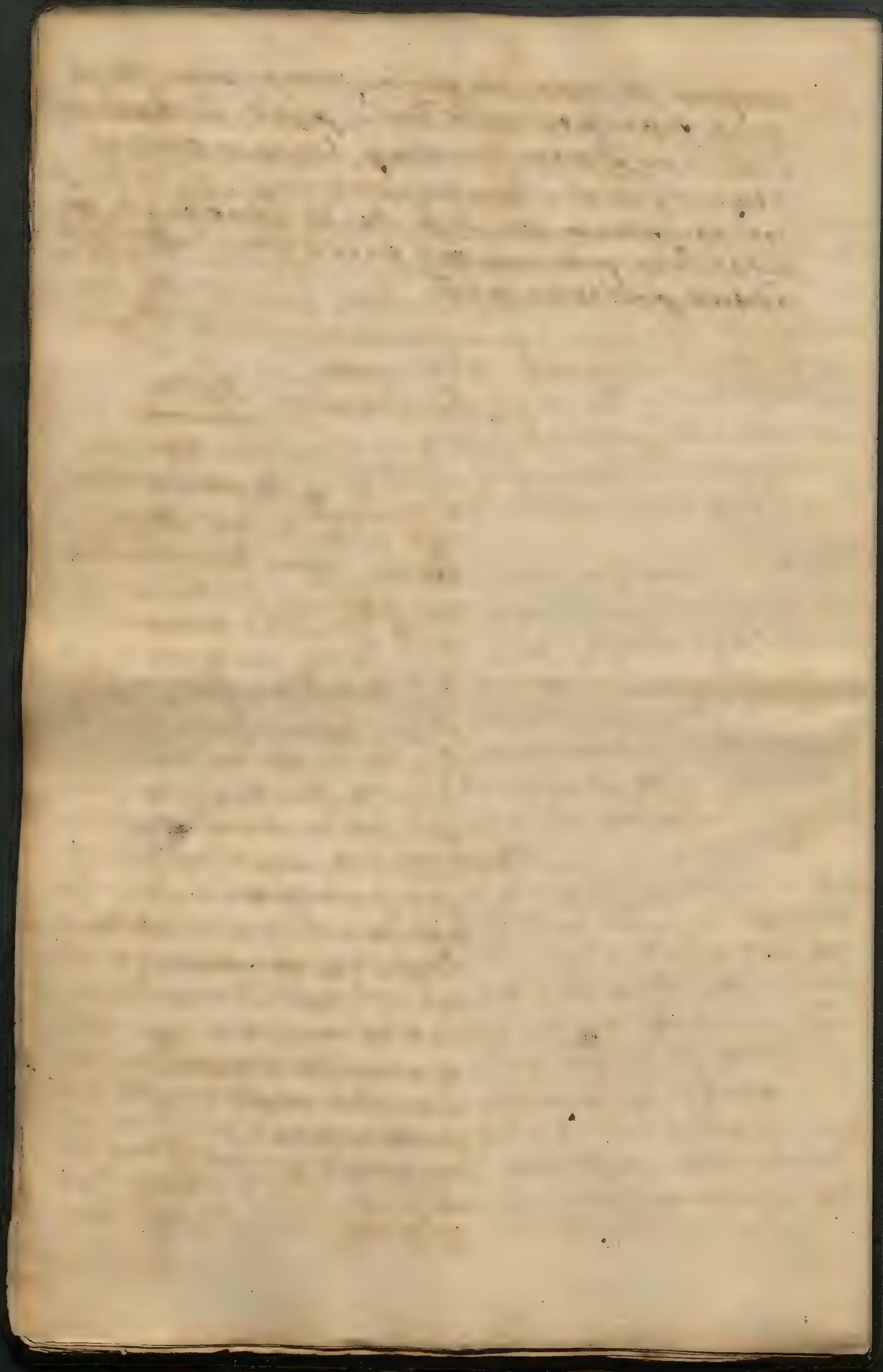
Interim Tribunal Petricoviense Decretum Pre-
missimo Rei Borussiae praedictossum public-
care praesumpsit, vigore Cujus Praefector Pagi Dargie-
low Dargelouski dictus litigiosorum Praedictorum
Borech et Szopy Possessionem vi arripere ac mo-
dernum Possessorem Dystram nomine, inde ~~iterum~~
ejicere iteratis jam vitibus minatus est. medijs / ubi
laena non est indubia / omnibus praeparatis quibus
istum finem obtinere possit.

Cum autem ~~non~~ aliqua praetendi possit ut in rebus
Dubijs ac indecis. Serenissimus Borussiae Rex De-
creto Tribunalitio sese submittat, aut Jura ejus et
Bona subditorum arbitrio Petricoviensi subiciantur
vixum est apud Excellentissimum Dominum Can-
cellarium Supremum Regni, instantias agere, Qua-
tenus Nobili Dargelouski serio injungatur ut
omnibus penitus violentijs abtineat rebus in statu
in quo nunc sunt relictis, donec differentiae vicinae
vel per generalem Commissionem grandialem com-
poni

componi vel causa hae per reasumptionem forse
rentis supra memorata decidi possit. Interposito
Illustissimi Domini cancellarii, hae in re eo magis
necessaria videtur, quo magis verendum ne in casu quo
pertinacissimum conatum Nobilis Dargelowski exe-
cutioni dare presumpserit occasio vim vi repellendi
adversa prebeatur parti.

F 28

Quamvis Puncta Magnifici Domini Residentis
Nomine sua Aula exhibita, potius sint gradus
finales et essentiales, mirumq; mereantur pro-
nunc reciprocas Responiones nisi suo Loco et
tempore, post concertatos Articulos ab utring; ineun-
di Tractatus; Nihilominus ne videatur Congressus
praesens alienus a Studio Pacis, justas atq; con-
gruas Reflexiones punctatim annotatas Mjico
Residenti insinuare censet —

Ad Punctum Ium

Quemadmodum Titulum
Regium, quod attinet Seren-
issimam Aulam Beroli-
nensem latere procul Dubio-
non possunt Fundamenta,
toties Ministris ejusdem desu-
per ante haec jam exposita, quib;
Respublica Polonia, justis-
simum suum Contradicendi sus-
fulciat, ita eandem Serenissi-
mam Aulam in Praesentiarum
Tractatum ullum de accomo-
dandis Injurijs Reipublicae
priusquam ante omnia Regia
Dignitas eidem ab Universa
Reipublica eo modo quo a Sum-
mis in Europa Principibus fa-
ctum est agnoscat, injure nolle
eo minus Desiderio ejusdem toties
amicam compositionem arden-
tissime exoptanti convenire vide-
tur, quanto apertius eadem Se-
renissima Aula in Laboris suis
20 Maj Anno 1714 ad Seren-
issimam

Regiam Majestatem Poloniae
datis, se ab alijs potentijs Euro-
pa, non ante Tractatum desu-
per ineundum sed demum uti
expressa in dictis modo Literis -
verba conant. Vbi subsequenti De
Pae Tractatus Ultrajectini
postulato Nostro plene satisfec-
erint pro Rege agnam fuisse
professa est. Quae mature consi-
derata dum clare ostendunt di-
gnitatem ejusdem Serenissime
Aulae nullum discrimen inter
se alijsq; Europae Reges subijse,
Licet Tractatus Ultrajectinus
ante incooperit, quam a paucis-
centibus Ibidem Potentijs pro
Rege agnosceretur, insimul Res-
publica Polonia minime dubi-
tat, quin Serma Aula Beroli-
nensis penitus trutinando Ra-
tiones Regis titulo, ab ea Pro-
vincia adsumpto ad quam Res-
publica Poloniae suo a seculis
olim Supremi Domini et jam
prout eventualis Domini
in casum Caducitatis radicatum
possidet, multo fortiores Contra-
dicendi esse quam eorum qui
ad Provinciam Prussorum ni-
hil Juris habentes non nisi pro
vio Tractatu ac quaestis prius
respective pro Interesse suo im-
mumentis eandem Sermam Au-
lam Regem dicere voluerunt -
laud dilutius protractura sit,
in Ipsam praeliminarem Nego-
tationem

49

negociationem quam primum
consentire cum nullo tenus modo
Serenissima Aula Berolinensis
Iustissima quoque admittere et ad fa-
cilitandam principatuum diffe-
rentiarum accommodationem pro
preliminares gradus in ultima-
rum conferentiarum data decla-
rationes praescriptos aspicere
ulterius non detractet impossibi-
le futurum sit. ejusmodi et jam
in privatis conferentijs adinveniri
posse media quibus Salvis Rei
publicae Juribus vigore Pactorum
sibi reservatis eum in finem ap-
promissis sufficientibus asscuratio-
nibus et Reversalibus principale
hoc sufferri possit obstaculum

Ad 2dum et 3tium

Quoad preensiones tum sua
seculitudinis Marchionis Bran-
denburgici Alberti Frederici Ado-
ri Principis Curlandia nato
Principis Brandenburgicae
nunc Ducis Viduae Saxoniae
nuncgensis ad Ducem et Ducatum
Curlandia competentes tum a Se-
renissima Aula Berolinensi ad-
Bona olim Radziwiliana nunc
Neoburgica formatae eo magis
admirandum eandem Serenissi-
mam Aulam, de denegata Iusti-
tia administratione conqueri aut
praesudicia aliqua ex parte Repu-
blica vel in Iudicijs Sa. R. & M. his
vel Commissionem Curlandica

sibi illata allegare posse quo apertius est per Ipsam Serenissimam Aulam Berolinensem haftenus unice stetisse, quo minus praefata causa in Iudicij Causa R^o Majestatis Relationum Propriarum instituta ibidemq; Citis pendentiam adhuc dum habentes in defectu Plenipotentis ex parte Serenissimae Illius Aulae Iudicari ac decidi potuerint — Quas quidq; Pretensiones dummodo Ipsa Serma Aula Berolinensis Iudicialiter prosequi volueris sine ulterioribus Contu Materialium Ambagibus non est dubium quin absq; Solenni Commis-sione ab utraq; parte demum instituenda quae in facis huiusmodi mere Iudicialibus locum habere non potest, fauillimo Negotio definiantur.

Ad actum

Serenissimum Regem ac Rempublicam Poloniae aequae ac Serenissimam Aulam Berolinensem in utriusq; Partis tum Regni Poloniae tum Ducatus Prussiae Orientalis Terris Militem committere posse publicis quidem Actorum Belavienisium Tabulis sancitum reperitur, quicunq; vero adiectas in simul Articulo huius in 15to praecautiones utpote 1) amice prius partem illam eo nomine compellendam 2) de super inter utramq; Partem de modo conveniendum prout

Federis

Fœderis atq; Amicitia ac tempo-
rum ratio ex postulat. 3) Hoc
semper observandum ne ullum
in Partibus incommodum aut
Subditis damnum afferatur
prescribentes accuratius consi-
derat facile animadvertet, eo mi-
nus tam simpliciter pretense
huc a Cerenissima Aula Ber-
linensi Militum in Regno Po-
lonia M. D. Litha annexisq; Rei-
publice Provinciis conductione sub-
scribi posse, quo Ipso Sole clarius
constat, easq; modo allegatas pro-
cautiones in Homines ea Pa-
latinatibus Masovis, Pomera-
nis, et Mariaburgensibus alijsq;
non Episcopatu Warmiensi
ut et ex Territorio Elbingensi
per Milites Brandenburgicos
violentissimis quibusq; modis ad
Militiam abductis eorumq; No-
mine tenus specificatorum recla-
matis, cum Satisfactione animad-
versione tot totiesq; Dominis Able-
gatis Ministri Cerenæ Aulae
Berlinensæ frustra ne licet hæte-
nus eventus commendata fuit a
modo dicta Serma Aula ne utiq;
observatas, aut potius iidem in om-
nibus Punctis contraventum esse
indeq; nihil iustius, quam ut
antequam Respublica se desuper
determinet, ante omnia huiusmo-
di inconvenientijs non modo firmi-
us pro futuro prospiciatur sed
cum restitutione pariter violentis

abductorum, ac refusione expen-
sarum ad multa Millia de super-
factorum prœvia satisfactio pra-
estetur?

Ad Stum

Appetitam Salis Halensis per
Civitatis Elbingensis Lontes ad
quas ad Territorium transvectio-
nem nec Pactis ullis genuine
trutinatis mediantribus ac se-
renissima Aula Berolinens pro-
tendi nec a Serenissimo Rege ac
Republica Polonia Summo Pu-
ricum Republicae ac apertissime
commerciorum Civitatis Elbingen-
sis; Depositorij Iure gaudentis
præjudicio Justissimog periculo
concedi posse, cum ponderosissi-
mis ac toties quoties repetitis
Argumentis solidissime cum fi-
nali desuper factorum objectio-
num omnium resolutione fere
ad nauseam usq deductum sit,
ne inutili rerum notissimarum
repetitione tedium pariatur.
Magnificum Dnum Presiden-
tem Sermae Aulae Berolinensis
tum ad declarationes et Respon-
sa anterioribus Dominis Able-
gatis in Annis 1722 Q Stg et
Die 29 Mensis Julij 1722 Die
Ima Decembris 1723 Q 4ta Obis
1724 Q 20ma Xbris etc: data tum
scripta plurima Typis publica
vulgata, præcipue vero ad Re-
sponsionem Polonicam ad ulte-
riorem Berolinensem de

Ductorum

Deductionem de Anno 1704to
 necnon ultimam solidam et con-
 vincentem Responsionum Se:
 renissima Aula Berolinensis
 ad Gravamina Republicae Po:
 lona Refutationem de Anno
 1726to remittimus Sperantes
 Summæ eius Aulam tandem
 iustissimis hinc locum datu:
 ram ac missis huiusmodi præ-
 tensionibus equissima potius
 Republicæ Gravamina utpote
 1) ratione occupati Militari
 manu Propugnaculi Polver-
 Szantz Defensionis Civitatis Elbin-
 gensis inservientis ut et 2)
 Militaris impeditiois salus
 transmarini in eandem Civitatem
 usitata a saeculis invectiois
 3) interdicta pro Punctuali Mi-
 litis Republicæ solutione ex Ser-
 vito Elbingensi servanda capi-
 tationis in vim et contestatio-
 nem candida et constantis vi-
 cinia cum Republica Polona
 cultivanda ad præscriptos in
 ultimis conferentis prælimina-
 res, gradus in posterum sublata-
 ram esse

Ad Orem

Ad Commissionem pro Finibus
 Republicæ Polonæ cum Prussia
 Ducali Neomarchia et Pome-
 rania communibus regundij
 decernendam ac juxta præsum-
 ptum huic in casum Factorum
 Belarion

Velavien, Artic: 18^{vi} tenorem
expresse instituendam Rempu:
blicam Polonam Serma Aula
Berolinens^{is} nunquam difficilem
inveniet dummodo ipsamet ob:
stacula ad Punctum Amum al:
legata et hucusq^{ue} Solennes Tra:
ctatus impedientia per media
toties proposita remove volu:
eris

Ad Amum

Nova in Polonia Regno et
Magni Ducatus Lithvania
erecta esse Thelonea nisi Ipsis
Regni Constitutionibus firm:
data et stabilita eorundemq^{ue}
contra Pacta antiquiora Pro:
vum introductum esse Argu:
mentum praesertim in appa:
ratione Subditorum Serma
Aula Berolinensis quemad:
modum Republica Polona igo:
rat iisdemq^{ue} Gravaminibus Le:
gitime deductis in quantum
Regni Legibus sancitis ac an:
tiquissimis immunitatibus
adversarentur promptissimam
Pactis praesertim Velaviensib^{us}
accomodatam Satisfactionem
appromittis, ita in contrari:
um Iustiores de Theloneorum
oneribus contra Serma Au:
lam Berolinensem conque:
rendi causas habet, ex quo
licet si Provinciam Prussicam
ab omnibus Theloneorum
exactionib^{us}

exactionibus liberam esse, ac
 nihil nisi antiquam Daciam
 vulgo *Phals-gield* dictam
 i.e. — Duos Nummos a qua:
 vis Marca solvere teneri pri
 meva ab Ipso Crucigerorum
 Tempore Privilegia omniaq;
 quotquot Serenissimos Po
 lonie Reges inter et Serenissi
 mos Duces Prussia hucusq; in
 tercesserunt, Pacta Publica cla
 rissime evincunt. Nuphominus
 in Portu Pilavien^{di} Theloneum
 quod solummodo ad mensuram
 vel pondera prout id in Portu
 bus Sacrae Re^{ip} M^{ajestatis} Polonice
 observaretur vigore Pactorum
 Prodonsium inter Dnum Vla
 dyslauum W et Georgium Vil
 helmum Electorem Anno —
 1639 in^{ter}itorum institui debu
 isset non solum in Praeention^{em}
 praesertim ad Mensuram Mar
 chicam regulatum incredibili
 ter, cum totali vicinorum com
 merciorum suppressione ad
 auctum est sed et praesertim
 a Mercibus Elbingensibus
 et Braunsbergensibus quam
 vis eorundem Pactorum Prod
 nensium Articuli 2^{di} et 3^{ti}
 verbis expresse ab hujus Thelo
 nei onere excepta sint ad ho
 diernum usq; diem exigitur,
 cum tamen vigore Transactio
 nis D. Vladyslauum VV Polonice

Regen

Regem inter et Fridericum.
Wilhelmum Electorem Brandenburgicum Anno 1642 in ipso
Articulo 3to cesa quotannis
ex Melones Pilsavienſi ſum-
ma 15 m Florenorum ne uti-
quam importata ſis nec im-
portetur. Ut taceamus ſupra-
fatos Elbingenſes et Brauns-
burchenſes Mercatores inſuper ad
exactionem Stromgelds in
Flumine Pregela Contra mo-
do dicta Transactionis de d^o
1642 Artic: Alii verba Re-
giomonte ſolvendam ab d^o
1716 hucusq; indebitè obligari
Ius certe præjudicia toties
Illuſtriſſimæ Sereniſſimæ Aula
Berolinenſis recensita longe
juſtiorẽ quæ ad Rem publi-
cam Poloniam ſatisfactionem
cum totali tandem hujusmodi
inſractionum abolitione me-
rentur.

Ad Perum et quum
Decretum a Magnifico
Dno Oeconomo Mariæbur-
genſi occasione aggeris Stwa-
cenſis latum dum communi
Inſulanorum utilitati ad men-
tem Antecedanearum de
ſuper a Dominis ſommiſſarijs
Polon habitariſſ. obductionum
et viſionum publicarum exa-
cte

ex acle accommodatum dignosci-
 tur. Praeterea reparatione agge-
 rum pones Vistulam et Noga-
 tum pro Neceperatibus et aver-
 tendo publico inundationum
 periculo ex parte Saara R^{ae}
 Altis Solonia Subditorum ex
 Munerum debito incessanter
 haecenus quantum constat
 peracto sunt, non habes Se-
 renissima Aula Berolinen-
 sis de damno aliquo prae-
 ter Hippoteca Elbingen con-
 quoratur, Siquid Juris agge-
 randi Leges tot Commissioni-
 bus pro communi commodo
 habitis expresse praescripta sunt
 ut nihil noviter statuendum
 supersit nisi forte exinde pe-
 richitanda aut potius ultima
 Hypoteca Elbingensis veren-
 da est ruina. dum 1) per-
 uisus fructus Territorij Elbin-
 gensis soliti per Tractatus De
 trad: Elbingen: Artic: Stum
 solummodo concepi singularem
 x Auctionem 2) Licitationem
 Pascuorum ejusdem Territorij
 in praedictum antiquorum
 x Possessorum licitanti elocan-
 dorum 3) Equitatum Bran-
 deburgicum eidem Territorio
 Elbingensi impositum solonaz
 et Subditos ad incitas funditus
 reducentem. 4) Angarias vulgo
 Podwozy Officialibus Prussicis.

Territorium illud transsemiti-
bus continuo suppeditandas In-
colae dictae Hippoteus Territo-
rij Elbingensis notoria fere
opprimuntur

Ad 10mum

Quod si Serenissima Au-
la Berolinensis conservan-
da amicitia ac bonae vicinitatis
dida fuerit intentis per Ren-
ovationem Pactorum antiquo-
rum ac Universalem Gravami-
num abolitionem Contestan-
da, ad similem vicinitatis obli-
gationem Subditos Serenissi-
ma Aula Berolinensis in Po-
loniam transfugos, facta de
super requisitione et sufficienti
quod re ipsa tales sint compro-
batione ~~extra~~ sine mora extra-
dendos Respublica Polona se
obstringit modo ex plagitatio-
nibus omnibus pene subla-
tis, similis quo ad Transfugos
ex Polonia satisfactio ex par-
te Serenissimae Aulae Berolinensis
subsequatur.

Ad 11mum

Fines Borussiae Pomerani-
cos et Neo-Marchicos ditio-
rum Serenissima Aula
Berolinensis subiectarum a
vicinis Polonis incursionibus
aut

aut rapinis infestari quamvis
 Republica Polona penitus
 ignorat nihil omnino sicuti
 quandoque talis ausus et cona-
 tus temerarij in Prajudicium
 et detrimentum bona vicinis
 facti verissime documentari-
 potuerint promptam cum ri-
 gore Iustitiae Administrationem
 praestare nunquam deerit, Ita
 reciprocè sibi a Serenissima
 Aula Berolinensi Appro-
 mittendo aequitatis Observan-
 daq. Iustitiae studia inter ali-
 as Innumeras Sa. R. M. t. s.
 Polon. Subditis a vicinis Ori-
 gentalis Prussiae praesentem
 Officialibus Brandenburgicis
 illatas Angarizationes Impe-
 titiones ac violationes novissi-
 mas Anno 1730 & 23 Xho
 Civium Mercatorum Elbin-
 gensium ex Scandinaviae Var-
 miensibus redeuntium a Pno
 Dno Colonello de Flaubitz
 Regiminis Descheferiani in
 Oppido Treus & Holland
 factam Prestationem ac sub
 pretexto, ac si quidam Civis
 Hollandicus ad Forum con-
 meribus suis aliorum per
 civitatem eandem deveniendis
 Elbinga habendum obligatus
 fuisse

per Quatuor dies Magnis
cum sumptibus Detentionem
officio Dno Residenti pro re-
remedendis in futurum ac
severissime animadvertendis
huiusmodi sub Repressali-
arum Nomine susceptis in-
volentis innotuat. —

Ad 1um

Præteritiones Magnificorum
Comitum a Dokna pace Oli-
ven. Artic. 20 fundata, ut
ex Pace bene merentium re-
compensentur. — Distri-
cta Regia Majestatis fle-
mentia recommendabuntur.

Finaliter quo ad Scrupulos an-
te præliminares brevissime
respondetur.

Ad 2um

Constitutio Prudenis ab
omnibus Ordinibus Repu-
blica lata plus quam pro
ut sentita et sufficientis-
sima Plenipotentia consen-
da, si autem opus fuerit post
concertata concertanda cir-
ca finem concludendi Tracta-
tus speciale Mandatum in
forma debita exhibebitur —

Ad 3um

Receptio congrua officio Resi-
denti ad ceptiones Conferentia-
les

105
les venient prestabitur.

Ald Itum

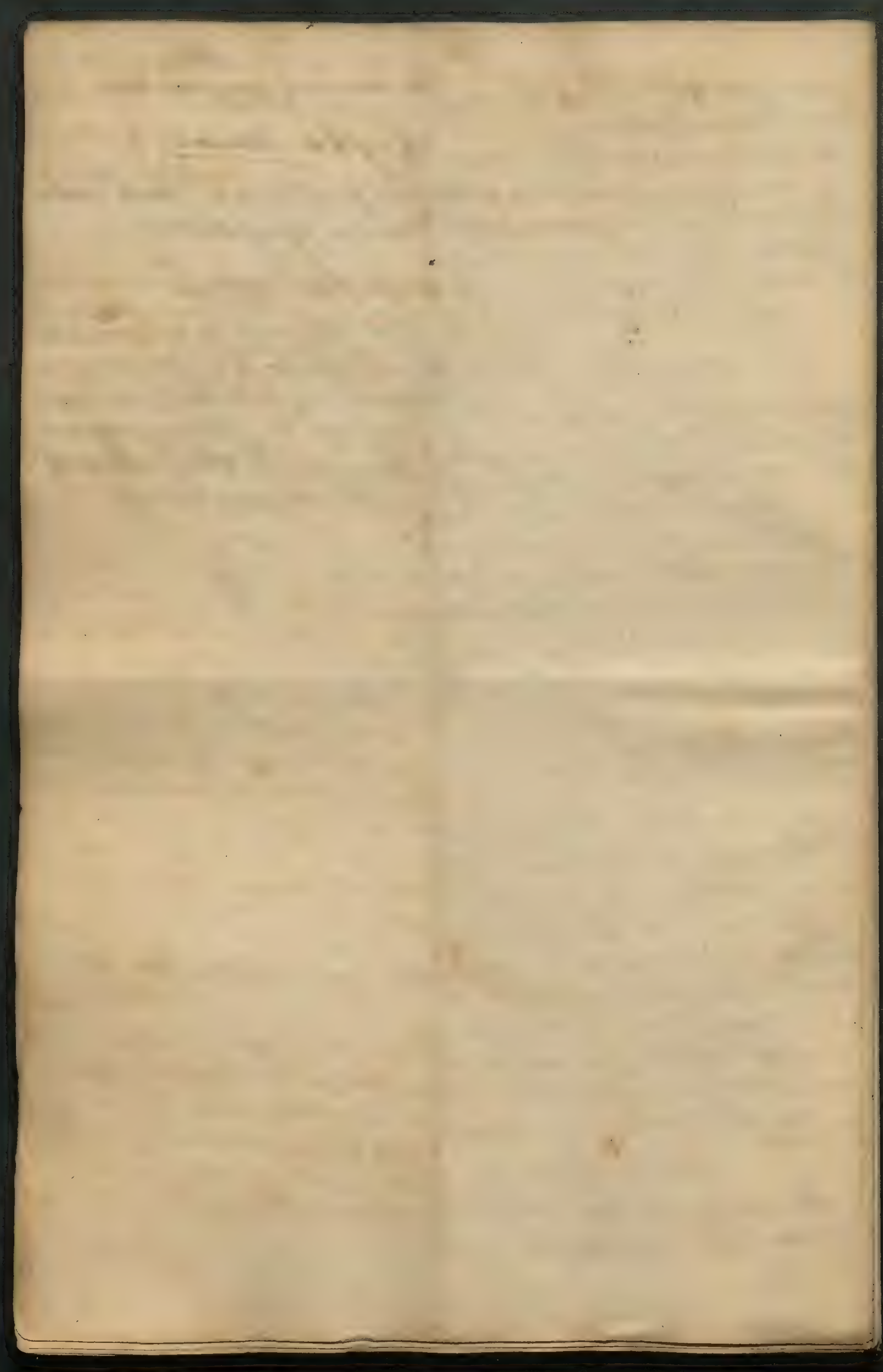
Locus proximus a Parte dextra
Presidis assignabitur —

Ald 4tum

Post trutinata et accomodata
prais desideria et gravamina
Reipublice, Alterativa Tra:
ctationis de Propositionibus
Serenissimo Aula Berol:
nensis observabitur

Ac

G
Complement powtorny H^o Mu Panu Rezydent-
owi Dworu Berlińskiego od Ich Mściów P^o De-
putatów Królewskich przez Sekretarza & 3 Masty
1731 ułożony przy oddawaniu Reflexy na Jego
- - - - - Memorał.

Illustissimus Dominus Episcopus
Cracoviensis, Excellentissimus Do-
minus Palatinus Ruffiae ceter-
iq^{ue} Ill^umi Deputati ad Conferen-
tias cum Officiis D^{na}one vestra
designati deferunt sua Officia
Officia D^{na}one V^{ra}, simulq^{ue}
præter exhibitionem Reflexio-
num suarum ad Memorialia
porrecta sive cupiunt, utrum
Officia D^{na}o V^{ra} ex parte Cere-
nissimæ Aulæ suæ habeat ali-
as Iustiores ac favorabiliores
Responsiones, sive Resolutiones
ad preliminares Gradus, cete-
raq^{ue} desideria et Gravamina
Aplicæ si habeat earundem com-
municationem in scripto pe-
tunt, in ordine ad facilitandam
continuationem ulterioris Tra-
ctationis

H
Responsum à Officio D^{no} Resi-
dente

Premiis respectuosissimis Offi-
cipi felicissimo Domino Episcopo
po Excellentissimo Palatino,
alijsq^{ue} Illust^usimis Deputatis
dedit in Responsio. Quod vide-
bit Idem Officiarius Dominus

Residens perfectis ad-
sens sibi traditis Res-
nibus quae merentur a
Wattenone, utrum ha-
aliquid superaddendum
ptis suis in Antecessum
bitis et quod in presenti
habeat quod ad dat nisi
postquam communicari
sequente Postea modern-
issimorum Excellentissimi
et Illorum Duorum
missariorum Reflexione
quam ab Aula sua acci-
rit resolutionem. et Res-
onem Novam

Die Octa Martij 1791 Anno.

Zesbawczy się na Zamek Lub.
Kos. Kommissarze utriusq
gentis in Ordine do założeń
Inia Konferencyi publicznej s.
y zasiadłszy Mieysca swoje w
destynowanym Polu. Należy
Imi Prymas wyraził, że iako
dziękował iix Ich miom pro
zele in publicum ze przyby
raczyli do uslugi publicznej
tak teraz powstawa podzielo
wanie swoje, za podjęte Prace
y fatygi, in rem Boni publi
ci deprecabat oraz infatiga
bilem Curam H. K. m. ze lu
bo praequantibus et indifferen
tibus negotijs avocatus iest
do Panstw swoich Dzielictw
tak iednak oddali się raczyt
ialo gdy by był praesens luidy
zostawi raczyt Diploma ad
continuandas et pro exigen
tia obolierności reapsumen
das Conferentias publicas. Kto
reto Diploma dla Informa
cji wyspythich przeczytał Se
cretarzowi swemu rozkazał.

Uprząsat tedy potym Sekretarz Prow
Commisarzow od H^o K. Ma ad
conferendum cum Ministris Ex-
traneis naznaczoney et a Con-
gressu presenti uzyznionies abey
Kommunikowae racyy, co in par-
ticulari peregerunt z pomienione
mu Ministrami.

Naprzód tedy Sekretarz do-
Konferencyi z Im Pm Postem se-
saculum przybrany czytał Kom-
plement Peruski od J. S. Mm
P. P. Kommissarzy do Im Pa
Posta ucyziony oraz Respons
na tenże Komplement, potym
drugi y Trzeci Komplement
z Responsami na nie, a na-
ostatku czytał Respons in Bri-
pto dany od Pomienionego Mini-
stra J. S. Mm P. P. Kommissa-
rzom. Similita Sekretar-
ze Konferencyi z Ministrem
Muskuskim y Ministrem -
Dworu Berlinskiego czytali
Relacyi Transactionum z semir
Ministrami. Z Ministrem
zas Wwedzkim nie przyšlo do
żadnych Konferencyi ex quo Im
Pana Generata Lubicka prze-
sztego Plenipotenta nie było
w Warszawie przytomnego, ten
zas co się znajdował nie miał
ad eum finem żadnego zlecenia.
Po przeczytaniu promissorum
ponieważ ad Ultimata w Roku

przeſtym

przeszłym Ministros Estrane
is exhibita, nicodebrah J. S. M.
P. P. Commisarze sufficientes et sa-
tisfactivas Resolutiones, tedy Ede-
to sig J. S. M. p. o. i. d. a. g. o. w. t. o. r. n. e. U.
l. t. i. m. a. t. a. S. u. p. r. a. d. i. c. t. i. s. M. i. n. i. s. t. r. i. s. l. t. o.
r. y. b. P. r. o. j. e. k. t. a. t. a. m. z. z. a. r. a. z. c. z. y. t. a.
n. e. b. y. t. y, z. z. a. p. e. d. t. n. a. n. i. e. u. n. i. v. e. r.
s. a. l. i. s. a. p. s. e. n. s. u. s. —

Finaliter N. S. M. P. r. y. m. a. s.
o. s. w. i. a. d. e. t. y. u. s. z. y. o. c. h. o. t. y. S. u. w. i. g. d. o.
d. a. l. s. e. y. l. i. s. t. u. g. i. p. u. b. l. i. c. z. n. e. y. g. d. y. d. o.
n. e. y. w. e. s. p. o. t. z. I. n. n. e. m. J. S. M. p. a.
m. i. a. d. T. e. n. o. r. e. m. D. i. p. l. o. m. a. t. i. s.
H. o. K. i. m. p. i. z. a. w. o. t. a. n. y. b. e. d. z. i. e. a.
o. b. i. e. c. a. d. z. y. p. o. m. i. e. n. i. o. n. e. U. l. t. i. m. a.
t. a. J. S. M. p. u. m. P. P. M. i. n. i. s. t. r. o. m. p. u.
d. x. o. z. i. e. m. s. l. i. m. o. d. e. s. t. a. e, p. o. z. e. g. n. a. t.
p. r. e. s. e. n. t. e. m. C. o. n. g. r. e. s. s. u. m. —

Ultimatum Secunda-
rium Residenti Gero-
linensi.

Cum propter omnem con-
suetudinem et expectatio-
nem Congressus presentis Con-
ferentialis Magnifica Dnao
Vra Responsiones ex parte
Serenissima Aulae Lud-
minus directas et proptus
inadequatas exhibueris, qui-
nimo post iteratam Requi-
sitionem nullas alias habere
allegaveris.

Idcirco Idem Congressus Con-
ferentialis renovando anteq-
uam Ultimatum efficio Do-
minationi Vrae Ruper Con-
signatum requiris, quatenus
tam ad preliminares Gratus
quam ad Gravamina Reipu-
bliae Varmiae et in aliorum
particularium precedentum et
in presentiarum sibi tradita
Iustiores ac favorabiles re-
solutions pro futuris Conferen-
tijs apud Aulam suam evin-
cere ac procurare satagat si-
gnanter respectu plenarie an-
te omnia restitutionis Territo-
rij Lubingensis, et reliqui Pigno-
ris absque ulla pretenyone ex quo-
rum preceptis extenuatio preten-
se summa

gravamina Religionis Catholicae et Pa-
rochi circa Ecclesiam Craplinensem in
Capitaneatu Draheimensi Diocesis Po-
litanensis.

Cautum est Pactis Bydgosti-
ensibus in Anno 1687 quod
Religio Romano Catholica in
Capitaneatu Toti Drahi-
mensi conservanda debet in Sta-
tu quo fuit illo tempore. Nihil-
ominus contra factum est tam
per Administratores huius Ca-
pitaneatus, quam et per ipsos
Cives Craplinenses.

Anno Craplinenses Novam extruxe-
runt Curiam in Anno 1706
in qua fecerunt Commoditatem
pro Devotione Augustanae Re-
ligionis peragenda, et Idem
Craplinenses Duos Successive
introduxerunt Ministros Con-
fessionis Augustanae quod
antea nunquam fuit practicum.

2do Dominus Capitaneus Vobis
ser omnibus Incolis Capitanea-
tus Draheimensis sub pena
10, 20, 30, Imperialium et gra-
viori adhuc pena Corporali prohi-
bit, ne quis Baptizari vel copu-
lari audeat apud Parochum Catho-
licum. Item ne quis Concionem

Parochi frequenter hoc Ipsum
et Magistratus Craplineensis fe-
cit, subiungendo eos, qui vel Ecclē:
siam Parochialem frequentarent
vel copulari, aut Baptizari apud
Parochum suos faceret Infantes ut
rebelles tractandos esse. Qui auzq.
in Magistratu iam ante puniuntur
fuit per Serenissimos Reges Polo-
niae.

3to Introdactus Minister Augusta-
nae Confessionis Schyrach dictus
publice blasphemare ausus est,
omnes baptizatos vel baptizandos
et copulatos vel copulandos, apud
Catholicos filios esse Diaboli. et
in aeternum damnandos.

4to Idem Minister in Ecclesias Fili-
ales in Capitaneatu Draheimepoi
qua spectabant ad Parochum Ro-
mano Catholicum, violenter effra-
ctis portis irruit, et in illis predi-
cat

5to Post conflagratam Ecclesiam sa-
tholicam in Civitate Craplinen-
si Domum Parochialem et Scho-
lam in Anno 1725° Magistratus
Craplineensis novum Fanum ex-
truxit cum Turri, Campanis, idq.
in propinquuo loco ubi exstabat Ecclē:
sia catholica de Ecclesia autem sa-
tholica et Edificijs Parochi et Sch-
la catholica edificanda nihil cogita-
vit. Imo edificatam Capellam Romā-
no Catholicam in ruinis antiquae
Ecclesiae catholicae ligneae combu-
serunt inscripta prius per somnium
vium loci Dominum et Christi Apostro-
pham

211

Apostrophe, Non plus Ultra per
qm designatur Totum liberum Bar
citium Religionis Catholica in fapi
taneatu Draheimensi esse ademptis.
Cum secundum Mandata et De
cretum Serenae Joannis facimur
ad Edificationem tam Ecclesie
Catholica quam Domus Parochia
lis et Schola Caplinensis Magi
stratus teneatur. —

6to Suprascriptus Dominus Commis
arius Catholicos non alter quam
maledictos Diabolo appellavit

7mo Parocho Caplinensi proventus
ut sunt Missalia diminuta sunt
Stola dictum Proventum Ministris
Confessionis Augustanis Officiales
Draheimenses omnibus Reuolus
eiusdem Capitaneatus extradere
mandauerunt, quem Proventum
semper in ante Parochus Catholi
cus percipiebat, aliosq. auerunt
totaliter, imo fundos Ecclesiasticos
occuparunt —

8vo In Fundis Ecclesie, et Domibus
tam Vicaria quam Seruitorum
Ecclesie Idem Magistratus Capli
nensis Milites pro statuis locat
et idem Milites tam a Vicariis
Catholicis quam et Seruitoribus
Ecclesie exigunt Contributiones
quod est in sumum opprobrium
Religionis Catholicae —

9no Idem etiam Militibus et exa
ctionibus Ipsum Parochum aggra
uant uti factum fuit in A^o 1620.
qui Parochus expendit ad 200 fm
periales pro Militibus et Contributio
nibus

sunt et alia multa gravamina
qua patitur tam Religio Catholica
Romana quam et Parochus Papsli
rensis existens in Capita Reatus Dra
himensi cognitionem ad sapientia
dem postulat Illustrissimus Episco
pus Posnaniensis, uti Loci Ordinari
us, ut a Serma Aula Berolinensi
deputentur Commissarii, qui Domi
ni Commissarii avaritate Illustrissi
mo et Excellentissimo Dno Episco
po Posnaniensi vel ejus Officio de
tempore ejusque Commissionis depu
tabit etiam duos Commissarios Il
lustris Episcopus vel ejus Officium,
quatenus insimul et semel erra
ta corrigantur quod
sunt adempta Ecclesiae Catholicae
et Parochiae restituantur. Ecclesia
Catholica cum Domo Parochi et
Schola adificetur proventus Pa
rochiae restituantur, et si Parochus
in aliquo ex capite per Illustrissimum Epi
scopum vel ejus Officium debite
puniat.

Gravamina Episcopatus Warmiensis adversus Vi
sioniam Brandenburgicam Anno 1730 religiosissimis
Principibus, Illustrissimis Dominis et Excellentissi
mis ex Comitibus Generalibus a S^{ua} Ma^{est}ate Domino
clementissimo et Serenissima Republica Deputatis
ad Conferentias cum Extranearum Potentiarum
Ministris insinuata sunt hujusmodi videlicet.

1. Quod tot Homines et Subditi
Religiosi Principis Episcopi War
miensis, necnon Obis Capituli vio
lento modo abducti et ad servitia

Militaria

Militaria coacti / prout ex Chy
napsi circa Similes instituta / pr
ferentias, Anno 1724° porrecta
et postea per annotationem novo
rum Preceptorum presentationem
eorundem luculentius patuit / huc
usq et si urgentissime precesserunt
Instantia non fuerunt redditi et -
quod quomodi violenta Armata
Manu Ditionum Celsissimi Prin
cipis et Vobis Capituli Nocturno
praesertim tempore invasiones et
Subditorum non tantum Sodali
um, verum etiam cum Subreui
tis occisionibus Laboratorum ab
ductiones, et in vijs Publicas In
venantium detentiones et ad Scrin
tia Militaria varijs medijs Coactio
nes adhuc perpetrantur, annota
ta facta edocent, quod apponunt
sub No^o Tmo

Ado Et si a Pluribus Annis permissio
sum piscandi genus cum retibus
Reittel dictis in Mari recentis Ha
ab, multo universa vicinis Con
sensu, totaliter idq ob irreparabi
le damnum, quod perinde futu
ra Piscium inferitur prohibitum
sit et signanter Anno 1726°
Piscatores Passarienses tanquam
prohibitionis Transgressores ad
Officium Balgen pro panis Cu
mendis remissi fuerint eo tamen
non attente praedicti Piscatores
in hunc usq diem Numero 9 Na
vium et prohibitorum retium agni
ne non tantum aquas communes

sed

sed etiam Episcopales proprias-
atq; Capitulares involare et impu-
ne in ipdem Tragando summo pe-
re illas devastare et damifica-
re ac si Piscatores Episcopales-
Papsarienses per omnimodum Ita-
morum et retium vulgo

dictorum subtractionem ad pau-
pertatem Maximam redigere au-
dent et presumunt Licentia for-
miforali freti ac denovo faul-
tas totaliter piscandi, et in aquas
Episcopales et Capitulares proprias
involand; in summum pre-
judicium Jurium Episcopatus-
et pactorum mutuo interceden-
tium illis concessa sunt sit, quod
vero in aquis propriis Papsariensibus
nullum Jus habeant piscandi.
Vicinis Piscatores prout tur do-
cumenta sub 46to 4to

3to Quod Civitas Episcopalis Pomm-
bergensis, non tantum in debito
exactione Thelonei Libralis et
alterius ^{muneris} ^{muneris} ^{muneris}
sed etiam maxima ejus auctio-
ne circa Pella viam cum summo
suo dispendio gravatur ut ea li-
quida et manifesta deductio ne
liber transitus Navigiorum Posi-
competentis in seorsum cedita
patet. Proinde ut ab ejusdem ex-
actione liberetur instantissime
postulatur prout demonstratur
Limbis appositis sub 46to 5to

4to Quod Missionary sacerdotes non-
tantum Jure Canonico sed etiam spe-
cialiter pascatis Jurisdictioni Epi-
scopali

Episcopali subiecti in lesionem
eiusdem Jurisdictionis et Pactorum
convulsionem ad Forum Saeculare
Regionem trahuntur et multis
afficiuntur. Cum tamen de expre-
so tenore Pactorum Persona Ecce-
siastica pari Libertate cum Personis
Ecclesiasticis Regni Poloniae in Pru-
sia gaudere debeant, tanto fortius ad
externum Exercitium Religionis
Catholicae et Jurisdictionis Episcoporum
Catholicorum ibidem solenniter pro-
custodita et assecurata sit. ac immu-
nitas Personarum Ecclesiasticarum
pari passu cum libero Exercitio Re-
ligionis Catholicae ambulet. prout
apparet sub 7to 6to

Sto Quod admodum Rndi Patres
Societatis Jesu ad miraculosum
Locum S^{ae} Linda pro majori pro-
motione Devotionis et Cultu Dei
epusq. Smae Matris ibiq. collocati,
multoties turbantur, Mani ali-
quot qui ab antiquissimo tempore
in illorum Possessione erant, adem-
pti; Taberna non longe ab Ecce-
sia distans, super qua a nemine
unquam in dubium eorum Jus
verum, et quod Taberna in Posse-
sione pacifica Collegij Resolien^{sis} ab
immemorabili tempore, fuerat, pro-
textu aliquo fisco Vicin^{is} Potentia
adscrip^{ta}, recepta, et negdum et i-
tot ad Aulam Berolinensem fa-
cta Instantia restituta. Pro passionibus
ad eundem^{modi} Locum Caerum ex Mig-
sione Myssenicensi ex Masovia

per Ditiones vicine Potentibus
inhibita et variis modis eisdem
Patres Idei: Huius turbantur
et inquietantur.

Ob

Conquaruntur Parochi. Episcopus
tuo Varmiensis qualiter sepe sa-
pius predicantes Lutherani in
vicinia Brandenburgica Catholicos
habitantes molestant, cogantque sub
certa pecuniaria multa Intere-
se Devotioni in Templis eorum
sicut ad Propositum. Bistur-
gensium ex vicinia Catholicorum recur-
rentes sortem suam Misericorditer
non tam verbis quam Lacrymis
suis explicarunt.

Imo

Reunt primum nunc coram Cel-
sissimo Principe Episcopo Var-
miensi eunte pro modernis Con-
ferentijs Varavianis Parochus Bu-
trinensis contra Predicantem Vi-
cinum Sedwabnensem cognomi-
ne Hofman, conquassatus est, qua-
liter hic non tantum variis modis
Catholicos in Ipsius Parochia de-
gentes vexat, verum etiam ad
Apostasiam a Fide Catholica
et ad acceptandam Lutheranam
Heresim omnino cogit. Sicuti
recenter talem Personam Catholi-
cam ex Villa Butrinensi orien-
dam et per 20 Annos in Catho-
lica Fide ibidem habitantem
nunc ad Apostasiam coegit. In-
strigendemburgensis Catholicus
in Parochia sua degentibus cari-
ceres et penas minari solet. Cuius
in Libertate Fidei Catholicis veli-
menter perturbantur.

Pro

Qvo Cum juxta Pacta Velavieniana
 Moneta sine situ et Conventione
 ab utringue mutari non deberet. Num
 vero in Vicinia Brandenburgica
 non tantum mutata verum in tan
 ta quantitate in Prussiam Polonica
 invehitur, ut jam rarissime Mo ne
 ta Polonica posset acquiri per quod
 maximum gravamen Provincia
 patitur. Idem in Regno Polonia
 Moneta hoc cursum debitum non
 habet, nec ibi nisi cum magno dan
 no expendatur. Quae quidem
 gravamina ut pro optata Furi
 um Vicinis cultura ex motivis
 seorsim apporitis tollerantur.
 Homines omnes Subditi Celsissi
 mi Principis et Vbius Capituli
 Varmien. violenter ad hoc usq
 tempus ad Exercitia Militaria
 accepti restituantur. Invasores
 de his panis puniantur in Po
 sterum Similibus violentis et In
 vasionibus obvietur. Pesca toribus
 Passetiensibus, et alijs Ditionis
 Vicinis Prussiae ne amplius a
 quas proprias Celsissimi Princi
 pis et Vbius Capituli invadere ibi
 demq. ullo genere retium piscari
 praesumant; sub magna Mul
 cta et instantanea ad primam de
 lationem Executione illius inhibe
 atur. Verum in Aquis communi
 bus juxta Mappam et seorsim
 conventionem pro tempore tui li
 bet Parte piscanti facultas plena
 sit et permaneat. *Brunsberg*
les

Mercatores a Solvendo Librali Pl.
saviensi Thelones pariter etiam a
Thelones Fluvij Pregel funtios na
nominato et non a longo tempore
a Mercatoribus Præmissis iuribus
exigi solito absolvantur eorum ven
quis contra Pacta ab illis ex actatine
fiat restitutio. Persona Ecclesiastica
super quibus Iurisdiclio plenissima
Principi Episcopo Varmien et Cam
brien juxta Pacta reservata est in
lesionem ejusdem Iurisdictionis
et Pactorum Convulsionem ad Forum
seculare Regimontum aut aliud
castrum non trahantur: —
Patribus Soc. Jesu ad Locum gra
tiosum Polinda commorantibus
Taberna et Agri recentem post lon
gissimam pacificam Possessionem
violenter accepti restituantur yq
Patres tum et in alijs Locis existen
tes Myrmarij aut Catholici sacer
dotes sub Dominio Vicinde Poten
tie existens varijs modis non tin
bentur Imo Proceptis sive Procep
tis et Massoris alijs ad præ
sertim Myrmariæ ad Præmissam
per Ditiones Vicinde Potentie per
mittantur. Catholici in Dominio
Vicinde Potentie permanentibus
omnis juxta Pacta libertas per
mittatur. Prædicatorij qui cog
re ad Devotiones Lutheranorum
Catholicos frequentandos presu
munt et alij etiam ad Aposta
siam a Fide Catholica puniantur
et ne in posterum Similia facere
presumant eis serio inhibeatur.

Mineta

Moneta non nisi iuxta Pactis in
 x noveretur. et ne in posterum si
 milia Gravamina emergant qua
 tenus debitis munijs et stipulatio
 nibus obiectur urgentissime insta
 tur ex parte S. S. S. mi. Principis et
 D. S. Capituli Varmiensis

Citata in praemissis Punctis Docu
 menta sub Numeris annotata
 videri semper poterunt in hunc
 psi. Aut sententia quae ad quam
 libet requisitionem Alfiu Dni
 Residentis producentur a Pno
 so Rothermund Secretario San
 cellarum Majoris Regni Varsaviae
 degente

Josep Bus de Slupow
 Szembek Canonicus
 Varmiensis mff

Desideria et Gravamina Concivium
 Palatinatum Posnaniensis et Calysien
 de 8da Martij 1791 A^o

Concives Palatinatum Posna
 nien et Calysien in Funda
 mente Novella Legis Evadne
 sancitae exemptionem capita
 neatis Draheimensis urgent
 desiderant

De 1da Martij

Illustrissimus Stodorski Pala
 tinus Sumvladiolavien Gene
 ralis Majoris Polonie Capitanej

querulatur contra Milites Regi-
minis Penevosi de Schwerin ex
occasione variarum violentiarum
ab Ipsis sibi illatarum quae Ne-
per modo violento Subditum Ipsi-
us ex Oppido Treuel eius Ha-
reditario abduxerunt, se se Mi-
litum sub Cohorte Inno Majoris
de Litvitz facere cogerunt.
Qua propter Idem Illmus Pa-
latinus Iunius Ludislawensis re-
stitutionem ejusque Subditi expe-
tit.

De 26 Febr

Reverendissime Iunius Ab-
bas Dledzovien querulatur
contra Praedones expulsores de Villa
Trebißpewa ad Episcopatum Po-
manien spectante, nunc sub pro-
tectione Magistratus Randeber-
gensis existentes qui quemdam
Incarceratum Subditum ejus
de furto inculpato, modo noctur-
no et violento, e Carceribus edu-
cunt et protectioni ejusdem
Magistratus reddiderunt. Qua
propter Idem Andrus Abbas
restitutionem ejusdem Subditi
solicitat. —

Statius Causa

In Puncto Lains qui appellatur See See

Quoniam Regia Mariem-
burgensis, aquas per aliquod
stadia derivat in sua Moles-
dina

Motendina aqua ducta in cipri-
 ente ultra Pagum Stangenberg
 qui pertinet ad Ducum Generalem
 Majorum Schale et quoniam ob-
 servatum fuit fontem non nisi per
 Quinquaginta a Lacu Sorgoe deta-
 re, partemq. ejusdem Lacus inter
 limites Prussiae Poloniam etiam
 aqua ducti Lacus posset commo-
 de dirigi per aqua ductum Eco-
 nomiae, mediante bona satura-
 cta quod tamen non nisi in case
 necessitatis et nimis siccitatis
 deberet aperiri, Quoniam ab eis
 aqua ductis satis aqua ad
 Ministerat, et si nimis in illum
 introumitteretur ob suam arcti-
 tudinem, eas non continere pos-
 set sed rippam excedere prout
 inundare multaq. damna causa
 re foret.

Eam ob causam consultum
 videbatur fossam parare ad
 Lacum Sorgoe et in illam tru-
 ere bonam saturaetam vulgo
 Ostense AD 1707 sed Distri-
 ctus Marienwerdensis et
 Rysenburgensis exinde ignotas
 suspiciones capientes institutio
 impediebant hac causa AD 1727
 iterum agitata, et inter utramq.
 Partem disputata, Styla Ber-
 linensis mandabat Districtui
 Rysenburgensi super hoc negoti-
 um amplam porrigere relatio-
 nem, in qua invenitur forma

aliqua

reputationis per quam Jura et
et Argumenta, quibus Aeco-
nomia Marienburgensis in ca-
pto suo ad parandam fossam et
Cataractam nititur et quasi elu-
duntur.

1° Economia Marienburgensis
imprimis fulcitur fundamentis.
1^a Unam partem dicitur Lacus si-
tam esse intra limites Polonicos
et consequenter in fundo Poloni-
co, ubi Respublica sua habet con-
suetudinem derivandi aquas ad Mo-
lendam Marienburgensem —

2do Molendina Ruseburgen-
sia nullis deinde jacturis obno-
xia quoniam aguntur per Fiumi-
nem Liebe qui in Lacum Sorgoe
descendit

3to Novam fossam seu aquae
ductum cum Cataracta potius
utilem quam auxilium esse quo-
niam eo mediante abundantia
aquarum ex Lacu derivari et
Defluui possit —

Districtus Ruseburgensis
objicit.

1mo Nondum esse decisum li-
mites Prussiam Poloniam a
Brandeburgica Separantes in di-
recta recta Lacum Sorgoe divi-
dere et potius apparere. Limi-
tes illas in circuitu ad Kyppa
Lacus sitas esse Lacum autem
Ipsam totum in Districtu Ruse-
burgico

Rüsenburgius comprehendit.

Sed respondetur ea parte Economica
Hanc objectionem omni plane colo-
re carere, ne. Ipse situationi concur-
dere cum quilibet qui situationem
Lacūs et limitum parump ex tan-
tum respiciat illius sit comprehen-
sus limites ex una Rippa ad
alteram lineam recta tendere et con-
tinuare non vero per ambages circa
Rippas Lacūs trahi posse. —

Continuatur a Rüsenburgius
Posito sed non concesso Lacum Li-
mitibus per lineam rectam appa-
ratam esse et ejus Partem ad Prip-
iam Polonicam pertinere ideo ta-
men non consequi Economiam ha-
bere suis omnes aquas ex toto Lacu
spatium Milliariis superante de-
rivandi in suos aquas ductus —

Respondetur

Nunquam capiti huius fuisse
intentionem sibi appropriandi
potestatem disponendi de omni so-
pia aquarum huius Lacus tantum
sem habendi Cataractam vulgo —
Streuse ad septendos aquas aquas
ductus in casu licillis et Prussia
Polonica non appetit nisi suis idendi
aquis Lacus, secundum proportionem
partis quae ex Lacu ad Poloniam sp-
dat, suspicio enim quod Lacus hoc
capto omnibus aquis popet privari
discutitur, eo quod aquas ductus
Majores aquas iam tempore moder-
ata tempestatis ubi iam denventur
ferre nequeant imo per derivationes
plurium aquarum inundationes et
damna Causarentur —

Obijcitur porro.

Molendina Rösenburgica —
quæ ab aquis ex flumine Liebe —
aguntur, exposita esse penuria —
aquarum, quoniam Lacu Sörgoe
evacuatis, flumen Liebe tandem
aquis carere posset, et Lacum Sörgoe
altiorum quam aquas ductus habere
restitutionem ea propter metu-
entium flumen Liebe nullum ex
Lacu amplius subsidium expecta-
re debet.

Respondetur utro ex Prioribus
Nullam esse intentionem aquas
ex Lacu extrahendi nisi in casu
necessitatis tum etiam propter
arctum finalem Spatium magnam
Aquarum copiam derivari non po-
se nisi Præa Polonica circa aquas
ductum adjacentia, inundationibus
et damnis exponi debeant.

Fluvium Liebe autem eis aquis —
quibus in Lacum descendit am-
plius opus non habere, eaq. pro-
pter iniquissimum ~~q. d.~~ utino ea
quæ nobis nullo porro ~~hanc~~ ^{hanc} ~~enim~~
no vero necessaria sunt et ab illo
omni Jure petuntur damnum.

Inspectio ocularis vel Situatio-
nis Ipsius vel designationis de-
super facta exhibebit quarum
rationes ex Parte Quædam mis-
Manienburgensis altius ex par-
te Districtus Rösenburgensis in
omnibus Punctis superset. —

Johannes Renard,
Princeps Terræ, Puren
Colonellus & G. A. M. H. S.

W B. D. by Informacyi o. i. a
na jest drat y Mappa z Ktoey
Reduictur n. i. s. t. p. n. e. b. o. n. i. e. n. i. e.
prowadzenia Kanalu wody z Se-
ziona See Sörgoe nazwanego ad
Fundum Oeconomicum H. A. M. S.

Desideria et Gravamina Diverso-
rum Illustrissimis et Excellentissi-
mis Dominis Commissariis Reipubli-
cae ad promovendum in Conferentijs
cum Officio Dno Residente Aulae
Berolinensis in Anno 1791mo Mense
Februario - - - - -

Commendata

Anno

Quatenus Acta et Libri
Protocollo- rum castrensium ex
diversis Palatinatibus et Terris
tempore Belli penultimi Sue-
tici hostiliter ex Castro Potu-
vnicen^{si} Plocensi Wyssogruden^{si}
et alijs ablata et nunc in Ar-
chivo Regiomontano repen-
dibilia ad Iusticiam Nobilitatis
restituantur.

2do Cum Piusus Wourmb ma-
jor in Regimine Generalis =
Bescheler cum Adelis sub-
notis bona Hereditaria Pro-
si Transilvae Strumbos² Cul-
lapisen² Podolia in Palati-
nate Plocen^{si} ita nocturno
simul ac Hostili modo invase-
rit Abdeing² subditum hunc
dictum Palat^{is} ac duos Pastores
Regis violenter ligatos abe-
gent ipsiq^{ue} Heredi subditos
suos reclamanti non mode-

Summata

Commata et opprobria verum
etiam Personam eius Seni-
lem captivandam commina-
tus fuerit;

Postulatur itaq. ut Satisfactio
debita una cum Restitutione
interceptorum Praefator. Subde-
torum ex omni Parte debita quam
totius subsequatur.

3to Ut quidam Franciscus Steffen
natione Brunsvicensis quondam
ex Varmia et Sacra Filia &
15^{bris} Anno 1730 cum suis
Consortibus Presbytero pro-
ficientem vestibus Penicali-
bus indutum Duo decem Mi-
tes Brandenburgenses in vicina
Ibidem Sylva insidiantes vio-
lento modo interceperunt et
Rasdenburgum duxerunt, Li-
bertati restitua tur.

4to Ut Joannes Cuff De Villa Krays
in Palatina Pommerania
editaria Prodi Dietinsli Sub-
deprehenso Pommerania nocturno
simul et Hostili modo per Mi-
tes Brandenburgicos & 19^{bris}
1731 ab uxore et Familia sua
scilicet Tribus Infantibus ab-
ductus sine remissione cum de-
bita Satisfactione Libertati
restituatur.

5to V^o Insuper Modestus cuius
Proessus ratione Certorum Pro-
novum

Donorum Pentzli nuncupa-
torum in fastris Nidbergensi-
alijsq; altariibus subsellis ventu-
tus est, tandem in liquida et Ac-
tissima pretensione sua debitum
pro iustitia consequatur Satisfac-
tionem.

Octo. Deniq; ut Famulus Joanne
Choleuriz Cives et Mercator
Torunensis pro suis Meritis
contra omne ius et equitatem
a Inso Glonello Plaubitz
ante aliquot annos indebite ac-
ceptis post iteratas debita Sa-
tisfactionis Declarationes expe-
dito tandem potitur effectu

Ad allegationes Nuper
nas per Magnificum Do-
minum Residentem Seren-
nissima Aulae Borussiae
in responsionibus suis
intuitu Jurisdictionis Epi-
scopalis Pomesaniae factas.

Quibus generaliter praemissis ad
Capita specialia desideriorum
et Gravaminum Inglese Repu-
blicae Poloniae accedendo. Tam-
in appropio est Illustrissimo et Re-
verendissimo Domino Episcopo
Culmenae nullam plane Jurisdic-
tionem sive sui Diocesani
in Pomesania quae Sacrae Re-
giae Majestatis Domini Mei
mentissimi Imperio parere possit
sive in alia Borussiae Orientalis
Provincia competere; ut res dic-
tatione non egeat. Quomodo
enim Pomesania nec nun-
quam ad Episcopatum Culmen-
sem pertinet sed peculiare
olim Episcopos habuit. Ita Ele-
ctor Joannes Sigismundus Ab
1617 Universam Borussiae
Orientalem cum omnibus Do-
minis ac Feudis spiritualibus
et secularibus ut expressa
sunt verba Diplomatis in Feu-
dum concessam esse constat. Pacta
autem Belariensis postea

Jo. R. Mitis

Respondetur pro Interim-
ex Parte Illmo et Rndmo
Episcopi Culmenensis et Po-
mesaniae Sub Tempus sen-
sentiendum in Anno
1791mo.

Jurisdictionem Diocesanae
Illmo Dno Episcopo Culmenae
et Pomeraniae super parte
Ducalis Prussiae olim in Pome-
saniensi Diocesi et nunc sita,
tum de loci propinquitate tum
ex vi Tituli Episcopatus Pome-
saniensis ab Immemorabili Tem-
pore ab Episcopis Culmensi-
bus legitime usitati de Jure
et de facto competere est extra
omnem Controversiam cum
Semper Episcopi Culmenses
utentes Memorato Titulo in
Ecclesias et Personas spiritu-
ales exeruerint, et exercent.
Ibidem Diocesanae Quam
Jurisdictionem, a Nemo ne
hucusque impediti quin imo
Ipsemet in Personis suis in loco
Locum uti Illmo olim Lauren-
tius Pombaldi Episcopus Cul-
menensis per Notabilem Fra-
ctum Temporis Lissnoviensem
reconciliavit Ecclesiam seorsim
simus vero Princeps Primas
Regni modernus olim Itid

Episcopus

Sacra Regia Majestatis Avo
 Friderico Wilhelmo Porosij-
 sima memoriae supremum
 Dominium et summam atq[ue]
 absolutam potestatem asseru-
 se quae nullam certe Juris di-
 ctionem Episcopo Culmensi ad-
 mittunt, cum illa quae in his
 pactis speciatim de Episcopi
 Warmiensis Jurisdictione spi-
 rituali in Parochia Regiomon-
 tana Ecclesia disposita legun-
 tur ad Episcopum Culmensensem
 vel alias Ecclesias trahi neque-
 unt, sed potius omnem propt[er]
 aliam Jurisdictionem exclu-
 dant.

Episcopus Culmensis per Na-
 tabilem Tractum Temporis -
 Juroria Judicia Publica Epi-
 scopalia aliq[ue] munia et Exec-
 utia Episcopalis Jurisdictio-
 nis nemine contradicente etiam
 in Subditos Ducalis Prussiae
 peregerit ex exercuerit tum ex
 per Personas Subordinatas
 Officiales, Commissarios et Vi-
 sitatores Ecclesiarum et De-
 canos; Quam quid Jurisdic-
 tionem non tantum Jus pro-
 scriptum ab immemorabili
 tempore / etiam si esset si et
 in quantum contra Legem
 introducta fuisset verum
 etiam Pacta Conventa Recepta
 sua variq[ue] Transactiones In-
 ter Reges Regnumq[ue] Poloniae
 et Serenissimos Duces Prus-
 siae stabilita Regnumq[ue] Decla-
 rationes et Decreta stabilirent
 et Aabiliunt, necnon ab Imperatoribus
 Regnantibus Prussiae Ducibus
 Tituli Episcopis Culmensibus -
 Pomesania attributi.

Nec obstat allegata Feudi Pe-
 rris Joanni Sigismundo Anno
 1611 traditio in eaq[ue] verba contenta
 cum per ea nunq[ue]m fuerit mens
 Supremi Domini / uti ea Ante-
 cedentibus et Subsequentibus Pa-
 ctis variq[ue] Transactionibus -

et Decretis deduci potest:
Jurisdictione Episcopi sposuere cum
Rex Regnum Poloniae per re-
novationem Fori Feudorumque
etiam Spiritualium non tali in-
terpretatione / cum de Foro Spi-
rituali ibidem nulla sit mentio
Illud non subalternetur supre-
mo Dominio / renuntiavit sed
renuntiavit Fori sua Jurisdic-
tioni, sive subordinate sive im-
mediate subjectis, et Feudis Spi-
ritualibus nempe quo ad Inve-
stituram eorum sibi competen-
ti et Presentationibus ad Bene-
ficia &c.

In Pactis vero allegatis Be-
larum licet si non in specie sed
in genere satis cautum legitur
pro Jurisdictione memorata de
tenore tali.

Exercitium Religionis Catholi-
ce Romanae prout ante hoc Actum
Suevicum juxta antiqua et
recentia Pacta in Prussia Ducali
viguit aut vigere debuit conserva-
bitur aut restituetur. Pacta vero
anteriora veluti inter Sigismun-
dum Regem et Albertum Du-
cem Anno 1525 probant quod
Institutio ad Ecclesiastica Bene-
ficia ad Episcopum spectet et
quod Duci Episcopus debeat jura-
re ad corrigendos Ecclesiasticos
omnino

x 121 110
minus stricto ex verberis

Confirmatur hoc Idem Instrumentu
to Homagialis Juramenti Duci
Prussiae per suos Plenipotentia-
rios in Anno 1711 Varsaviam
misso in quo Idem Dux non
tantum promissa caret verum
etiam Introductionem Fidei Ro-
mano Catholicae in Ecclesias
assecurat. Et ut brevitatis cau-
sa omittantur alia Sigismun-
dus Tertius Rex Anno
1616 & 10 July Varsavia
declarat inter alia caret in Tenore
se tali.

Salva Item per omnia Juris-
dictione Episcoporum Catholicae
Romanae Ecclesiae quata praescriptum
Lactorum.

Nec obstat allegata ex Pactis Be-
larion ratio Supremi Domini
et absolute necnon independen-
tis Potestatis Regnante Ducalis
Prussiae a Rege Regno Poloniae
adscriptum in ditionibus et Regni-
alijs in Europa sunt Ista Duo opti-
me compatibilia. Nempe Supre-
mum Dominium Regnantis et
Jurisdictionis Diocesanae Loci Ordina-
rii uti ex praeter patet.

Neminus videntur contrahere
verba Tractatus Belarion ad Ma-
teriam hanc Tenoris Supra: Personae
Ecclesiasticae in immunitatibus et

Toro

Fero gaudebunt in posterum
quibus hactenus gavisae sunt
aut gaudere debuerunt iuxta
Pacta priora

Quod Templum vero Le-
sinoviense concernit. Aliud
ad Evangelicos Lutheranos perti-
nere, et his a Prædicto Possessori
bus qui tum temporis Romano
Catholicae Religioni addicti fue-
runt contra Expressum primordia-
lis Privilegii tenorem absq[ue] præ-
satu Domini Territorialis ini-
que ademptum

Postea autem a Sacra Regia-
Majestæ Borussia optimo Jure
restitutum esse in peculiaris de-
ductione Illustrissimo ac Pal-
lentissimo Supremo Regni
~~Attareresateo~~ Cancellario ante
aliquot annos exhibita vali-
dissimis Argumentis proba-
tum est ad quam itaq[ue] Muli-
tudo brevitate studio me-
referre

Quantum attinet Templi Ligno-
viensis ademptionem sine causa
cognitione, quam Pacta sortita
per Commissarios utriusq[ue] Religi-
onis insinuant hoc videtur uti
sine legitimo ullo Processu facta
ita deducitur violenta. Et cum
omni Jure sit Cautum ut spolia
tunc ante omnia reintroducatur Ita
sentendum de Parocho Loci ut
ante excussionem Cause tanq[ua]m
legitime institutus et pacifica
longaq[ue] gaudens Possessione
reintroducatur.

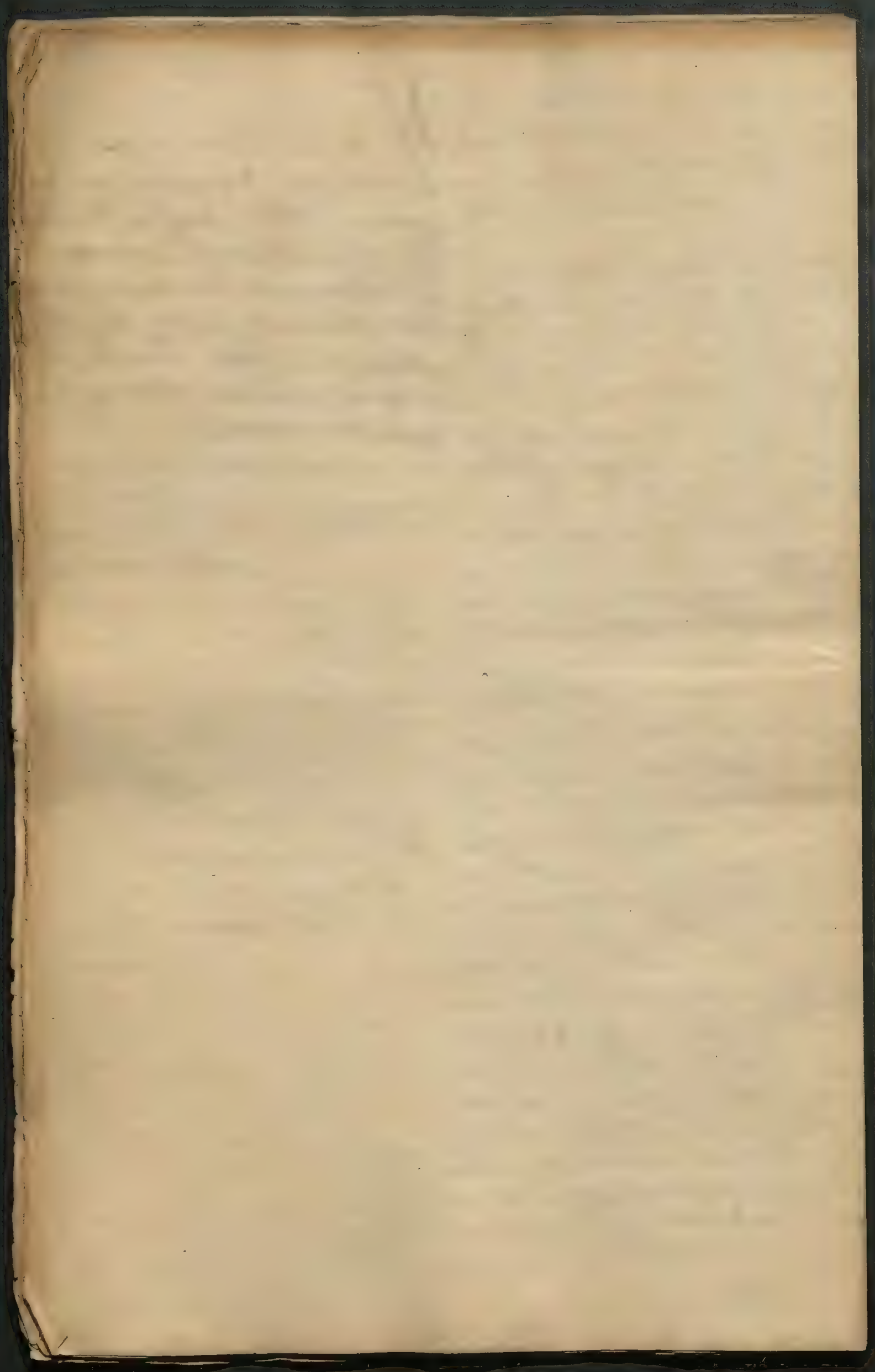
Quo facto dabuntur valde i-
mportantia Argumenta et rationes ex
Partis et de Jure resultantes pro
Expulso Possessore et pro res-
toratione Catholica. Posse etq[ue] opponi mul-
ta e[st] evidentia Libro Germanica
Lingua Anno 1725 Typis man-
dato in hac Materia præcipue
circa Preteritionem violentam in
Anno 1624 Catholici Clero-
tis Inductionem et alia cum Pa-
rent set Authentico docui quod
in Anno 1647 fuerit in Ecclesia
Lesinoviensi Sacerdos Parochus Petrus
de tum quoq[ue] quoddam forte Decre-
tum circa annum 1609 vel 1612
posset produci et alia

Ultra

Vltra priora Gravamina acce-
dit Novum Gravamen nempe
quod in Villa Przytek Wielki
castrum Miburich, sub pena
Quinguenta Aureorum deco-
50ta Aureorum Ecclesiam con-
structam inhabuit Parocho fini-
re ita ut sine omni tecto nullus
unui stet aperta.

Relacya Actorum

przez Ichmiejow P.P. Commisarzow do Kon-
ferencyi partykularney z H^o M^o P^o Kom-
nem Ministrem Dworu Berlinskiego na-
znaczoney, iako to. H. Xiążcu Smu Bi-
skupa Krahowskiego, P^o Smu Pa Worewodę
Rybskiego, W W H^o M^o P^o Tra bousskiego (ho-
rącego Michatouskiego, y Sushiego Lowce-
go Komzynskiego, w Warszawie in Anno

1731 mo

A

Jak tytlu Krol Smu na zna-
czyt raczył, pominionych Ich-
miejow do tej Konferencyi, tak
zaraz Xiąże Smu Biskup W-
kowski, donioł o tym przez E-
rzanina swego, Smu Panu Mi-
nistrowi Dworu Berlinskiego
ktory subsequenter przysłał
Xiążcu Smu przez Sekretar-
za swego List, w nim men-
tyał, uo habetur sub Literis

A et B — Ale Xiąże Smu in-
wim Responsu na ten List od-
wiedzał ustnie przez tegoż Se-
kretarza, ze wspul z Innymi
Ichmiejami Commisarzami na-
znaczoney jest ad conferendum
ad correspondendum, z Smu P^o M^o
nistrem, a zatym oczekiwac bę-
dą

zausze presentiam Sgo u Sie
bie dla zupełniejszego porozu-
mienia etc.

Q 23 Februarij Ich Mc P.P. Commis-

sarze, ziaawszy się do Księcia
Imu Biskupa, y przeczyta-
szy pomieniony Memoryal per
modum Declarationis dany
portali do Imbana Ministra
Pruskiego Sekretarza Konferen-
cyi Swoich z Complementary
ut habetur sub litera -- C --

gdzie oraz adungetur Respons
tegor Imbana Rexy Denta
sub litera **D** --

Q 25 Februarij Imt Minister -

Dworu Berlinskiego oddat
Księciu Imu Respons przy
obiecany ad gravamina Rei
publice na prześtrożenie
Konferencyach sobe godane, ut
habetur sub litera **E**: cum
annexis tamze Desiderijs et
gravaminibus, ex parte Duro
ru Swoego, na ktore zawieszony
jest Respons do dalszych przy-
stypch Konferencyj --

Q 26 quod Ich Mc P.P. Commis-

sarze na list y memoryal
wspomniony sub literis Berol.
od Im Pał Ministra Dworu Ber-
linskiego przystany utrzyli Re-
spons Swoy ut habetur sub lite-
ra **F**

Q 3tia Martij Ich Mc P.P. Com-

missarze odestali prur sekre-

barza

Secretarza pomienionego Respons
Kompi Panu Ministrowi Dwor
u Berlińskiego z Komplen
tem powtornym uti sequitur sub
Litera **G** na Który calie
dal Respons habetur tamre
sub Litera **H**

9 bta Marty Dyta na Zamku
Generalna Konferencya z
Mm P Pw Kommissarzow K.
K. mui z Duplej, na ktorey po
wezwaniu Delaty de Cuescu
Konferencyi Partylularnych
Ministrow Extraneis ut indigi
tatur sub Litera **I** Deter
minowane byly secundaria
Resultata pomienionych Mi
nistrow Cudzoziemskich. Oraz
Arze Imi pozeznat Congressu
Presentem

10 Marty Secretarz Konferencyi
z rohu
ny K. K. Prymasa
zrozyt Ministrowi Dworu
Berlińskiego Ultimatum uti
habetur sub Litera **K**
oraz przytym oddat rozne gra
vamina et desideria dawniej
sze z Curesse Ktore podczas
terazniejszych Konferencyi z
Mm P P Kommissarzow od
roznych ad promovendum zale
cone byly calis patent sub Litera
L L

Allee

2.

23

24

25

26

27

Illustrissime Celsissime Reuerentissime Dñe
Domine Patrone Reverendissime.

125 114

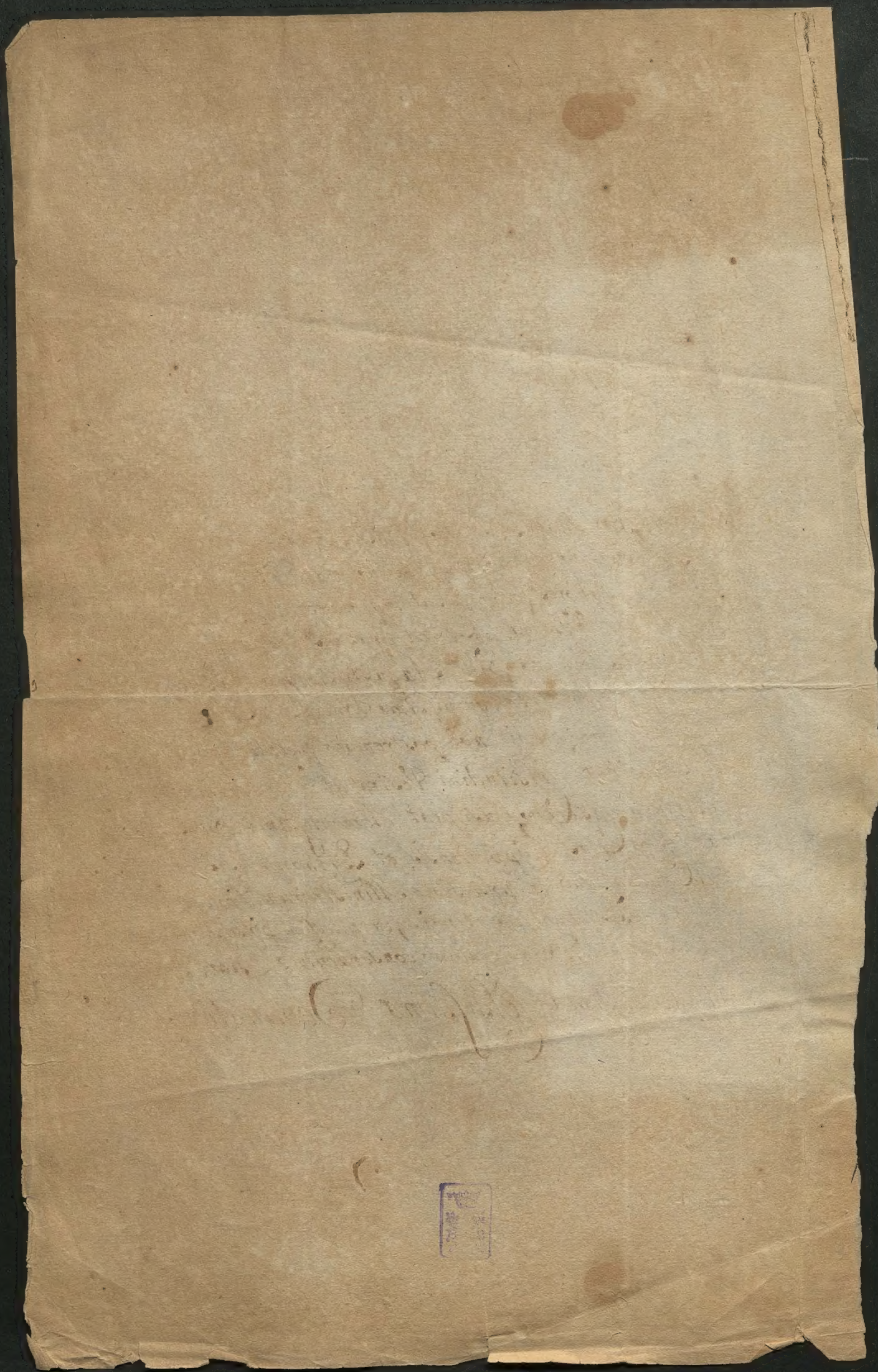
1718

9. Vt Deus, per suam Gratiā, Illustrissimam Celsitudinem Vestram
ad Episcopalem euexit Dignitatem, Tota Polonia grauissimos
maximosq; Labores, non cessat imponere Illustrissimis humeris
Celsitudinis Vestrae. Et ad praesens Supremum Onus Re-
gationis Magnae, ad Augustissimum Caesarem solum
imposuit. Inter tot grauissima Onera Provincia Nostra Fran-
ciscana Polonia, addit non postremam petitionem supplicando
Illustrissimae Celsitudini Vestrae, ut in Instrumentis ad Augu-
stissimum Caesarem, suscipiat clementissimo Onus, quatenus
duo Conuentus Oppolensis, et Bythomiensis in Silesia
Sicut ab antiquo in possessione Ministrorum Prouincialium Proa
Polonia existebant, ita et nunc, in pacifica possessione eorundem
Ministrorum Prouincialium conseruentur. Quam Gratiā Deo
Illustrissima Celsissima Dominationis Vrae.

Deuotissima.

Provincia Franciscana Polonia.

114 kart.

